

Møte mandag den 17. januar 2011 kl. 12

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 43):

1. Interpellasjon fra representanten Ine M. Eriksen Sør-
eide til miljø- og utviklingsministeren:
«I Dokument 1 for 2010–2011 kritiserer Riksrevisjonen manglende risiko- og målstyring i bistanden til Etiopia, og etterlyser sterkere antikorrupsjonsarbeid, også forebyggende. I en nylig utgitt rapport hevder Human Rights Watch at etiopiske myndigheter grovt misbruker bistandsmidler. Særlig alvorlig er anklagene om at vanlige mennesker som ikke er lojale mot myndighetene, nektes adgang til bistand og bistandsstøttede offentlige tjenester. Human Rights Watch kritiserer særlig stat-til-stat-bistand, som de senere årene har blitt stadig viktigere i Norges etiopiaengasjement.
Hvilke konklusjoner trekker statsråden av kritikken som er fremkommet, og hva vil og bør dette bety for den fremtidige norske utviklingshjelpen til Etiopia?»
2. Interpellasjon fra representanten Line Henriette Hjemdal til miljø- og utviklingsministeren:
«Miljøvernminister Erik Solheim har den senere tid gitt offentlig uttrykk for avmakt i forhold til tilgjengelige virkemidler for styring av norsk klimapolitikk. På Partnerforums konferanse 12. november i år sa Solheim at han som miljøvernminister i praksis nesten ikke har kontroll med noen virkemidler, at han ikke har noen overordnet myndighet, og at han er i konstant daglig kamp med de andre departementene. Kristelig Folkeparti har tidligere fremmet forslag i Stortinget om utarbeidelse av en nasjonal energi- og klimahandlingsplan hvor alle relevante underliggende etater forpliktes til å følge opp nasjonale klimapolitiske målsettinger vedtatt i klimaforliket. WWF har nylig tatt til orde for en klimalov for å sikre reell styring av klimapolitikken.
Hvilke forvaltningsmessige endringer mener statsråden er nødvendig for å sikre kontroll, styring og gjennomføring av klimapolitikken?»
3. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til at Noreg sluttar seg til avtalen om utviding av IMF's multilaterale innlånsordning «New Arrangements to Borrow» (NAB)
(Innst. 174 S (2010–2011), jf. Prop. 58 S (2010–2011))
4. Interpellasjon fra representanten Jan Tore Sanner til finansministeren:
«For å kunne trygge og videreutvikle velferdssammenfunnet vårt, må vi legge til rette for økt verdiskaping. Perspektivmeldingen fra 2009 viser tydelig hvordan statens inntekter fra petroleumsvirksomheten faller og utgiftssiden i statsbudsjettet øker fremover. Frem mot 2020 er handlingsrommet betydelig. Etter den tid vil utgiftsveksten føre til et behov for kontinuerlig inndekning med mindre noe gjøres. Dette bildet bekrefte og forsterkes i nasjonalbudsjettet for 2011. For å unngå en situasjon hvor nivået på velferdstjenestene må reduseres og skattene økes, er vi avhengige av å ha

en strategi for bærekraftig vekst og effektivisering og modernisering av offentlig sektor.

Hvilken strategi har regjeringen for å stimulere til en bærekraftig vekst som kan trygge velferden?»

5. Interpellasjon fra representanten Ketil Solvik-Olsen til finansministeren:
«Stortinget har innført en rekke kostnader for CO₂-utslipp i Norge, hovedsaklig gjennom CO₂-avgift eller CO₂-kvoteplikt. Regjeringen har varslet å innføre CO₂-kvoteplikt for flytrafikk, men i Stortingets spørretime 17. november 2010 åpnet miljøvernministeren for å beholde dagens CO₂-avgift på flydrivstoff. Dermed blir flyreisende dobbeltbeskattet for CO₂-utslippene. Tilsvarende problemstillinger har man bl.a. for gasskraftverk i Norge. I tillegg varierer nivået på CO₂-avgiften avhengig av utslippskilden. Dermed er den i praksis en fiskal avgift, hvor miljøargumentet er mer en unnskyldning enn en forklaring for avgiftens innretning og nivå. Offentlig pålagte CO₂-kostnader burde dog innføres med en prinsipiell, objektiv tilnærming på tvers av utslippskilder.
Vil statsråden sikre at man unngår dobbeltbeskatning av CO₂-utslipp, og sikre at nivået på CO₂-avgifter begrunnes og harmoniseres?»
6. Interpellasjon fra representanten Nikolai Astrup til olje- og energiministeren:
«10. november 2010 la EU-kommisjonen frem forslag til energistrategi for EU frem mot 2020. 17. november 2010 ble strategien for energiinfrastruktur lagt frem. Samlet foreslår kommisjonen investeringer i størrelsesorden 1 000 milliarder euro frem til 2020. Fremtidens nett, infrastruktur for gass og CO₂-transport og fremtidens energibalanse i Europa er i støpeskjeen i 2011. I 2011 vil kommisjonen fremme en rekke konkrete forslag for å følge opp strategien. Norge er en integrert del av det europeiske energimarkedet, er en betydelig leverandør av energi til Europa og bør ha ambisjoner om å påvirke og medvirke i EUs energistrategi for fremtiden.
Hvordan vil statsråden sørge for at Norge blir en integrert del av EUs energistrategi, hvilke posisjoner vil statsråden fremme i det videre arbeidet med strategien, og hvilke konsekvenser får EUs energistrategi for Norge, norske energiaktører og nasjonale politiske veivalg?»
7. Interpellasjon fra representanten Ketil Solvik-Olsen til olje- og energiministeren:
«Statsråden varslet allerede forrige vinter at energisituasjonen vinteren 2011 kunne bli vanskeligere enn vinteren 2010. Denne advarselen har statsråden gjentatt i høst, og utviklingen er bekymringsfull. Fyllingsgraden i magasinene er under gjennomsnitt og synkende. Siste tolv måneder har strømprisen økt 19 pst., ifølge SSB. Varsler om kaldt og tørt vær bærer bud om ytterligere prisoppgang, viser NVEs kraftsituasjonsrapport for uke 45. Forrige vinter passerte strømprisene 10 kr/kWh enkelte steder. Dette skaper betydelige utfordringer for husholdninger og næringsliv.
Hvilke virkemidler har regjeringen etablert for å

sikre at situasjoner med nær tomme vannmagasin og ekstrempriser på strøm ikke oppstår kommende vinter, og hvilke virkemidler vil statsråden ta i bruk for å bote på effektene av skyhøye strømpriser?»

8. Interpellasjon fra representanten Svein Harberg til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Stadig flere ønsker å etter- og videreutdanne seg. Mange av disse har brukt muligheten for selvstudium i kombinasjon med å være arbeidstaker. Andre velger å studere i institusjoner som ikke er godkjent for endelig eksamen. Disse gruppene velger forskjellige studier, men spesielt jusstudiet har hatt mange studenter som går opp til eksamen som privatist. I løpet av høsten er denne muligheten sterkt redusert gjennom at UiO av forskjellige grunner har lagt ned privatisttilbudet til jusstudenter. Flere hundre studenter har hvert år tatt eksamen på denne måten, og for veldig mange av dem er det ikke et alternativ å gå over på heltidsstudium. Justisdepartementet har advart om at dette kan skape mangel på kompetente medarbeidere, spesielt i det offentlige.

Hvordan vil statsråden gripe fatt i denne nasjonale utfordringen, sikre privatisteksamen i bl.a. jusstudiet også i fremtiden, og dermed sikre tilgangen på faglig kompetanse?»

9. Referat

Presidenten: Representantene Sonja Irene *Sjøli* og Laila *Gustavsen*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Ingalill *Olsen* fra og med 17. januar og inntil videre
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Peter N. *Myhre* for å delta i reise til Nepal i regi av FNs utviklingsprogram, UNDP, i tiden fra og med 17. januar til og med 22. januar

Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Oslo, Sylvi *Listhaug*, har for tiden foreldrepermisjon og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Peter N. *Myhres* permisjon.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt i permisjonstiden:

- For Finnmark fylke: Willy *Pedersen*, fra og med 17. januar og inntil videre
- For Oslo: Mazyar *Keshvari*, fra og med 17. januar til og med 19. januar
- Det anses vedtatt.

Presidenten: Mazyar *Keshvari* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Erik *Solheim* overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Svein *Harberg* vil framsette et representantforslag.

Svein Harberg (H) [12:03:38]: Jeg har gleden av å framsette et representantforslag på vegne av representantene Frank *Bakke-Jensen*, Linda C. *Hofstad Helleland*, Lars *Myraune*, Gunnar *Gundersen* og meg selv om motorferdsel i utmark.

Presidenten: Representanten Trine *Skei Grande* vil framsette to representantforslag.

Trine Skei Grande (V) [12:04:15]: På vegne av *Borghild Tenden* og meg sjøl har jeg lyst til å fremme følgende forslag:

- om å avklare situasjonen og styrke rettighetene for innvandrere uten lovlig opphold i Norge
- om å opprette en gjeldsordning etter den engelske modellen *The Consumer Credit Counselling Service (CCCS)*

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Fra statsministerens kontor foreligger følgende brev til Stortinget, datert 14. januar 2011:

«Midlertidig bestyrelse av Justis- og politidepartementet

I statsråd 14. januar 2011 ble det besluttet at statsråd *Knut Storberget* overtar ansvaret for bestyrelsen av Justis- og politidepartementet onsdag 19. januar. Deretter fortsetter statsråd *Grete Faremo* den midlertidige bestyrelsen av Justis- og politidepartementet fram til og med 31. mars 2011, i tillegg til ansvaret for Forsvarsdepartementet.»

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det refererte brevet vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagsmøtet om nødvendig fortsetter utover den reglementsmessige tid, kl. 16, til dagens kart er ferdigbehandlet. – Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag, og det anses vedtatt.

Sak n r. 1 [12:05:59]

Interpellasjon fra representanten Ine M. Eriksen Søreide til miljø- og utviklingsministeren:

«I Dokument 1 for 2010–2011 kritiserer Riksrevisjonen manglende risiko- og målstyring i bistanden til Etiopia, og etterlyser sterkere antikorrupsjonsarbeid, også forebyggende. I en nylig utgitt rapport hevder *Human Rights Watch* at etiopiske myndigheter grovt misbruker bistandsmidler. Særlig alvorlig er anklagene om at vanlige mennesker som ikke er lojale mot myndighetene, nektes adgang til bistand og bistandsstøttede offentlige tjenester. *Human Rights Watch* kritiserer særlig stat-til-stat-bistand,

som de senere årene har blitt stadig viktigere i Norges etiopiaengasjement.

Hvilke konklusjoner trekker statsråden av kritikken som er fremkommet, og hva vil og bør dette bety for den fremtidige norske utviklingshjelpen til Etiopia?»

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:07:23]: Norge ga i 2009 237 mill. kr til Etiopia. Totalt gir verdenssamfunnet nærmere 3 mrd. dollar årlig til landet i bistand.

I 2007–2008 gjenopptok Norge bistandsdialogen med Etiopia, med den konsekvens at Norge fra 2008 har vridt bistanden stadig mer i retning av stat-til-stat-bistand, dvs. at bistanden går direkte fra norske myndigheter til mottakerlandets myndigheter. Bistandsdialogen skal ifølge UD være både på overordnet nivå og direkte knyttet til bruken av de norske pengene. Det er vanskelig å se hvilken dialog norske myndigheter har med etiopiske myndigheter når det gjelder menneskerettigheter og demokrati.

Riksrevisjonen sier i Dokument 1 for 2010–2011:

«Riksrevisjonen fant ved prosjektgjennomgang i Etiopia mangler ved utarbeidelse, dokumentasjon og oppfølging av enkelte prosjekter. Det var i enkelte prosjekter manglende dokumentasjon for gjennomført risikovurdering. Det var også tilfeller av ustrukturert målhierarki, som vanskeliggjør muligheten for vurdering om måloppnåelse i prosjektene.

(...)

De fleste antikorrupsjonstiltak er rettet mot tiltak hvor mistanke foreligger eller hvor korrupsjon allerede er oppdaget.»

Human Rights Watch kom i oktober 2010 med rapporten «Development without Freedom: How Aid Underwrites Repression in Ethiopia». Der hevdet man at internasjonal bistand ble misbrukt av myndighetene. I løpet av 15 ukers feltundersøkelser fant Human Rights Watch grunn til å rope et varsku om følgende:

- Folk som oppfattes som opposisjonelle eller illojale mot myndighetene, får ikke tilgang til subsidiert og bistandsfinansiert matvare- og drivstoffhjelp, jordbruksarealer og lån. Særlig alvorlig er dette ettersom Etiopia, sammen med Nord-Korea, er de eneste land i verden hvor all matvarehjelp fra World Food Programme kanaliseres via myndighetene.
- Bistandsfinansiert trening og kapasitetsbygging brukes til ideologisk indoktrinering og tvungen rekruttering til regjeringspartiet EPRDF.
- Human Rights Watch forsøkte å intervju bønder som ikke hadde fått adgang til å delta i landets arbeid-format-program. Resultatet var at bøndene ble internert og organisasjonsmedlemmene utvist. Mer generelt: De som forteller om den politiske undertrykkingen, blir straffet.
- Human Rights Watch legger også til grunn at myndighetene misbruker bistandsressurser til å spre frykt i befolkningen.
- Overlevelse avhenger av politisk lojalitet til staten og til partiet.

Og, som de konkluderer: Etiopia er blitt et casestudium i motsetningsfull bistandspolitik.

Valget i mai 2010 – som var støttet av norske myndigheter gjennom bistand bl.a. til den etiopiske valgkommisjonen – ble vurdert av EUs valgobservatører som svært problematisk, bl.a. fordi opposisjonen fikk mindre mediedekning og ble utsatt for vold. Observatørene rapporterte om utstrakt juks i resultatrapporteringen. Meles Zenawis regjering fikk alle seter i parlamentet bortsett fra ett. Det samme var situasjonen i de ni regionale parlamentene – alle seter bortsett fra ett. Regjeringen har strammet kraftig inn overfor det sivile samfunn, noe som praktisk talt har ødelagt landets menneskerettighetsorganisasjoner.

Det er stor avstand mellom denne situasjonsbeskrivelsen og den utviklingsministeren gir i budsjettproposisjonen for 2011. Det påpekes en problematisk menneskerettighetssituasjon, men proposisjonen ser ut til å legge skylden like mye på den undertrykte opposisjonen som på landets eneveldige hersker Zenawi. Det kan ikke være tvil om at det er et lands myndigheter som har ansvaret for å legge til rette for at det kan finnes en opposisjon. Kjetil Tronvoll ved Norsk senter for menneskerettigheter sier det slik: Etiopia er nå reetablert som en ettpartistat, der en kollektiv elite definerer hva som er den beste politikken.

Budsjettproposisjonen påpeker også at den nye NGO-loven forbyr NGO-er med en viss utenlandsk finansiering, men det ser ut til at den eneste konsekvensen av denne påpekningen er at man flytter bistand fra frivillige organisasjoner til de myndighetene som struper det sivile samfunnet. Spørsmålet er hvordan man kan ivareta rettighetsarbeidet når de rettighetsbaserte organisasjonene svekkes så dramatisk.

Det påpekes i budsjettproposisjonen at det har vært en positiv utvikling i menneskerettighetssituasjonen i Etiopia fordi man i 2007 løslet enkelte politiske fanger, som riktignok aldri skulle ha vært fengslet. Men langt større betydning for menneskerettssituasjonen har det jo at de nye lovene som ble innført i 2009–2010, faktisk bidrar til å kvele det som måtte være igjen av sivilt samfunn.

Høyre savner en bevissthet rundt den forverringen av menneskerettighetssituasjonen i Etiopia som flere organisasjoner nå peker på, og vi savner også en refleksjon rundt hvordan Norges bistand spiller inn i dette bildet. Human Rights Watchs påstander er alvorlige og krever en grundig behandling. På et seminar etter framleggelsen av rapporten sa statssekretær Ingrid Fiskaa at den demokratiske utviklingen i Etiopia er usikker. Men den er øyensynlig verken usikker eller spesielt demokratisk. Denne påstanden reiser jo spørsmål om hvor gode analyser UD baserer sin politikk og sine bevilgninger på, og hvor stor den politiske viljen til å ta inn over seg ubehagelige påstander er.

I 2007 ble store deler av Norges ambassadestab kastet ut av Etiopia. I årene etter har mer og mer av norsk bistand til Etiopia blitt kanalisert via stat-til-stat-bistand, nettopp den bistanden som Human Rights Watch påpeker som særlig problematisk. Hvordan kan det forsvares?

William Easterly setter i en artikkel i *New York Review of Books* 25. november i fjor fingeren på et sentralt punkt som gjelder generelt for bistand: Bistanden er blitt mer og mer løsrevet fra demokrati og menneskerettigheter. Hvor-

for er dette så problematisk? Tidligere statssekretær Vidar Helgesen, som nå er generalsekretær i IDEA, sa under et MDG-møte på FNs generalforsamling følgende:

«Demokratiske prinsipper om deltakelse, inkludering, regelmessige frie og rettferdige valg og et uavhengig rettssystem vil med større sannsynlighet enn andre styringssystemer gi utviklingsgevinster. Demokratisk deltakelse støtter utvikling på tre måter: 1) valg gir mennesker muligheter til å uttrykke sine interesser. Gjennom valg vil regjeringer bli holdt ansvarlige dersom de ikke hensyntar fattiges behov. 2) demokrati forutsetter ytrings- og forsamlingsfrihet, og det gir i sin tur myndighetene informasjon om behovene, håpene og preferansene til fattige. 3) demokratiske regjeringer er mer effektive når det gjelder å tilby offentlige goder som utdanning, helse, jobbtrening, et rent miljø og – kanskje viktigst – en rettsstat.»

Etiopia og Rwanda er de to sterkeste eksemplene på at demokrati marginaliseres i bistanden. Afrikas to «dyktigste» statsledere manipulerer valgprosesser og duperer donorene.

I den bredere diskusjonen om demokratiutvikling i Afrika har Helgesen gitt uttrykk for at han ikke er så bekymret for Kinas inntog i Afrika, rett og slett fordi Kina er stort og annerledes og ikke uomstridt i Afrika. Han er langt mer bekymret for hvilket eksempel land som Etiopia setter. De får svært mye internasjonal bistand, men de manipulerer valgprosesser og undertrykker opposisjonen. De kurtiseres både av vestlige regimer og av Kina, og det er selvfølgelig fristende som modell for andre afrikanske land.

Det er mange giverland som i dag velger å se gjennom fingrene med etiopiske myndigheters knebling av menneskerettigheter og tilsidesettelse av demokratiske prosesser.

Norge har en god praksis når det gjelder evaluering av bistand. Her skal bistandsministeren også ha ros for sin åpenhet, kanskje spesielt i evalueringene av det Norge hadde av bidrag på Sri Lanka. Men Norge kan derfor med stor troverdighet ta initiativ overfor andre giverland til en koordinert, internasjonal evaluering av bistand til Etiopia i et menneskerettighets- og demokratiperspektiv. Spørsmålet er: Vil regjeringa ta et slikt initiativ?

Arbeid for demokratisering tar tid og vil ofte møte tilbakeslag. Jeg har derfor stor forståelse for at man må være tålmodig og ta høyde for at alle mål ikke nås med en gang. Men i tilfellet Etiopia er det ikke der problemet ligger. Problemet ligger i en norsk regjering som simpelthen ikke gir demokrati og menneskerettigheter prioritet i bistanden.

Nylig ble det avholdt valg i Burma med stor internasjonal, og norsk, oppmerksomhet om knebling av opposisjonen og manipulering av valgprosessen. Opposisjonen fikk likevel om lag 25 pst. av setene i de ulike forsamlingene. Ved valget i Etiopia fikk opposisjonen under 1 pst. av stemmene, og kun ett parlamentssete i det nasjonale parlamentet og tilsvarende i de ni regionale parlamentene. Likevel framhever den norske regjeringa Etiopia som et eksempel til etterfølgelse. Det bør mane til dyp ettertanke.

Statsråd Erik Solheim [12:17:38]: La meg starte med å gi interpellanten ros for å ha tatt opp et veldig viktig tema. Etiopia er et av Afrikas viktigste land – det nest største i folketall. Etiopia er kanskje Afrikas for øyeblikket største utviklingssuksess med fantastisk framgang på nesten alle økonomiske og sosiale indikatorer. Det er ikke et viktig land for norsk bistand, men det er den største bistandsmottaker i Afrika, sånn at det å vurdere Etiopia er viktig for å vurdere effekter av bistand. Det kan tyde på at bistand virker, i og med at det er en så stor økonomisk og sosial framgang i Etiopia. Men Etiopia er også et land med betydelige demokratiske problemer, som interpellanten pekte på. Så det er flott at vi får en debatt om dette i Stortinget.

Før vi går inn på det, la oss også huske at Etiopia er et utrolig komplisert land hvor de to store folkegruppene amhara og oromo utgjør 60 pst. av befolkningen, men hvor det er mange titalls, eller hundretalls, andre folkegrupper. Det er et land med meget stort og betydelig politisk potensial for etniske stridigheter, så det er ikke et land som er som Norge, i utgangspunktet. Jeg tror det er mer naturlig å sammenlikne potensialet for vold og konflikt i Etiopia med potensialet i f.eks. Elfenbenskysten eller Sudan, som er to land som akkurat nå er på balansepunktet i Afrika.

Det er en utfordring å styre et så mangfoldig land som Etiopia. Etiopia har ikke noen demokratisk tradisjon. Landet er bedre nå enn på noe annet tidspunkt. Haile Selassie brakte ikke utvikling i Etiopia, og hans etterfølger, det såkalte Derg-regimet, var et kommunistisk diktatur som man ellers veldig sjelden har sett i Afrika. Den nåværende statsleder, Meles Zenawi, var altså den som tok opp kampen og erstattet det ekstremt brutale kommunistiske diktaturet i Etiopia med noe som er langt, langt bedre.

La meg nå først og fremst konsentrere meg om utviklingen i Etiopia – så får jeg eventuelt komme tilbake til Riksrevisjonen hvis interpellanten ønsker det – for å få sagt noe vesentlig om noe.

Vi har lest rapporten fra Human Rights Watch. Vi har lest den sammen med andre givere, og konklusjonen er at vi ikke kan legge den til grunn for forståelsen av utviklingen i Etiopia. Det er en samstemmig, enstemmig, oppfatning blant alle land om at denne rapporten ikke gir et rimelig bilde av situasjonen. Det mener USA. Det mener alle våre nærstående vestlige land. Det mener Verdensbanken. Det mener FN. Vi kan ikke legge en enkeltstående rapport til grunn når alle andre mener noe annet. Den såkalte giverlandsgruppa i Addis Abeba, Development Assistance Group, der Norge inngår, har offentlig avvist virkelighetsbeskrivelsen i rapporten, og den har gjort det enstemmig. Det betyr at det ikke er grunnlag for å hevde at bistand systematisk deles ut etter partibok på landsbygda i Etiopia, og at dette skulle kunne skje uten at en eneste giver visste om det. Det er heller ikke dekning for å si at bistand brukes til å diskriminere og straffe tilhengere av opposisjonspartiene. Dette betyr ikke at det ikke kan være enkeltstående episoder av et slikt slag. Det betyr heller ikke at man ikke skal ha en tett dialog med myndighetene og med betydelig press på dem ta opp disse. Det gjør vi, og det vil vi gjøre. Men det er ikke et systema-

tisk mønster slik det blir framført i Human Rights Watch-rapporten.

Derimot ønsker jeg rapporten velkommen fordi den bringer fram det nødvendige politiske fokus, som vi må ha, og et fokus på politisk risiko i et av Afrikas vanskeligste land. Vi vil ta opp både med FN og Verdensbanken at vi må få et sterkere fokus på de kritiske elementene som rapporten bringer fram. Det er altså ting som vi tror er kritikkverdige i enkelttilfeller, men som ikke representerer et systematisk mønster, slik Human Rights Watch mener. Jeg vil ta opp dette med både FN og Verdensbanken ved de første muligheter framover.

Jeg må også si at Etiopia er en av verdens største utviklingspolitiske suksesser det siste tiåret. Etiopia ligger nå på andreplass i verden med hensyn til innfrielse av FNs tusenårsmål. Det er diskusjon i detalj om hvert eneste tall som kommer derfra. Men hovedbildet er det ingen tvil om, og hovedbildet kan enhver som reiser til Addis Abeba, ved observasjon se. Når du kommer til Addis Abeba, ser du en omfattende byggevirkosomhet. Og alle som reiser rundt i Etiopia, sier at man kan se det samme på landsbygda: Dette er et land i rask utvikling. Det er altså 85 mill. mennesker i Etiopia, så det er ikke uten betydning.

På 15 år er ekstrem fattigdom i Etiopia redusert, fra 50 til 30 pst. av befolkningen. Etiopia ligger nå an til å nå tusenårsmål 1 om halvering av fattigdom, utrydding av ekstrem fattigdom og sult innen 2015. Med unntak av enkeltstående lokale og regionale eksempler er det mange år siden vi leste om store sultkatastrofer i Etiopia. Etiopia vil også nå tusenårsmål 2 – på 20 år har barns tilgang til grunnskole steget fra 32 pst. til 94 pst. Det er ikke noen liten framgang, og de ligger også an til å nå en rekke av de andre tusenårsmålene – enten helt eller nesten. Det gjelder tusenårsmålet om bekjempelse av hiv/aids og malaria, det gjelder reduksjon av barnedødelighet, og det gjelder miljø. Det er også en betydelig framgang knyttet til tusenårsmålet om kvinners situasjon.

Igjen, det er noe diskusjon om presist desimalnivå, men Etiopia har hatt 10 pst. økonomisk vekst, hvert år, de siste årene. De hevder selv at de skal kunne komme opp i 14 pst. At det er mulig, stiller jeg meg personlig noe tvilende til, for vi kjenner ikke noe land som har klart det uten at det har vært i en gjenoppbyggingsfase etter en krig. Men det er ingen diskusjon om at vi snakker om dét eller ett av de raskest voksende landene i Afrika, og dét eller ett av de raskest voksende utviklingslandene på jordkloden overhodet. Så dette er en formidabel suksess som vi er nødt til også å ha med i bakgrunnsteppet når vi vurderer Etiopia.

Så er det likevel helt riktig, som Ine Marie Eriksen Søreide er inne på, at den politiske utviklingen i Etiopia ikke er like gledelig som den økonomiske og den sosiale utviklingen. Valget ble ikke akseptert av EU, som hun var inne på. Valgresultatet fra valget 23. mai 2010 ble at 545 av plassene i parlamentet gikk til regjeringspartiet, og det er kun én plass som ikke kontrolleres av statsminister Meles Zenawis regjering. Selv for en representant for en flertallsregjering er dette noe i overkant av hva som er ønskelig! Nå er andelen som stemte på regjeringspartiet, ikke offentlig, men den ligger nok vesentlig lavere enn antallet

representanter de har fått inn, slik at de er blitt premiert av en valgordning som gjør at de som er størst i hvert enkelt valgdistrikt, vinner fram, men det er selvsagt ikke en valgordning som fremmer en langsiktig demokratisk utvikling. Også ved lokalvalgene er det det samme bildet – en veldig dominans av Meles Zenawis regjeringsparti.

Utvisningen av flertallet av de norske diplomatene i Etiopia i 2007 skapte en kritisk situasjon mellom norske og etiopiske myndigheter. Vi har ansett det for veldig viktig å gjenoppbygge tilliten, fordi Etiopia spiller en så sentral rolle for konfliktløsning i Afrika og er en viktig strategisk alliert også for Norges allierte.

Etiopia har tatt en lederrolle i internasjonale klimaforhandlinger og i en rekke andre situasjoner som er vesentlige for Norge og for globale interesser. Det kan ikke være noen tvil om at statsministeren i Etiopia, Meles Zenawi, har spilt en veldig konstruktiv rolle i konfliktløsning i Sudan. Etiopia har vært en av Norges nærmeste samarbeidspartnere i forbindelse med konfliktløsningen i Sudan. Vi har stort sett felles synspunkter, og Meles Zenawis rolle i en rekke internasjonale fora har vært veldig sentral i konfliktløsninger. Han har stor tillit både i Nord-Sudan og i Sør-Sudan. Han har også spilt en sentral rolle i de internasjonale klimaforhandlingene, bl.a. ved å få Afrikas aksept for en del av de posisjonene som rike industriland har hatt, og dermed har han bidratt til en dialog som har vært veldig, veldig nyttig.

Det er enkeltstående positive trekk ved menneskerettighetssituasjonen, som også interpellanten var inne på. En av Etiopias ledende opposisjonsledere, Birtukan Mideksa, ble løslatt fra fengsel i oktober. Hun var på mange måter symbolet på opposisjonsbevegelsen, men enten har hun ikke selv ønsket å ta, eller hun har ikke blitt tillatt å ta, noen sentral rolle etter løslatelsen. Så hun er blitt løslatt, men uten å ha noen sentral politisk posisjon.

Jeg vil legge til – og det er et tema som jeg tror også vil interessere Høyre – at når det gjelder den økonomiske utviklingen i Etiopia, har vi ansett at det er fornuftig å stimulere landet til i større grad å satse på privat sektor. For mye av den økonomiske utviklingen kan være statsdrevet, og det kan dermed i det lange løp bli vanskeligere å grunnfeste de økonomiske strukturene i Etiopia.

Så for å avslutte: Etiopia er et komplisert land. Det er et veldig viktig land, et land med ingen demokratisk historie og tradisjon – hvor dog menneskerettighetssituasjonen er bedre enn den har vært tidligere – men det er et land med betydelige og store menneskerettighetsutfordringer som vi må ta tak i. Vi har en omfattende dialog med Etiopia, etter hvert på politisk nivå. Statsministeren har hatt jevnlig møter med statsminister Meles Zenawi, og også jeg har besøkt landet og planlegger nye besøk, allerede om 14 dager ved Den afrikanske unions presidentmøte i Addis Abeba. Sudan og Elfenbenskysten vil være hovedfokus, men det gir også en anledning til dialog med etiopiske myndigheter om mange av de spørsmålene vi diskuterer her.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:28:07]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg synes likevel at statsråden viser enormt liten vilje til å gå inn i de substansielle problem-

stillinger som Human Rights Watch-rapporten, og for så vidt også Riksrevisjonen, reiser.

Statsråden sier at man ikke kan legge rapporten til grunn fordi den ikke gir et rimelig bilde av situasjonen – og fordi alle andre mener det motsatte av det som Human Rights Watch hevder i rapporten. Jeg henviste altså til Vidar Helgesen, som nå er generalsekretær ved International IDEA. Jeg henviste til Tronvoll ved Norsk senter for menneskerettigheter. Statsråden henviste selv til at EU ikke aksepterte valgresultatet. Human Rights Watch, Human Rights House Foundation her i Oslo, peker på det samme i likhet med den store diasporaen som nå er i Norge, og også i mange vestlige land.

Jeg mener at det er umulig å se bort fra at det foregår store og grove menneskerettighetsbrudd i Etiopia. Jeg aksepterer heller ikke det statsråden legger til grunn for sin analyse, nemlig at det er langt, langt bedre nå, at Zenawi erstattet et ekstremt brutalt regime med noe som er langt, langt bedre. For dem som opplever disse menneskerettighetsbruddene, er det åpenbart ikke en langt, langt bedre situasjon. Og det kan ikke være sånn at fordi om noe skulle være bedre i dag enn det det var før, så aksepterer vi at det er greit selv om vi vet at det foregår brudd på menneskerettighetene.

Statsråden var selv inne på hvor viktig Etiopia er for oppfyllelsen av milleniummålene, særlig MDG 1 og 2. Dette er noe som Human Rights House Foundation påpekte i et seminar Høyres stortingsgruppe arrangerte på fredag om hvorvidt bistand kunne bidra til å utvikle menneskerettigheter og demokrati, hvor Human Rights House Foundation påpekte nettopp Etiopias sentrale rolle her som gjør at donorer viker unna for å ta de vanskelige diskusjonene med Meles Zenawi og hans regjering, fordi de vet at Etiopia er helt avgjørende for å få gjennom tusenårsmålene. Dermed kunne Zenawi, etter at det ble oppdaget valgfusk ved lokalvalgene i 2007, enkelt lene seg tilbake og vente på at den boikotten som enkelte land innførte overfor Etiopia, gikk over etter kun få uker, fordi han vet at Etiopia er helt avgjørende i denne sammenhengen.

Jeg stilte et spørsmål som jeg gjerne vil ha svar på: Kommer norske myndigheter og den norske regjeringa til å ta et initiativ for å samle giverlandene for å få en gjennomgang av menneskerettighets- og demokratisituasjonen i Etiopia, og hva den vestlige bistanden bidrar med i så måte?

Statsråd Erik Solheim [12:31:09]: Svaret på det siste spørsmålet er helt opplagt: Ja, selvfølgelig. Den dialogen pågår allerede blant ambassadene i Addis Abeba. Da Human Rights Watch rapport kom, ble de forskjellige nærstående, likesinnede ambassadene samlet til møte for å vurdere innholdet i den. Det var altså, som jeg sa, en enstemmig oppfatning hos alle våre nærstående land, også hos land som har akkurat det samme brennende engasjementet for menneskerettigheter som interpellanten og jeg, om at hovedinnholdet i denne rapporten ikke sto til troende. Jeg imøteser bare en offentlig diskusjon om det. Det er jo bare dokumentasjon som kan avklare hvem som i praksis har rett. Men Human Rights Watch-rapporten står altså

opp mot en enstemmig oppfatning i givermiljøene om at dette ikke var dekkende. Det er ikke den norske regjeringen som Ine Marie Eriksen Søreide kan ha motforestillinger mot, men alle våre nærstående land. Også land som er ledet av søsterpartier og konservative partier, har akkurat den samme oppfatningen. Jeg velger å legge det til grunn, ikke det andre.

Så er det veldig viktig at vi ser på tusenårsmålene som menneskerettighetsmål. Menneskerettigheter er ikke bare de politiske og individuelle rettighetene. Det er også alle de økonomiske og sosiale rettighetene, som retten til å fyller magen, retten til utdanning for barn, retten til ikke å dø av sykdommer som ingen mennesker trenger å dø av – kort sagt at retten til alle de sosiale og økonomiske rettighetene vurderes som likeverdige med de politiske, og med hensyn til disse har Etiopia formidabel framgang. Det må respekteres og verdsettes.

Så er spørsmålet hvordan vi påvirker Etiopia i en mer demokratisk retning på andre områder. Da tror jeg på en dialog med regimet, men i erkjennelse av at Norge tross alt er en liten aktør i Etiopia. Den norske bistanden er en komma noe prosent av bistanden til Etiopia. Som sagt er Etiopia en enormt stor bistandsmottaker. Det er Afrikas største bistandsmottaker, men det er et lite samarbeidsland for Norge. Norge alene vil ikke kunne ha vesentlig innflytelse i Etiopia, men sammen med EU-land og sammen med USA og andre kan vi ha innflytelse for å dytte dette i en retning. Så en del av dem som ble sitert av interpellanten, hadde, så vidt jeg kunne registrere, ikke uttalt seg om Etiopia, men generelt om demokratiske prinsipper. Jeg slutter meg til det. Det er også viktig å advare mot at enkelte iallfall av dem som uttaler seg fra diasporaen, er folk som hadde sentrale posisjoner i Derg-regimet. Det er ikke likegyldig hvem man erstatter. Meles Zenawi erstattet kanskje det mest brutale – i hvert fall et av en håndfull av de mest brutale – regimer som Afrika har sett. Det er et av de få land i Afrika som har hatt et totalitært regime som virkelig har massakrert folk på politisk plan, på et lokalt nivå som ellers ikke har vært vanlig. Det har nok vært mange autoritære regimer i Afrika, men ikke med tilsvarende forsøk på et totalitært regime som Derg-regimet på 1970–1980 tallet i Etiopia. Men det kan ikke gi noen varig dissens for at man ikke skal ta opp menneskerettighetsbrudd under det erstatningsregimet han har.

Morten Høglund (FrP) [12:34:39]: Jeg vil også få takke interpellanten for å ta opp et viktig spørsmål. Det er jo ikke første gang det reises spørsmål knyttet til Etiopia.

Statsråden presenterer her et bilde og sier at det i utgangspunktet er et positivt hovedbilde. Det er klart at ingenting er svart-hvitt. Sammenligner man Kina i dag med Kina under kulturrevolusjonen, er det jo grader av undertrykkelse, grader av totalitarisme i regimet. Men at vi har å gjøre med et autoritært, ikke-demokratisk regime som ønsker å beholde makten og styringen på bekostning av fundamentale menneskerettigheter som ytringsfrihet, som pressefrihet, synes det ikke å herske tvil om. Statsråden kan eventuelt korrigere det. Det er ikke bare Human Rights Watch-rapporten som bringer frem det bildet. Da

blir det grunnleggende spørsmålet for oss som skal bevilge penger som skal gå til Etiopia: Ønsker vi at norske bistandspenger skal være med på å bidra til å holde dette styret gående? I utgangspunktet er det det som skjer. Så betviler ikke jeg at det skjer positive ting med disse pengene. Men hva er alternativet? At alternativet er en tilbakeføring til det totalitære regimet som var tidligere, er ikke nødvendigvis det eneste alternativet. Jeg tror man som givere skal være litt forsiktige, og den historiske parallellen, hvis man f.eks. ser på hva som skjedde med Zimbabwe, hvordan man gikk fra å være autoritær til totalitær og til fullstendig å miste alle begrep om hva som både er skikk og bruk, og hvordan man håndterer et land, gjorde jo at land som Norge langt på vei – ikke helt frem, men langt på vei – bidro til at president Mugabe kunne holde det gående. Jeg tror vi i hvert fall skal passe oss for ikke å sitte på det toget så lenge at vi til slutt ser konturene av et regime som ingen ønsker å ha noe med å gjøre. Dessverre er det tegn som tyder på at dette regimet beveger seg i veldig gal retning.

Fremskrittspartiet hadde en liten delegasjon til Etiopia i fjor. Det er ikke mye man får med seg på noen få dager i Etiopia, men ett av de inntrykkene vi fikk, var at folk ikke kan snakke fritt. Det er vanskelig å uttale seg. Når disse ambassadene, som det refereres til, forsvarer sitt givengasjement og går imot Human Rights Watch-rapporten, vil jeg si at det ikke nødvendigvis er basert på at man har fri tilgang på opposisjonelle og dissidenter inne i landet. Monitoreringen av bistandsarbeidet foregår veldig tett sammen med regjeringen. Hvor uavhengig er den monitoreringen? Verdensbankens Etiopia-direktør Ken Ohashi sier at med mindre man rett og slett foretar en politilignende etterforskning, vil man ikke få frem hva som er sannheten, for landet er så lukket, og man kan ikke snakke fritt.

Derfor vil jeg i aller høyeste grad støtte det som er kommet frem fra interpellanten, ønsket om bredere og mer uavhengige undersøkelser enn bare å basere seg på at de likesinnede ambassadene har kommet sammen og funnet frem at Human Rights Watch ikke står til troende. Det blir for enkelt.

Vi vil i aller høyeste grad be regjeringen revurdere sitt engasjement i Etiopia. Norge er, som statsråden har vært inne på, en liten aktør, men bare det å være inne og være i posisjon gjør at vi tar på oss et voldsomt ansvar i forhold til utviklingen i Etiopia. Det tror jeg vi skal være veldig forsiktig med å gjøre, slik landet er i ferd med å utvikle seg.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:39:55]: La meg begynne med den politiske overbygningen.

I 2005 var Etiopia politisk bedre enn det er i dag. Man hadde større deltakelse av opposisjonen i parlamentet. Man hadde større grad av ytringsfrihet. Man hadde større grad av pressefrihet. I 2005 gikk ikke valget slik Zenawis regjering ønsket eller håpet, og det ble en betydelig grad av innsnevring av mulighetsrommet for alle demokratiske uttrykk. Det er overbygningen.

Overbygningen er at det vi så i mai i fjor, var et valg som EUs valgobservatører sa var svært problematisk. Det

var et valg hvor opposisjonen fikk liten og ofte negativ mediedekning. Det var et valg hvor man var utsatt for vold. Og det var et valg hvor observatørene rapporterte om utstrakt bruk av juks. Det var også et valg som ikke unaturlig betydde en overveldende seier til Meles Zenawis regjering.

Likevel har statsråden selvfølgelig rett når han sier at Etiopia er en av de største utviklingssuksessene når man ser på FN's tusenårsmål. Det er verdt å merke seg at når det gjelder veibygging, når det gjelder elektrifisering på landsbygda, og når det gjelder antall nye skoler og klinikker, ligger Etiopia svært godt an. Det er også verdt å merke seg at når det gjelder økonomien, går Etiopia godt. 7 pst. vekst i 2010 kommer det nå fram fra flere økonomer som The Economist har vært i kontakt med. Om man legger til grunn 8 eller 10 pst. økonomisk vekst de seneste årene, er man i hvert fall enig om at det har vært en formidabel økonomisk vekst.

Men det er viktig å gå bak tallene. Jeg hadde forventet mer fra en statsråd fra venstresiden. Det er en Høyre-representant som står her og sier: Se på fordelingsvirkningene! Det er faktisk en politisk elite i Etiopia som har blitt fantastisk rik ved å ta et samfunnsansvar. Det er ikke å ta et samfunnsansvar å gjøre seg selv fundamentalt rik i forhold til resten av landet.

Meles Zenawis regjering og han selv er en «donor darling». Jeg tror dessverre at statsråd Solheim er blendet – i likhet med svært mange andre. Det er god grunn til å spørre om Etiopia er tjent med fem nye år med Meles Zenawi og hans EPRDF. Den vanlige etiopier er både sulten og fattig, og det er betydelige brudd på menneskerettighetene. Statsministeren ledet i 1991 sin marxistiske gerilja og sine geriljakrigere inn i regjering, og han har tviholdt på makten siden. Landet er nå et såkalt revolusjonært demokrati. Jeg er fristet til å si: Ha, det er det umulig å kombinere. Det er et land hvor det kollektive står ovenfor individet, og med den type tankegang kan man gjøre svært mye for å holde seg selv ved makten.

Etiopias 85 millioner innbyggere får det bedre når vi får økonomisk vekst. Det er det ingen tvil om. Jeg er en av dem som tror på økonomisk vekst, men jeg tror også at

1. det er svært viktig at fordelingen blir betydelig bedre enn i dag
2. når en nå ser en økonomisk vekst, må man også fra bistandssiden være med og spille institusjonene bedre enn i dag, og gjøre mulighetsrommet for opposisjonen betydelig bedre enn i dag

Det er fra et økonomisk ståsted også verdt å merke seg at Etiopia har en eksport på rundt 1,4 mrd. dollar, mens nabolandet Kenya, med halvparten så mange innbyggere, har en eksport på 5 mrd. dollar. Hvor Etiopia nå gjør det godt økonomisk, er bl.a. innenfor den byggeboomen som finnes, mens det vi ser lite til, er f.eks. innenfor tilvirkning av varer.

La meg avslutte med korrupsjon og antikorrupsjon, som er ekstremt viktig. Jeg forventer at norsk bistand, dersom vi fremdeles skal være med på å gi 1 pst. av norsk bistand til Etiopia, er med på institusjonsbygging, at vi er med på å bygge opp en opposisjon, at vi er med på parlamentarisk kontroll, og at vi er med på å gjøre

arbeidet for antikorrupsjon betydelig bedre enn det er i dag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:45:17]: Etiopia er eit av verdas fattigaste land, og utviklinga i landet er motsetningsfull. På den eine sida kan me glede oss over økonomisk framgang og forbetring i skoledekning, vaksinedekning og matsituasjon. På den andre sida viser landets myndigheiter autoritære trekk, det er ingen effektiv kamp mot korrupsjon, og tilgangen til bistand er misbrukt i regjeringspartiets kamp for å halde opposisjonen nede.

Både Human Rights Watch og Riksrevisjonen la i oktober fram kritiske rapportar om situasjonen i Etiopia. Dette var noko både me i Kristeleg Folkeparti og andre reagerte på. Lat meg derfor takke utanrikskomiteens leiar for at ho har fremma denne interpellasjonen. Eg vil også takke statsråden for eit svar som belyste mange viktige og vanskelege spørsmål. Dette viser at det er dilemma ein framleis må jobbe med.

Bistanden til Etiopia er humanitært viktig. Det står fast. Bistanden til Etiopia har redda liv og bidrege til ei betre evne til å takle svoltkatastrofar. Det står også fast. Men innretninga av bistanden og myndigheitenes bruk av han er absolutt diskutabelt størrelsar. For bistand må leggje til rette for at menneskerettane kan bli følgde, og at det blir bygd opp demokrati.

Skal me hjelpe dei mest utsette menneska i nokre av verdas fattigaste eller mest konfliktfylte land, må me leve med at verkelegheita ofte er både motsetningsfull og krevjande. Eg trur ei slik erkjenning er viktig, og det må leie oss til å vere audmjuke overfor utfordringanes kompleksitet, men det må ikkje leie oss til å bli likeglade eller mindre solidariske.

Frå Kristeleg Folkeparti si side har me notert oss Etiopias kraftige økonomiske vekst dei siste fem åra. I tre av desse åra var veksten over 10 pst. Talet som lever for mindre enn ein dollar om dagen, har falle betydeleg, ifølgje myndigheitene, frå 44 pst. i 2000 og til 33 pst. i 2007. Trass atterhald om at tala er nøyaktige, har Etiopia faktisk ei moglegheit til å klare det første av FN's tusenårs mål, om å halvere talet på fattige barn innan 2015. Det er opplyftande.

Men medaljens mørkare side er at regjeringspartiet har bygd ut eit stadig meir autoritært styre. Etter det omstridde valet i 2005 blei rundt 200 opposisjonelle drepane i harde angrep på demonstrantar. Også Noreg har fått merke regimets harde side. I 2006 blei to norske diplomatar ved vår ambassade i Etiopia utviste.

Det er uakseptabelt at myndigheiter tyr til maktmisbruk ved fordeling av nødhjelp. Det er sjølv sagt eit effektivt pressmiddel for å kapre stemmer i val. Human Rights Watch rapporterer om ustrakt maktmisbruk ved myndigheitenes fordeling av bistand: Folk som er lojale mot regjeringspartiet blir belønna, mens politiske motstandarar blir straffa eller ikkje får mat og jordbruksressursar som kunstgjødsel, såkorn, mikrokreditt, arbeid og opplæringsmoglegheiter. Det blir diskutert om dette er eit systematisk og sentralt leidd maktmisbruk eller ein serie enkeltstående episodar av udisiplinerte lokalmyndigheiter. Men me veit

at regimet i 2009 vedtok ei ny lov som forbyr ikkje-statlege organisasjonar som jobbar med menneskerettar, godt styresett og konfliktløysing, dersom dei tek imot meir enn 10 pst. av si finansiering frå utanlandske kjelder. Det er dessverre ein indikator på at kritikken har mykje for seg.

Det er minst to dilemma som givarlanda står overfor. For det første det humanitære dilemmaet: Me har ei moralsk plikt til å hjelpe fleire millionar nødlidande som kjempar for livet, og å lyfte store folkegrupper ut av fattigdom ved å fremme landets økonomiske utvikling. Men den som framfører skarp kritikk, kan risikere mottiltak som avgrensar moglegheita til å hjelpe uskyldige ofre.

For det andre det meir storpolitiske dilemmaet: Etiopia er ein viktig strategisk alliert i kampen mot islamistiske, militante grupper på Afrikas Horn, f.eks. i Somalia. Å setje relasjonane til Etiopias myndigheiter på spel kan vere med på å svekkje moglegheitene for å lykkast i den kampen.

Slike dilemma krev klokskap, ikkje lettvinne løysingar. Me må ikkje pynte på verkelegheitsbiletet av taktiske grunnar. Men me må kanskje leggje om bistanden og velje andre kanalar for å få jobben gjort. Me må tore å gå inn i kritikken som her kjem, men me må ikkje slutte å vise solidaritet. Det ville vere å svikte medmenneske som er i ein vanskeleg situasjon.

Michael Tetzschner (H) [12:50:24]: Statsråden kan jo meget vel og lett distansere seg fra og bagatellisere rapporten fra Human Rights Watch. Men det jeg var forundret over, var at man til de grader gikk lett forbi Riksrevisjonens antegnelser i saken. Riksrevisjonen er nemlig inne på at man har ytt bistand til Etiopia med betydelig dokumentasjonssvikt, at man har uklare mål, og grunntemaet i Riksrevisjonens omtale er at man kaster gode penger etter dårlige, eller skal vi si gode skattepenger etter dårlige regimer.

Det er slik at Etiopia på noen områder har vist fremgang, særlig innenfor det økonomiske området, men på andre områder har man vist tilbakegang. Derfor kan det være at ideen skulle være at de nettopp fikk videreutviklet sin økonomi ved at vi nedbygde handelshindrene – tidligere har etiopisk kjøtteksport møtt norske kvotebegrensninger. Så vi har mer vi kan gjøre for å bidra til den i og for seg positive utvikling Etiopia er inne i økonomisk. Der kan vi gjøre mer. Fordelen med nedbygging av handelshindre, som et alternativ til å understøtte stater i en stat-til-stat-hjelp, er jo at man belønner produsenter, og at pengene til slutt kommer til gode dem som f.eks. har produsert kjøtt. Men jeg ser at statsråden er usvekket i sin begeistring for den måten vi støtter og understøtter regimet på i Etiopia. Det er som sagt ikke bare Human Rights Watch som har kritiske anførsler mot den politiske utviklingen, det har også EU vært inne på.

Jeg synes man har et stort moralsk ansvar. Når man forvalter tvangsutskrevne midler fra norske skattebetalere, skal man være veldig sikker på at disse midlene ikke brukes i det som etter hvert får betegnelsen «soft power». Med «soft power» mener man regimer som oppnår en politisk overstyring av vanlige menneskers vilje fordi de har pen-

ger til disposisjon, kan dele ut penger og privilegier, mens «hard power» er den gamle undertrykkende måte, fengsling og forfølgelse. Det siste er også et verktøy som den etiopiske regjeringen faktisk fortsatt har i verktøykassen.

Men det som bekymrer meg, er altså at norske bistandsmidler går med til å utstyre et undertrykkende regime med norske skattebetaleres midler som ledd i en privilegietenkning og en belønningstenkning, nettopp for å distansere seg fra politiske og demokratiske strømninger i eget land.

Jeg var også litt forundret over at statsråden gikk veldig langt i å gi en politisk helseattest til Etiopia. Jeg mener at det ikke er verdens verste land, heller ikke som autokrati vurdert. Men at man så ubesværet synes at dette er et flott land som er inne i en tilsvarende god politisk utvikling, forundret meg kraftig. Det nedslående ved det svaret vi hittil har fått fra statsråden på spørsmålet fra interpellanten om man har tenkt å ta noe initiativ, om man har tenkt å gjøre noe, er at det har man åpenbart ikke.

Så vi får komme tilbake til virkelighetsbeskrivelsen. Vi skal følge utviklingen i Etiopia nøye, og vi skal også følge meget nøye hvordan statsråden forvalter det norske utviklingsbudsjettet. Det mitt parti er opptatt av, er at norske skattebetaleres midler skal gå med til å understøtte regimer i positiv utvikling. Det gjelder økonomisk utvikling, men det gjelder også at man er i stand til å bygge en rettsstat, og at man ser bort fra eller nedbygger mekanismer som virker vilkårlig. Vi måler selvfølgelig ikke disse landene opp mot ideelle vesteuropeiske standarder, men en grunnbetingelse er at landene beveger seg i riktig retning når det gjelder økonomi og politikk.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:55:29]: Jeg vil først benytte anledningen til å takke for debatten. Imidlertid må jeg registrere med en viss forundring at ingen fra regjeringspartiene har ønsket å delta i en debatt om et så stort og viktig tema som hvordan norsk bistand bidrar, eller eventuelt ikke bidrar, til å underbygge demokrati og menneskerettigheter i et viktig land.

Hver dag må mellom 15 og 20 millioner mennesker ha matvarehjelp i Etiopia. De har ingen annen måte å skaffe seg mat på. Når vi da vet at Etiopia sammen med Nord-Korea er de to eneste land i verden hvor all hjelp fra Verdens matvareprogram kanaliseres direkte via myndighetene, forteller det noe om en situasjon som i stor grad åpner for misbruk og misligheter, der bistand og bistandsmidler kan brukes politisk for å undertrykke opposisjonen, undertrykke dem som ikke er en del av regimets tankereker. Det er et paradoks at en regjering i et parlamentarisk demokrati prioriterer 237 mill. kr av sine skattebetaleres penger til å støtte en regjeringssjef som aktivt, systematisk og langsiktig motarbeider demokrati og demokratisk utvikling i sitt eget land.

Utenrikskomiteen samlet seg om merknader til utviklingsmeldinga da den kom i 2009, fordi de mente at meldinga i seg sjøl ikke la nok vekt på betydningen av politisk opposisjon, frie valg og ikke minst funksjonerende parlamenter. Komiteen ønsket da at det skulle være en konsekvens at norsk utviklingspolitikk la avgjørende vekt på behovet for demokratisk utvikling, ettersom det kun er et

demokratisk styresett som kan sikre at myndighetene i et land faktisk stilles til ansvar for den politikken de fører. Komiteen sa:

«Fra norsk side bør det være en premiss for bistanden at parlamentet i mottagerlandet er med i den politiske diskusjonen om landets utviklingsmål, prioriteringen av bistandsmidler og kontrollen med landets regjering.»

Det er i praksis umulig i et land hvor opposisjonen har ett av setene i parlamentet, der opposisjonen har ett av setene i de ni regionale parlamentene. For meg er det uforståelig at regjeringen kan støtte opp under et slikt regime. Statsråden sier at det er en «utfordring å styre». Men legitimerer det en ettpartistat? Ja, det er utfordrende å styre, det er utfordrende å styre i alle land. Men legitimerer det at norske midler skal brukes til å støtte opp om en ettpartistat?

I 20 år har Meles Zenawi mottatt statsledere på sitt kontor. Alle som har gått ut derfra, har hatt en formening om at denne gangen har han forstått det, nå har han skjont at menneskerettighetene betyr noe, og det skal vi legge vekt på. Men ingen forbedring har skjedd i de 20 årene statsledere har besøkt Meles Zenawis kontor.

Statsråd Erik Solheim [12:58:47]: Jeg synes Ropstad hadde en veldig god inngang til debatten da han sa at det er en debatt som fordrer en ydmykhet. Den ydmykheten har det stort sett vært i debatten, fordi nesten alle talere har klart å få fram dilemmaene i Etiopia. Dette er altså ikke et land, som Ine M. Eriksen Søreide nå sa, hvor ingenting har skjedd på de siste 20 årene. Tvert imot, det har skjedd fantastisk mye positivt de siste 20 årene. Det er derfor man er i ferd med å skaffe alle barn utdanning, det er derfor man klarer å fylle magene til de fleste etiopiere, og det er derfor man kommer ut av ekstrem fattigdom, som jeg antar vi alle synes er formidable, flotte resultater. Så det er altså en økonomisk suksess.

Så er det heller ingen uenighet om at det er et autoritært land, med mange og betydelige demokratiske svakheter. Dem tar vi opp i kontinuerlig dialog med myndighetene – jeg skal fortsette å ta det opp, men det er flott om opposisjonen følger med på at vi gjør det. Vi tar det også opp sammen med andre land med større innflytelse enn oss i den giverlandsdialogen vi har, og i alle former for politisk dialog med Etiopia. Så er altså Etiopia, som flere har vært inne på, også en viktig alliert i globale prosesser, det er en viktig alliert for Norge og Vesten i kampen mot internasjonal terrorisme, det er en viktig alliert for å skape fred i Sudan, hvor de gjør gode ting, og det er en viktig alliert i den internasjonale klimakampen, hvor Etiopia har vært blant de mest konstruktive afrikanske regimene for nettopp å få til den dialogen mellom nord og sør som vi trenger. Alt dette er Etiopia.

I siste nummer av The Economist er det en rangering av forskjellige lands økonomiske vekst, og også en antydning om hvordan det vil gå i perioden 2011–2015. Selvfølgelig er det ikke alltid det går slik ekspertene tror, men The Economist tror altså at i perioden 2011–2015 kommer Etiopia til å ha den tredje høyeste økonomis-

ke vekst i verden. Bare Kina og India vil ha høyere.

Så er det riktig at fordelingspolitikken i Etiopia ikke er perfekt, men det er ingen grunn til å tro at den er verre i Etiopia enn den er i Kina eller India eller noen av de andre landene. Og med all respekt – jeg hater å måtte belære borgerlige om dette: Man må altså ha vekst for å ha noe å fordele. Etiopia er ikke et land som er så rikt at man klarer å fordele noe som helst uten en grundig vekst. Man må ha 5–10 pst. økonomisk vekst i mange år framover for å ha tilstrekkelig å fordele i et så fattig land.

Men, og det er det mest interessante: Hvis man ser på denne rangeringen av de ti landene i verden med høyest økonomisk vekst, er det dessverre bare to som vi kan regne med har vekslende regimer i denne perioden, gitt dagens situasjon: Det er India, og det er Ghana. Alle de andre er ulike varianter av ettpartistater.

Jeg tror det er på tide med litt mer refleksjon rundt demokratiets vilkår i verden, og særlig rundt spørsmålet om hvordan demokrati kan innpasses i Afrika, hvor det nesten alltid viser seg at etnisitet blir den grunnleggende form for demokratiets vilkår, jf. det som nå nettopp har skjedd i Elfenbenskysten, hvor man altså hadde et rent etnisk valg, og hvor den presidenten som tapte valget, nekter å gå av, men dessverre har meget gode utsikter til å bli sittende lenge på basis av stor støtte i store folkegrupper i Elfenbenskysten.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 1 avsluttet.

Før Stortinget går til sak nr. 2, vil presidenten bemerke at den innkalte vararepresentant for Finnmark fylke, Willy Pedersen, nå har tatt sete.

Sak nr. 2 [13:02:07]

Interpellasjon fra representanten Line Henriette Hjemdal til miljø- og utviklingsministeren:

«Miljøvernminister Erik Solheim har den senere tid gitt offentlig uttrykk for avmakt i forhold til tilgjengelige virkemidler for styring av norsk klimapolitikk. På Partnerforums konferanse 12. november i år sa Solheim at han som miljøvernminister i praksis nesten ikke har kontroll med noen virkemidler, at han ikke har noen overordnet myndighet, og at han er i konstant daglig kamp med de andre departementene. Kristelig Folkeparti har tidligere fremmet forslag i Stortinget om utarbeidelse av en nasjonal energi- og klimahandlingsplan hvor alle relevante underliggende etater forpliktes til å følge opp nasjonale klimapolitiske målsettinger vedtatt i klimaforliket. WWF har nylig tatt til orde for en klimalov for å sikre reell styring av klimapolitikken.

Hvilke forvaltningsmessige endringer mener statsråden er nødvendig for å sikre kontroll, styring og gjennomføring av klimapolitikken?»

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:03:30]: Regjeringens klimaarbeid tar utgangspunkt i Norges forpliktelser etter Kyoto-avtalen samt klimaforliket som ble vedtatt i

Stortinget i januar 2008. Disse innebærer at klimagassutslippene i Norge skal reduseres med 15–17 mill. tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020 – to tredjedeler skal tas i Norge – og at Norge skal være klimanøytralt i 2030.

Det foreligger i dag ingen forpliktende norsk klimastrategi eller klimahandlingsplan. For under ett år siden gjennomgikk Riksrevisjonen arbeidet for å sikre måloppnåelse i klimapolitikken og konstaterte at det er «en betydelig risiko for at målet om å redusere nasjonale utslipp av klimagasser innen 2020 ikke vil bli nådd». Dette er en foreløpig tøff dom.

Riksrevisjonen konstaterer videre at det er store svakheter i hvordan de ulike departementene ivaretar sitt sektoransvar. Sektordepartementene har

«i liten eller ingen grad operasjonalisert klimamålsettingene gjennom arbeidsmål og konkretisering av virkemiddelbruk» eller gitt «styringssignaler om klimamål til underliggende etater.»

Videre:

«Undersøkelsen viser at mange mål som kan bidra til reduserte utslipp av klimagasser (...) ikke blir nådd. Dette bidrar etter Riksrevisjonens vurdering til at det blir vanskeligere å nå de nasjonale klimamålene.»

Videre framhever Riksrevisjonen:

«Undersøkelsen viser at Miljøverndepartementet møter betydelige utfordringer i utøvelsen av sitt ansvar som pådriver overfor de andre departementene på klimaområdet i form av sterke sektorinteresser og faglig uenighet mellom departementene.»

Det sies også:

«Riksrevisjonen finner grunn til å stille spørsmål ved om Miljøverndepartementet har vært en tydelig nok pådriver overfor sektordepartementene.»

Riksrevisjonens kritiske bemerkninger til måloppnåelsen i klimapolitikken er alvorlig. Miljøvernminister Erik Solheim har den senere tid også gitt offentlig uttrykk for avmakt i forhold til tilgjengelige virkemidler for styring av norsk klimapolitikk, bl.a. på Partnerforums konferanse i fjor høst, der Solheim sa at han som miljøvernminister i praksis nesten ikke har kontroll med noen virkemidler, at han ikke har noen overordnet myndighet, og at han er i konstant daglig kamp med de andre departementene. Vi gjenkjenner Riksrevisjonens vurderinger i de vurderinger som statsråden selv la på bordet denne dagen.

Det er ingen hemmelighet at det er stor uenighet internt i den rød-grønne leiren om klimapolitikken. Tre år har gått siden Kristelig Folkeparti var med på å vedta klimaforliket i Stortinget, og regjeringen har ennå ikke bestemt seg for hvordan klimamålene skal realiseres. På et tidspunkt hvor vi trenger en iverksettelse av effektive klimatiltak, har miljøvernministeren satt i gang et stort utredningsarbeid, Klimakur 2020. Vi venter fortsatt på når «koldtbordet», som står der, skal være et koldtbord som regjeringen velger å forsyne seg av. Vi ventet på dette i 2009, og vi venter på en klimamelding i løpet av dette året. Det eneste vi vet med sikkerhet, er at klimatiltak ikke blir billigere jo lenger en venter.

Kristelig Folkeparti har gjentatte ganger, både alene og sammen med resten av opposisjonen, kommet med forslag

til klimatiltak i Stortinget. I april i fjor fremmet Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre et representantforslag om rask iverksettelse av de samfunnsøkonomisk lønnsomme klimatiltakene som var foreslått i Klimakur. Forslaget var en invitasjon fra disse tre partiene til å komme i gang med arbeidet med klimatiltak. Men regjeringen av slo.

I mars 2009 fremmet Kristelig Folkeparti et representantforslag om at alle relevante underliggende etater skulle forpliktes til å følge opp nasjonale klimapolitiske målsettinger vedtatt i klimaforliket, noe også Riksrevisjonen påpeker i sin rapport. Kristelig Folkeparti foreslo også samtidig at det skulle lages en nasjonal energi- og klimahandlingsplan for perioden fram til 2020 basert på målsettingene i klimaforliket. Dette var forslag som kunne løst opp i kanskje noen av de utfordringene som miljøvernministeren har. Men nok en gang var svaret nei.

Som miljøpolitiker ønsker jeg å ta miljøvernministeren på ordet når han beklager seg over mangel på gjenomslag og virkemidler. Og dersom det finnes strukturelle eller forvaltningsmessige hindringer for gjennomføring av Stortingets vilje i klimapolitikken, ja så må disse endres. Statsråden kan være trygg på at han vil få Kristelig Folkepartis stemmer hvis han velger å fremme saker om strukturelle eller forvaltningsmessige endringer som gjør at Stortingets vilje blir gjennomført.

Et av forslagene som nå bør vurderes, er WWFs forslag om innføring av en klimalov. WWF engasjerte i fjor Advokatfirmaet Hjort til å foreta en utredning av behovet for en klimalov i Norge. Utredningen ble presentert 18. november. I utredningen gjøres det også en vurdering av myndighetenes muligheter til å regulere klimagassutslippene gjennom eksisterende regelverk. Denne oppsummeringen viser at det finnes hjemmel for å gjennomføre tiltak for klimagassreduksjoner i de viktigste utslippssektorene i Norge. Vi har forurensningsloven, vi har konsekvensutredninger, vi har økonomiske virkemidler som det er mulig å bruke. Og reguleringsvedtak er kraftige virkemidler som miljøvernministeren kan bruke hvis han vil. Det forutsetter imidlertid en klar uttrykt politisk vilje og også at tilstrekkelige økonomiske rammer er til stede. Jeg synes det er på sin plass å bemerke at vi har et omfattende regelverk. Spørsmålet det må være lov å stille, er om vi har den nødvendige gjennomføringsviljen.

Den vesentligste begrensningen i dagens regelverk er ifølge Hjorts utredning Norges tilslutning til EUs kvotehandelsdirektiv, som innskrenker myndighetsutøvelse gjennom forurensningsloven overfor kvotepliktig virksomhet.

Når det gjelder vurderingen av behovet for en norsk klimalov, pekes det i utredningen på at det kreves alvorlige veivalg av politisk natur for å dreie forvaltningen i retning av en mer kraftfull klimapolitikk. Valgene knytter seg til avveininger av samfunnskostnader og til fordeling av ansvar mellom ulike sektorer. Det må også gjøres valg med hensyn til innføring av tiltak og teknologi. Utredningen peker på at en klimalov kan være en hensiktsmessig tilnærming for å presse disse veivalgene på plass.

I Storbritannia vedtok man en slik klimalov i 2008. Dette kan være et utgangspunkt for et eventuelt lov-

arbeid i Norge. Hovedmekanismene i den britiske loven er:

- Lovfesting av klimamålet for 2050 og for 2020.
- Innføring av «karbonbudsjetter» som er bindende i forhold til maksimalgrenser for klimagassutslippene for hver femårsperiode fram til 2050. Karbonbudsjettene vedtas tolv år før femårsperioden starter opp, så i slutten av dette året skal karbonbudsjettet for 2023–2027 fastsettes.
- Energi- og miljøvernministeren er juridisk ansvarlig både for oppnåelse av 2050-målet og for hvert karbonbudsjett.
- Årlig rapportering om måloppnåelse.
- Omfattende prosedyrer for fastsettelse og endring av mål og for fordeling av ansvar for å gjennomføre nødvendige tiltak.
- En uavhengig komité for klimaendringer, som også er sentral i de fleste av disse beslutningene, skal årlig gi sin vurdering av framdrift og måloppnåelse.

Jeg har pekt på noen nye løsninger på noen av utfordringene i dagens system og noen vektlegginger i forhold til dagens system. Men med dagens flertallsregjering er det statsrådets tanker som teller. Så mitt spørsmål til statsråden blir da: Hvilke forvaltningsmessige endringer mener statsråden er nødvendig for å sikre kontroll, sikre styring og sikre gjennomføring av klimapolitikken i tråd med de vedtak Stortinget tidligere har gjort, i forrige periode?

Statsråd Erik Solheim [13:13:20]: Samfunnet er en veldig komplisert organisme, og en komplisert organisme samsvarer ikke alltid med departementsinndeling. Så jeg tror vi bare skal erkjenne at når det gjelder hvordan vi velger politisk å dele inn samfunnet, er til syvende og sist Gros ord om at «alt henger sammen med alt», det aller sanneste man kan si. Hvordan man skal dele inn i ulike departementer og ulike styringsmåter, er noe det aldri vil finnes en endelig løsning på. Det er noe som vil være oppe til kontinuerlig debatt, og som det er veldig nyttig å drive høyttenkning rundt. Derfor har jeg tillatt meg å drive høyttenkning rundt det og hvordan man kan styrke miljøinteressene i den kontinuerlige debatten som vi vil ha om hvordan vi skal organisere statsforvaltningen i Norge.

Et av grepene den rød-grønne regjeringen har tatt, er å slå sammen de to feltene miljø og utvikling. Det har gitt oss en formidabel styrke internasjonalt, som har gjort at Norge har blitt en pådriver internasjonalt på dette området, som vi nesten sikkert ikke kunne blitt uten det. Jeg tror ikke det hadde vært mulig å få fram f.eks. skogprogrammet med mindre vi hadde slått sammen Utenriksdepartementets og Miljøverndepartementets innsats på dette området, fordi du da kobler sammen penger og politikk på en måte som nesten ingen andre land klarer. Så det er et eksempel på institusjonell nytenkning på dette området. Det gir oss også en stor styrke når vi f.eks. diskuterer klimatilpasning internasjonalt, hvor dette jo framstår som en miljøpolitisk diskusjon, men i all realitet er det en utviklingsdiskusjon, altså hvordan får Bangladesh til sin flombeskyttelse, eller hvordan skaper man sykklonvern på Haiti? Det må gjøres ute i felt, og det er utviklingspolitikk det

handler om. Så det er et eksempel på et nytt institusjonelt grep.

Jeg vil stimulere til mer slik høyttenkning. Jeg mener at Miljøverndepartementet har en for svak stilling totalt sett i den norske forvaltningen. Det er ikke nytt nå, tvert imot har Miljøverndepartementet en klart sterkere stilling nå enn det har hatt tidligere. Men vi bør kontinuerlig styrke Miljøverndepartementets stilling. En gang i framtiden bør Miljøverndepartementet etter min oppfatning – det er ikke sikkert alle i regjeringen deler den – ha mer status, som Finansdepartementet, som noe som kan gripe inn på andre departementers områder for å sikre miljøpolitikken.

Men realiteten nå er jo at det som kommer fra Stortinget, er en serie forslag om å redusere Miljøverndepartementets makt og innflytelse. Jeg vet ikke om interpellanten har lagt merke til det, men Høyre og Fremskrittspartiet har i den offentlige debatt fremmet en rekke forslag som alle har én konsekvens, nemlig at Miljøverndepartementets makt vil bli mindre i Norge. Så hvis Miljøverndepartementet i dag er en due, eller ugle – ikke vet jeg – som burde bli en ørn, er det iallfall helt sikkert at hvis de partiene kommer til makten, blir det ikke en fugl i det hele tatt; det blir et landbasert dyr som kryper rundt uten mulighet til å løfte seg overhodet, fordi man er vingeklippet på en serie områder, som er litt utenfor debatten, men som jeg gjerne kommer tilbake til hvis det skulle være ønskelig.

Uansett framtidig organisering av klima- og miljøpolitikken, som jeg altså som sagt mener bør være til offentlig diskusjon hele tiden, kommer man jo aldri bort fra at man har et samfunnssystem som består av en serie sektorer, en serie sektorinteresser. De vil med rimelighet og fornuft være representert uansett styringssystem i en regjering, og man må avbalansere de ulike interessene på en overordnet måte. Det er der regjeringen kommer inn. Jeg tror også det er veldig sunt og riktig at man holder fast ved sektorprinsippet og sektoransvaret, nemlig at hovedansvaret for miljøpolitikken i samferdselssektoren ligger hos samferdselsmyndighetene, olje- og energimyndighetene er ansvarlige for at man når klimamålene på det området, og kommunalministeren er ansvarlig for at man stimulerer kommunene til å ta tak i energieffektivisering osv. Så kombinasjonen av et sterkt og pågående miljøverndepartement med sektoransvaret tror jeg er det som vil gi oss størst resultater i årene framover.

Det kan gis mange eksempler på dette – samferdsel, energibruk. Landbruk er et annet eksempel. Landbruksministeren kom med en utmerket klimamelding for landbruket i 2009 som også illustrerer hvordan en av sektorene tar et stort ansvar på sitt eget felt.

Det grunnleggende arbeidet vi nå står foran, og som jeg ikke kan foregripe her, er selvfølgelig arbeidet med oppfølgingen av Klimakur. Det var jo nettopp et grep som ble tatt på basis av klimaforliket, med støtte fra alle de seks partiene som var med i klimaforliket, for å se på og utrede hvordan man skal kunne få satt i verk de målene vi i fellesskap har satt i klimaforliket. Det utredningsmaterialet foreligger. Det er en meny som viser at det er mulig å nå klimamålene. Det er kanskje litt dyrere enn noen trodde, men det er fullt teknisk mulig. Så skal vi altså gjennom

klimameldingen, på basis av den menyen, velge hvilke retter vi vil sette på bordet og begynne å spise.

Cancún-møtet var en stor suksess. Det var det beste som var mulig å nå innenfor de gitte maktforhold i verden og gitte politiske prioriteringer fra andre land i 2010. Det setter oss på et spor fram mot Durban. Men heller ikke i Durban er det veldig sannsynlig at vi får den altomfattende klimaavtalen som et stort flertall her i huset – alle kanskje, eller iallfall helt sikkert alle uten Fremskrittspartiet – ønsker. Mest sannsynlig får vi ikke den avtalen heller i Durban, men vi kan ta nye skritt i klimabyggverket i Durban. Da er det desto viktigere at enkeltland gjør det som er vårt ansvar i mellomtiden. Det positive i klimabilidet internasjonalt er jo at mange land gjør en hel masse hjemme, selv om de ikke er like villig til å forplikte seg i internasjonalt regelverk.

Det er heller ikke riktig, som det av og til gis inntrykk av, at klimapolitikken ikke gir resultater. Tvert imot viser Norges femte såkalte nasjonale kommunikasjon til FNs klimakonvensjon i 2010 at utslippene i 2010 ville vært 11–14 mill. tonn høyere i 2010 hvis det ikke hadde vært for virkemidlene i klimapolitikken. Så klimapolitikk nasjonalt og internasjonalt virker, men jeg er enig med interpellanten i at det må virke sterkere.

La meg nevne noen av de grepene som regjeringen allerede har tatt. Vi har lagt om engangsavgiften for kjøretøy, som gjør det billigere å kjøre klimavennlig. Vi har gjennom budsjettet styrket belønningsordningen for kollektivtrafikk. Vi har økt bevilgningene til jernbane. Vi har fått på plass omsetningspåbud for biodrivstoff. Testsentret på Mongstad er under full bygging. Enova har gjort en masse for energieffektivisering med vesentlig økte midler og etablert Transnova for å utløse tiltak innen transportsektoren. Men ingen hevder at summen av de virkemidlene vi til nå har satt i verk, vil være nok til å nå målene for 2020. Derfor kommer klimameldingen til høsten, for å gå gjennom alle de nye virkemidlene som må på plass.

Til sammen ble det i Klimakur utredet tiltak som kunne redusere utslippene med 22 mill. tonn innen 2020. Her må altså Stortinget og regjeringen foreta en avveining. Noen tiltak er i og for seg billige å gjennomføre, men kan ha drastiske samfunnsmessige konsekvenser som vi ikke ønsker, av typen sette ned avgift, slik at en bedrift går konkurs. Det kan være et billig tiltak, men har jo konsekvenser vi ikke ønsker. Andre tiltak kan være vesentlig dyrere, men ha mye mindre samfunnsmessige konsekvenser. Det er denne avveiningen av klimamålsettingen mot andre samfunnsmessige føringer som blir Stortingets og regjeringens hovedoppgave når klimameldingen kommer.

Riksrevisjonen, som interpellanten var inne på, la fram en undersøkelse hvor de vurderte måloppnåelsen i forhold til Norges internasjonale klimaforpliktelser. Jeg mener de sa akkurat det som er vår vurdering også, at med de nåværende virkemidler vil vi ikke nå målet. Med andre ord, vi må innføre nye virkemidler. Det skal vi gjøre i forbindelse med klimameldingen.

Riksrevisjonen pekte også på det som jeg har vært inne på i høyttenkningen, nemlig at det er behov for å styrke Miljøverndepartementets makt og innflytelse i de ulike

dragkampene. La meg da igjen minne om at blant de budsjettforslagene som vi fikk fra opposisjonen, var det betydelige forslag om reduserte stillinger innenfor Miljøverndepartementet og miljøforvaltningen, som jo helt sikkert nettopp ville redusert miljøetatens makt i de interne dragkampene overfor andre sektorer. Det som i hvert fall er helt sikkert, er at hvis interpellanten ønsker et sterkere miljøverndepartement, er dagens regjeringspartier de beste alliansepartnere for å få det til.

La meg til slutt, siden tiden løper, si at vi har tatt utfordringen fra Verdens Villmarksfond, eller WWF, som de ønsker å kalle seg, som jeg ikke liker, siden det er en engelsk forkortelse, men det får nå de bestemme selv, som har kommet og sagt at vi bør innføre en klimalov etter britisk modell. Det vil vi utrede. Det er ikke i tråd med norske styringstradisjoner. Det normale i Norge er at man vedtar politikken gjennom fortløpende stortingsvedtak og fortløpende budsjettbehandlinger. En klimalov vil i så fall være et nytt grep på et område hvor vi ikke har tradisjoner for det. Men la oss få utredet dette. La oss se hvilke konsekvenser dette vil ha. Da får vi det fram til en bred behandling i både storting og regjering i forbindelse med klimameldingen.

Det kan selvsagt sikkert også tenkes andre varianter som ikke ligger så tett opp til den britiske modellen, men igjen, disse mulighetsvinduene skal vi rulle ut, slik at alle kan få se på dem.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:23:20]: Ja, samfunnet er en komplisert organisme. Jeg tror ikke det er noen nyhet for noen av oss. Denne kompliserte organismen ønsker vi å være med og styre, og vi ønsker å styre den i en klimavennlig retning. Det er vel der statsråden har et overordnet ansvar, og det er i den hensikt jeg utfordrer ham. Han, som undertegnede, er utålmodig utover de endringene vi klarer å få til, og han har på en måte også sagt dette offentlig.

Jeg er glad for statsrådets høytenkning. Jeg tror den kan være på sin plass. Statsråden er kjent med at Kristelig Folkeparti ikke er så glad for å ha en miljø- og utviklingsminister. Jeg ser fordelene på det internasjonale planet, som statsråden viser til, men på hjemmebane tror jeg at klima- og miljøpolitikken hadde hatt godt av å ha en statsråd på 100 pst. basis, med ett fokusområde.

Statsråden sier at han ønsker å holde fast på sektoransvaret og heller stå i en daglig kamp, for det er det han da legger opp til. Kanskje skal vi vurdere om Miljøverndepartementet skal få en overordnet struktur, slik Finansdepartementet har – det vil bare framtiden vise.

Jeg tror statsråden gjør lurt i å lese alternative budsjetter og ikke bare trekke fram de to store partiene. Selv om statsråden snakket om en ørn, en vingeklipping, eller at man vil legge ned mye av byråkratiet, tror jeg han gjør lurt i å lese opposisjonens – Venstres og Kristelig Folkepartis – budsjettinnstillinger og ta med seg de gode løsningene, fordi jeg tror vi som klima- og miljøpolitikere har mye å hente ved å spille på lag gjennom de ulike forslagene som blir fremmet.

Jeg er glad for at statsråden så tydelig sier at han ønsker

å se på en klimalov som foreslått av WWF, og at han skal komme til dette i klimameldingen. Men fallhøyden når det gjelder klimameldingen, begynner å bli veldig høy. Det er veldig mye som skal inn i den meldingen, og vi har ventet på den i et par år. Hvis den ikke leverer på alle de områdene som den skal levere på, når de forskjellige sektorene skal ha sitt, når de forskjellige departementene skal ha sitt, er det et tog som går. Kristelig Folkeparti skal være med på dette toget. Vi skal ikke stå på perrongen. Men spørsmålet er hvem som styrer dette toget. Kristelig Folkeparti vil være med og styre norsk klimapolitikk i framtiden fordi vi investerte i klimaforliket, og det er utfordringen i alle sakene som nå puttes inn i klimameldingen.

Statsråd Erik Solheim [13:26:46]: Kristelig Folkeparti har en særdeles viktig oppgave i forbindelse med klimameldingen, og det er – sammen med oss, forhåpentlig – å passe på alle de samfunnsinteressene som vil være ivrig opptatt av at man i prinsippet skal nå klimamålsettingene, men bare ikke med tiltak som kan ha noen negative konsekvenser for akkurat dem. Vi ser det ofte, både fra næringsinteresser, fra sektorinteresser og i den offentlige debatt, at i prinsippet ja, bare ikke for meg. Det er utrolig viktig med noen som holder det overordnede perspektivet klart, og det er så enkelt at hvis man gjør mer på samferdsel, kan man gjøre mindre på industri, gjør man mer på olje og energi, kan man gjøre mindre på landbruk og vice versa. Men summen av dette må gå opp. Rollen som vaktbikkje for det er veldig, veldig sentral.

Det kunne ikke falle meg inn å gjøre Kristelig Folkeparti ansvarlig for opposisjonspartiens ulike former for budsjettkutt og mange forslag til vingeklipping av Miljøverndepartementet, men det er en tung realitet at hvis Kristelig Folkeparti skal inn i et maktpolitisk bilde, må de enten samarbeide i en eller annen forstand med nåværende regjeringspartier, som faktisk har demonstrert at vi kan øke og styrke Miljøverndepartementets innflytelse, eller med partier som har en serie forslag både til budsjettkutt og til organisasjonsmessige endringer som alle drastisk vil svekke miljøfeltet i Norge. Jeg bare trekker dette fram. Kristelig Folkeparti er på ingen måte ansvarlig for det, men Kristelig Folkeparti bør unngå partnere som vil bringe partiet «ut i uløkke», for å si det på den måten.

Det er mange måter langsiktig å organisere miljøfeltet på. Det ser man i andre land også. Det er en serie konstellasjoner og modeller. Noen har miljø og energi, som Danmark. Danmark har en klima- og energiminister og en annen miljøvernminister. Mitt inntrykk er at det er en modell som fungerer bra i Danmark. Noen har miljø sammen med landbruk. Det er avhengig av hva som er de sentrale problemene i de ulike landene. Det jeg vil fram til, er at for vårt vedkommende har sammenkoblingen av miljø og utvikling – jeg er enig i at det skaper nasjonale utfordringer – gitt oss en formidabel internasjonal styrke fordi vi som ett av få land klarer å se fellestrekkene mellom miljø og utvikling, og vi klarer å koble sammen i våre egne programmer pengene med politikken på en måte som nesten ingen andre land klarer. Det skyldes den sammenkoblin-

gen. Så kan andre måter å se det på være bedre for andre land.

Til slutt: Jeg er veldig enig i interpellantens utålmodighet. Det er all grunn til å være utålmodig på dette området. Norge skal levere. Men vi må også utålmodig dytte andre land til å levere.

Eirin Sund (A) [13:30:04]: Den rød-grønne regjeringen har gjennomført mange viktige og riktige tiltak i klimapolitikken. Utgangspunktet for regjeringens klimapolitikk er klimaforliket som alle partier her på Stortinget står bak, bortsett fra Fremskrittspartiet.

Regjeringens klimapolitikk står tydelig i Soria Moria-erklæringen. Her står det bl.a. at regjeringen vil

- overoppfylle Kyoto-avtalen med 10 pst.
- skjerpe Norges klimamål, slik at de tilsvarer kutt i utslippene på 40 pst. innen 2020 i forhold til 1990-nivå, dersom det kan bidra til enighet om en ambisiøs klimaavtale der de store utslippslandene påtar seg konkrete utslippsforpliktelser
- at Norge, som en del av en global og ambisiøs klimaavtale der også andre industriland påtar seg store forpliktelser, påtar seg en utslippsforpliktelse tilsvarende reduksjon på 100 pst. innen 2030, slik at vi da er karbonnøytrale
- videreføre klima- og skoginitiativet, og trappe opp innsatsen til om lag 3 mrd. kr årlig.

Selv om vi ikke fikk en ny klimaavtale i Cancún, er det klart at enigheten der, som statsråden sa, var et større skritt i riktig retning enn noen hadde trodd på forhånd. Det er nå større forventninger til at vi kan få til enighet i Sør Afrika.

Arbeiderpartiet ønsker at Norge skal være et foregangsland i klimapolitikken. Vår rolle i internasjonalt klimaarbeid, f.eks. gjennom skogsatsingen, gir oss et ansvar for også å gjennomføre tiltak her hjemme. Den store gjennomgangen av virkemidler i Klimakur-arbeidet gir oss et godt grunnlag for å sette i gang flere tiltak for å nå målene i klimaforliket. Regjeringen er godt i gang med arbeidet. Og som statsråden sa: Norges femte nasjonale kommunikasjon til FNs klimakonvensjon viser at utslippene i 2010 ville vært mellom 11 og 14 millioner tonn høyere i 2010 om det ikke var for virkemidlene som allerede er på plass. Her har CO₂-avgiften på sokkelen vært veldig viktig.

Det er miljøpolitikken, og særlig klimapolitikken, natur at området dekker over flere departementers arbeidsområde. Målsettingene er forankret i Miljøverndepartementet, mens flere av virkemidlene ligger i andre fagdepartementer. Miljøverndepartementets rolle er å passe på at de andre departementene følger opp ansvaret for klimapolitikken i sitt arbeid. Den jobben gjør Miljøverndepartementet veldig bra.

Så er vi også så heldige som har en statsminister som brenner for klimasaken.

Som statsråden var inne på, har regjeringen både gjennom Miljøverndepartementet og de andre fagdepartementene vist handlekraft i klimapolitikken. Da vil jeg, som statsråden, nevne landbruk og transport som eksempel.

De fleste analyser av klimapolitikk og virkemidler

peker på den viktige rollen som transportsektoren må spille om vi skal nå våre målsettinger. Dette kommer også klart til syne i Klimakur-sammenheng. Om vi ikke klarer store utslippsreduksjoner i transportsektoren, må vi ha tilnærmet null utslipp i alle andre sektorer. Jeg er veldig glad for regjeringens satsing på bærekraftige transportløsninger gjennom Transnova.

Innen transportområdet har regjeringen også lagt om engangsavgiften for kjøretøy. Dette har kommet de mer klimavennlige bilene til gode, mens verstingene har blitt byttet ut. Vi vil videreføre dette arbeidet. Vi har styrket belønningsordningen for kollektivtransport, og vi har fortsatt arbeidet med å styrke jernbanen.

Innen transportområdet har også kommuner og fylkeskommuner en viktig rolle å spille. Miljøpakken i Trondheim har f.eks. gitt gode resultater. Her har vi sett en 10 pst. økning i bruk av kollektivtransport det siste året. Det er viktig at kommunene så langt det er mulig, tar i bruk de virkemidler som de kan bidra med. For eksempel kan rushtidsavgift være et godt virkemiddel i mange kommuner.

Energisektoren er også en viktig bidragsyter i klimapolitikken. En overgang til fornybare energikilder, særlig på sokkelen, er veldig viktig om vi skal nå målene våre. I denne sammenhengen er det også veldig viktig at konsekvensvilkårene for gasskraft ligger fast – ingen nye konsekvensjoner uten rensing fra dag én. Dette er det viktig at partene i klimaforliket har klart for seg også når vi diskuterer strøm i denne salen.

Selv om Norge nå fortsetter den store satsingen på fornybar energi, er det viktig å huske at internasjonalt vil olje og gass fortsette å spille en viktig rolle. Også i framtiden vil de kraftverkene som går i dag, slippe ut store utslipp av klimagasser. Derfor er det veldig viktig å fortsette utviklingen av teknologi for karbonfangst og -lagring. Det er også veldig viktig at det utvikles teknologi som kan brukes på såkalte varmekraftverk.

Det er positivt at interpellanten tar opp en viktig diskusjon. Nå tror jeg det er viktig at vi får virkemidler på plass, i stedet for å diskutere om omorganisering av forvaltningen er mest hensiktsmessig.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [13:35:28]: Den siste setningen som kom fra forrige taler, om å få virkemidlene på plass, er jo ganske betegnende. Det er jo det som kjennetegner hele klimaforliket og klimameldingen, at alt skulle utredes og at virkemidlene var svært få. Det er jo derimot regjeringens utfordring når de står og snakker så stort som de gjør.

Miljøvernministeren var bekymret for at Miljøverndepartementet ville bli mindre i Norge med Fremskrittspartiet og Høyre i regjering. Han sa at Miljøverndepartementet ville bli et vingeklippet dyr, som krøp rundt. Ja, vel. Fremskrittspartiet – og jeg vil tippe også Høyre – har hatt som mål å ha Miljøverndepartementet som en vakthund, eller vaktbikkje, som statsråden sa, i samfunnet. Hunden har ingen vinger, ei heller en fuglehund. Derfor er det ingen vinger å klippe. Derfor er det ingenting å bekymre seg for.

Men en innskjerping av Miljøverndepartementets res-

sursbruk vil det helt sikkert bli, den blir mer målrettet. Det at kommunene godt kan ivareta sitt eget arbeid, gjør at Miljøverndepartementet ikke trenger å ha veldig mange overstyrende organer. Det at industrien selv kan gjøre jobben sin, gjør at vi heller ikke trenger et stort miljøverndepartement som gjør jobben for dem. Et eksempel på det er NO_x-fondet, der regjeringen selv skal ha et veldig omfattende system med NO_x-avgifter og hele pakken, mens Fremskrittspartiet og Høyre fra dag én ville ha et NO_x-fond. Det var regjeringen som snudde, fordi regjeringens politikk ikke fungerer. Jeg tror regjeringen skal være glad for at de ikke ansatte flere folk i MD, men heller lot NHO-systemet og industrien gjøre jobben for dem. Det viser at det er resultatet som teller, ikke hvor mange ansatte man har i et departement.

Statsråden sa i en debatt i NRK da klimaforliket var et faktum, at klimaforliket setter kloden på en ny kurs. Når man sitter og hører på debatten i dag, og ser hva som har skjedd i Norge siden klimaforliket, kan man spørre seg om han visste hvilken kurs man satte ut på. Det er åpenbart at det er stor forskjell på kart og terreng. Det er også verdt å merke seg at mens statsråden her sier at Cancún var en stor suksess – han omtalte det som et svimilssteg da han var på vei hjem fra Cancún – så sa CICERO, som er statens kunnskapsrike folk på dette området, at det var små skritt i riktig retning. Jeg lytter til CICERO.

Vi gleder oss over muligheten til å få en global avtale som sørger for at rammebetingelsene for CO₂ blir like i verden. Derfor ønsker også vi å få den avtalen på plass, men vi er ikke for at Norge skal ha en masse særnorske restriksjoner på veien dit. Der vil jeg også gi regjeringen ære, for også der har de faktisk sett lyset og snudd i politikken. Det var i budsjettdebatten for budsjettåret 2009 at SV og representanten Thorkildsen sa at Norge skulle fjerne gratis CO₂-kvoter og håpet at andre land ville gjøre det samme. Nå hører vi en miljøvernminister som sier at det er viktig å opprettholde konkurransevnen og ikke bare ha en politikk som flytter utslipp. Det synes jeg er en virkelighetstilnærming som vi skal være glade for, og derfor er jeg glad for at det er dagens miljøvernminister som er miljøvernminister på vegne av SV – og ikke andre, for da kunne vi faktisk fått reell SV-politikk tilbake, og det hadde vært til skade for norsk næringsliv.

Jeg trodde at regjeringen opptrer som kollegium. Miljøvernministerens politikk bør jo være forankret når han er ute i debatter. Interpellasjonens åpningssitat viser at det åpenbart ikke er tilfellet, men jeg håper jo at det som framlegges for Stortinget, i hvert fall er godt forankret.

Statsråden nevnte selv Klimakur og at det viser at det er mulig teknisk, men muligens litt dyrere. Vel, Klimakur viser for det første at klimaforliket var vesentlig dyrere enn det en trodde, og det er teknisk teoretisk mulig, men det er ikke uten betydelig risiko, både i forhold til teknologi og i forhold til gjennomføringsrealisme. At en stor andel av det norske folk ville begynne å sykle bare fordi en anslår i Klimakur at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt, betyr ikke at folk begynner å sykle sommer som vinter. Snarere tvert imot – den muligheten har mange hatt i dag, men de benytter seg ikke av det. Det betyr ikke at vi tar av-

stand fra å sykle til jobben, selv om noen gjerne automatisk tolker det slik. Det handler om å ha realisme i hva vi tror folk flest faktisk vil gjøre bare fordi en miljøvernminister ber dem om det. Det er også viktig å understreke at Klimakur ikke sier at det er fornuftig ressursbruk å gjøre det bare fordi de har kartlagt at det er teknisk mulig.

La meg trekke fram lyntog som et eksempel. Som klimatiltak koster altså lyntog mellom 30 000–60 000 kr pr. tonn CO₂, som vi må regne med å få kuttet ved å erstatte flytrafikk med tog. 30 000–60 000 kr pr. tonn: Det er ikke et godt argument som klimatiltak. En kan finne mange argumenter – gode og dårlige – for lyntog i andre sammenhenger, f.eks. med hensyn til infrastruktur og transport, men ikke som klimatiltak.

Klimakur forutsatte også CO₂-rensing av Kårstø og Mongstad. Det første er utsatt, det andre er det usikkert når blir realisert. Jeg håper statsråden vil ta grep når nå Industrikraft Møre og Siemens viser at det er mulig å gjennomføre et CO₂-rensetiltak et annet sted enn på Mongstad, til en lavere pris og med større framdrift. Der kunne statsråden gjort en forskjell.

Nikolai Astrup (H) [13:41:00]: La meg først få lov til å takke representanten Hjemdal for at hun reiser en interessant debatt om regjeringens evne til å omsette klimamål i konkrete resultater. I dette spørsmålet har – som representanten Hjemdal var inne på – Riksrevisjonen allerede konkludert: Det er ikke særlig sammenheng mellom vilje til å love og evne til å levere i norsk klimapolitikk. På mange områder går det attpåtil i feil retning.

Representanten Hjemdal spør om det er endringer i forvaltningen som er nødvendig for å rette på dette. Mitt svar vil være at det fortsatt er slik at politiske resultater er et resultat av politisk vilje. Dersom resultatene uteblir, skyldes det mangel på politisk vilje – ikke at forvaltningen har sviktet.

Statsråd Solheim vil naturligvis påpeke at det ikke mangler vilje i hans departement, men det er ikke viljen i Miljøverndepartementet som er vesentlig i denne saken; det er regjeringens resultater som kollegium. Det finnes ingen annen målestokk.

Det er likevel verdt, slik representanten Hjemdal gjør, å problematisere det faktum at de fleste virkemidler i norsk klimapolitikk ikke ligger i Miljøverndepartementet, til tross for at Solheim er ansvarlig statsråd. Dette er ikke et enestående fenomen i norsk politikk. Næringsministeren er kanskje i enda større grad vingeklippet, uten at jeg med det skal bringe opp statsministerens vingeklipping av statsråd Giske for ti dager siden. De fleste virkemidler i næringspolitikken bestyres av finansministeren, eller av de to næringsdepartementene som bestyrer fisk og landbruk. Næringsministeren stilles dermed til ansvar for sin evne til å få gjennomslag i den regjeringen han er en del av. Det må også gjelde for miljøvernministeren.

Etter mitt skjønn er det en realitet at klimapolitikken i altfor stor grad anses som et separat politisk univers i norsk politikk. Det vil være vanskelig å oppnå substansielle resultater uten at klimapolitikken integreres i nær sagt alle andre politikkområder, og klimameldingen som regjerin-

gen legger frem til høsten, vil være den store testen på om dette er mulig.

Finanspolitikken er kanskje det området som besitter flest og mest potente virkemidler. Samferdselspolitikken vil være helt avgjørende for å redusere utslippene fra transportsektoren, som i dag utgjør en fjerdedel av de samlede utslippene i Norge. Likeledes står Olje- og energidepartementet og Kommunaldepartementet sentralt i arbeidet med å fase ut fossil energi til oppvarming av bygninger, og erstatte med energieffektive, miljøvennlige løsninger i byggsektoren.

Klimakur 2020 anskueliggjør på en god måte at utfordringene vi står overfor, går på tvers av alle sektorer og er gjennomgripende for det norske samfunnet. Derfor er det avgjørende at statsråden makter å ansvarliggjøre sine kolleger i arbeidet med å realisere lavutslippssamfunnet.

Interpellanten nevner WWFs forslag om en klimalov. Storbritannia har allerede vedtatt en slik lov, og mye tyder på at byggingen av Heathrows femte rullebane ble stoppet av nettopp denne loven. Det viser at en slik lov kan ha effekt dersom den etterleves og legges til grunn for forvaltningen på tvers av alle sektorer.

På den annen side har vi eksempler på lovforslag som i realiteten lovfester gode intensjoner. Det gir liten konsekvens dersom den politiske viljen uteblir. Enkelte partier har f.eks. ivret for en lov som gir alle yrkesfaglige elever rett til lærlingplass i norske bedrifter. Det blir imidlertid ikke flere lærlingplasser av å vedta at det skal være flere av dem.

Dersom en slik lov skal fungere, må den ledsages av konsekvenser. Uten konsekvenser vil den ende som med partifinansieringsloven, der et brudd på loven ledsages av kritikk i Stortinget. Kritikk i Stortinget synes imidlertid ikke å ha den helt store effekt på denne regjeringen, og så langt har den ikke hatt det i klimapolitikken heller.

Høyre mener derfor at en lovfesting av målene i klimapolitikken ikke nødvendigvis fører til bedre resultater. Loven må ledsages av politisk vilje og evne til å handle nå. Men dersom regjeringen utviser den viljen og evnen som skal til, trenger vi heller ikke loven.

Statsråd Erik Solheim har helt rett i at mange av de mest potente virkemidlene ligger i andre departementer enn hans eget, men det fratår ham ikke ansvaret for regjeringens samlede resultater.

Statsråden forsøkte på ulike måter å antyde at en regjering med et annet flertall i ryggen ville nedskalere, vinge-klippe og forandre den organismen som Miljøverndepartementet er, til en helt annen type dyr. Nå er jeg verken ornitolog eller på annet vis utdannet innenfor denne sektoren, men jeg kan forsikre statsråden om at målet om en mer offensiv klimapolitikk står fast, og målet om en mer offensiv miljøpolitikk står fast fra Høyres side. Det at vi ønsker å styrke og ansvarliggjøre også den lokale miljøforvaltningen, betyr jo ikke at vi ønsker å svekke miljøpolitikken som helhet i Norge. Tvert imot betyr det at vi ønsker å styrke miljøpolitikken i Norge ved i mye større grad å bringe inn det lokale ledd i miljøpolitikken. Det vil nødvendigvis gjøre det slik at det blir færre saker på bordet til Miljøverndepartementet.

Knut Magnus Olsen (Sp) [13:46:12]: Klimamålene griper ned i det mest sentrale av Senterpartiets ideologi, nemlig forvaltertanken. Vi er opplært til, og har i vårt program, at vi skal levere jorden fra oss til våre etterkommere i minst like god stand som den var da vi overtok den selv. Derfor er vi forpliktet til å ha en offensiv politikk for å møte Norges klimapolitiske forpliktelser, særlig på hjemmebane, men også som pådrivere på den internasjonale arena. Vår troverdighet i det internasjonale arbeidet er avhengig av at vi lykkes på hjemmebane. Dette både kan og skal vi klare. Alternativet, en global oppvarming med til dels katastrofale følger, er ikke akseptabelt.

En forutsetning for å nå målene er at verktøyene er på plass, det være seg både de ressursmessige, teknologiske og forvaltningsmessige. I Norge er vi jo i den heldige situasjon at vi bokstavelig talt er på den grønne gren med hensyn til naturressurser. For Senterpartiet er det helt sentralt at vi bruker disse på best mulig måte for å gjøre vårt for å få opp produksjonen av fornybar energi. Vår kunnskap og erfaring på feltet skal tas vare på og styrkes. Vi har økonomiske og kompetansemessige ressurser til å utvikle ny fornybar energi og å satse på kostnadskreven, men helt nødvendig teknologi for fangst og lagring av klimagasser.

Det er nødvendig å si at denne regjeringen har oppnådd mye i forhold til å nå våre klimapolitiske mål. Statsråden har gitt oss et godt bilde av det, det trengs derfor ikke gjentas. Men samtidig vil jeg si at interpellanten peker på et viktig tema: En god forvaltning er nødvendig for best mulig måloppnåelse i klimapolitikken.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at vi har forbedringspotensial. Undersøkelsen hevdet bl.a. at nasjonale virkemidler har bidratt til å dempe veksten i utslipp av klimagasser, men ikke til å snu trenden med økende utslipp. Riksrevisjonen slo fast at det etter deres mening er store svakheter i hvordan de ulike departementene ivaretar sitt sektoransvar, og at hensynet til reduksjon i utslipp av klimagasser i sektorene må gis høyere prioritet.

Ivaretagelse av sektoransvaret i tillegg til sektorovergripende virkemidler er sentralt for å lykkes, som flere har sagt. Og da er det ganske naturlig for meg kanskje å peke på spesielt to områder, bl.a. St.meld. nr. 39 for 2008–2009, Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen, som et godt eksempel på at sektoransvaret blir ivaretatt, som også statsråden nevnte. Det samme gjelder Nasjonal transportplan og alle tiltak som er gjort innenfor transportsektoren, som også er nevnt av flere her.

I arbeidet med den kommende klimameldingen står vi overfor en viktig oppgave. Vi må nedfelle politiske føringer som gjør at vi når våre klimaforpliktelser. Vi skal også vurdere behov for endrede virkemidler. Klimakur 2020 gir oss godt grunnlag i det arbeidet. Som politikere er vi gitt et stort ansvar, det tar vi med oss i arbeidet med den kommende klimameldingen, og Senterpartiet vil være en pådriver i dette arbeidet.

Borghild Tenden (V) [13:50:21]: Interpellanten reiser et viktig tema. Jeg har også hørt miljøvernministeren sette ord på avmakt i forhold til virkemidler for styring av norsk klimapolitikk. Det er for så vidt litt underlig i og

med at det er opp til regjeringen selv å organisere seg, for de har valgt nettopp denne organiseringsmodellen som vi har i dag. Så avmaktsfølelsen er for så vidt selvforskyldt. I dag hører jeg en statsråd som skryter av den modellen vi har. I tillegg sitter miljøvernministeren i en flertallsregjering, så det er til sjunde og sist snakk om politisk vilje, som også representanten Astrup var inne på.

Interpellanten snakket mye om de nasjonale klimamålene, og statsråden nevnte selv transportsektoren. Jeg for min del har lenge vært overrasket over at en miljøvernminister fra SV, som også representerer landets hovedstad, ikke er mer opptatt av klimagassutslippene i nettopp transportsektoren. Disse utslippene er i dag på ca. 29 pst. av det totale utslippet, og er det som er raskest økende.

Miljøvernministeren kjenner helt sikkert til de store utfordringene de største byene står overfor, og i Venstres alternative budsjett har vi tatt dette inn over oss og styrket jernbanen og kollektivbudsjettet med totalt 1,2 mrd. kr ut over det de rød-grønne foreslår. Vi foreslår også at det opprettes en post på statsbudsjettet på 150 mill. kr til neste år, med plan om opptrapping for planlegging, investering og drift av kollektivtrafikk i de store byene. Dette fordi kommunene selv ikke har kapasitet til å holde tritt med befolkningsveksten. Vi har et mål om at veksten i trafikken skal tas kollektivt. Vi mener staten må sterkere inn finansielt, men at ansvaret i organiseringen fortsatt skal ligge lokalt.

Jeg ønsker derfor avslutningsvis å utfordre miljøvernministeren på om dette er noe SV i regjering vil gå inn for. Selv om dette ikke ligger innenfor hans departement, mener jeg at dette er noe en miljøvernminister må ta inn over seg, og ikke skylde på at det ligger i et annet departement.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:53:02]: Takk for dagens interpellasjonsdebatt.

Det er en engasjert statsråd miljøkomiteen har i Erik Solheim. Han er en frittalende statsråd, som ofte gir uttrykk for de tankene han har i hodet. Men det er nok en litt mer ydmyk statsråd vi møter her i denne salen i dag, som ofte ellers også når han kommer til Stortinget. Ofte har statsråden kanskje en litt annen pondus – la meg nevne oljesanduttalelsen hans, la meg nevne uttalelsen om Goliat, la meg nevne uttalelser om biodrivstoff.

Men hvis jeg lar det ligge, har jeg lyst til å utfordre statsråden konkret på to ting når det gjelder det arbeidet som vi nå har framfor oss.

For det første: Når vil klimameldingen komme, hvilket tidsperspektiv er det på dette – det er sagt høsten 2011?

For det andre: Er det slik å forstå at når klimameldingen kommer, vil det også i dette arbeidet bli nedsatt en arbeidsgruppe eller et lovutvalg for å se på en klimalov? Er det mulig å trekke de uttalelsene statsråden kom med her tidligere i debatten, i en slik retning?

Jeg og Kristelig Folkeparti er meget enig i at det nå er viktig at vi får virkemidlene på plass, som representanten Eirin Sund sa. Men utfordringen er jo at dette har Kristelig Folkeparti og Venstre etterlyst fra 2008, da vi inngikk klimaforliket.

Representanten peker på styrking av belønningsordnin-

gen. Ja, det er flott, det lå i klimaforliket. Jeg kan peke på biodieselsaken og avgiftsøkningen der og hva det gjorde med norsk produksjon.

Jeg merker meg at det ble sagt her at rensing av gasskraft fra dag én må ligge fast. Men det er vel bare å vise til regjeringens egen politikk fra 2006 på dette området når det gjelder Mongstad; i praksis ligger den vel ikke så fast som det hadde vært ønskelig, og som Kristelig Folkeparti satte standard for ved vår utgang av regjering på 2000-tallet.

Jeg mener at representanten Knut Magnus Olsen trekker fram noe av det viktigste, nemlig at vi må lykkes på hjemmebane hvis vi skal få internasjonal troverdighet. Det er derfor Kristelig Folkeparti fremmer denne interpellasjonen. Vi må lykkes på hjemmebane hvis vi også skal gjøre noe ute. Kristelig Folkeparti vil være med og være et foregangsparti i et foregangsland, men da trenger vi en statsråd som er like tøff på Stortingets talerstol som han er i enhver debatt.

Statsråd Erik Solheim [13:56:19]: Interpellanten beskyldte meg for å være ydmyk overfor Stortinget. Det tar jeg som ros. I de tolv årene jeg satt på Stortinget selv, var en ting jeg lærte, at ingen statsråd kom dårlig ut av det med litt ydmykhet overfor Stortinget, men det var veldig mange som kom dårlig ut av det med manglende ydmykhet overfor Stortinget. Så jeg skal fortsette å være en ydmyk statsråd overfor Stortinget.

Så var Astrup og flere andre inne på at den politiske viljen er viktigst. Jeg ser det sånn at ja, den politiske viljen til å utrette noe er det viktigste. Det å få integrasjon på alle samfunnsområder kommer deretter, og så kommer hvordan man organiserer oppgavene, nederst.

Min faste tro på at den politiske viljen er det viktigste, er også grunnen til at jeg ikke har iverksatt store organisasjonsmessige endringer verken i Utenriksdepartementet eller Miljøverndepartementet. Jeg føler at det nesten alltid tar enorm oppmerksomhet, tid og krefter og folks fokus i lang tid, og så blir det ikke nok tid til å gjøre selve jobben. Det kan likevel ikke forhindre at man må ha en fortløpende debatt om hva som er den rette organisering, og jeg har tenkt å fortsette å tenke høyt i den debatten. Jeg tror det er fornuftig, for det er ikke ting som kan løses av en enkelt person eller en enkelt konstellasjon på et enkelt tidspunkt. Det er noe som krever en fortløpende debatt.

Solvik-Olsen var inne på NO_x-fondet som et eksempel på Høyres og Fremskrittspartiets offensive tenkning på klimaområdet. Det må man vel kunne si er en lissepassing til de rød-grønne, for i den regjeringen som kom før oss, og som Fremskrittspartiet hadde stor innflytelse på, skjedde det ingenting med NO_x-fondet. Stockholmsavtalen ble inngått på slutten av 1990-tallet, og da vi kom til regjeringsmakt, hadde ingen verdens ting skjedd på dette området, trass i at Høyre satt i regjering og Fremskrittspartiet var viktigste støttespiller. Vi kom inn og gjennomførte det Solvik-Olsen hevder er Fremskrittspartiets langsiktige tankegang, i så fall er jeg stolt av det, for det er viktigere å gjøre det enn å skryte av det. Det var vi som gjennomførte NO_x-fondet. Det er en dundrende suksess, og det er

veldig flott hvis det også kanskje kan være en modell for ting som kan gjøres på CO₂-området.

Så vil jeg til slutt si om Høyre og Fremskrittspartiet at på alle andre områder har de en annen logikk. Jeg hører dem aldri om veiutbygging si at man kan få til mer med mindre midler. Jeg hører dem heller aldri om Forsvaret si at hvis man bare flytter nok fra Forsvarsdepartementet til andre departementer, så blir det mer forsvarspolitikkk i Norge. Men hvis det er snakk om miljøområdet, så vil det på et eller annet mystisk vis bli mer miljøpolitikk ved at man tar midler fra Miljøverndepartementet og bruker dem på noe annet, eller ved at man tar oppgaver fra Miljøverndepartementet og legger dem andre steder. Forstå det den som kan!

Jeg skal ikke fortsette å bruke bilder langt oppe i fuglesfæren. Vi kan holde oss til vaktbikkja til Solvik-Olsen. Hvis den vaktbikkja utgår fra Fremskrittspartiet og Høyre, vil det være en vaktbikkje med en veldig stor hale, som kommer til å logre en hel masse. Men den kommer til å bjeffe veldig lite, og den er nesten helt sikkert kastret.

Presidenten: Sak nr. 2 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [13:59:24]

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til at Noreg sluttar seg til avtalen om utviding av IMF's multilaterale innlånsordning «New Arrangements to Borrow» (NAB) (Innst. 174 S (2010–2011), jf. Prop. 58 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Presidenten vil videre foreslå at det ikke gis anledning til replikkordskifte, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Dag Ole Teigen (A) [14:00:26] (ordfører for saken): Låneordningene gjennom Det internasjonale valutafond, IMF, er viktige bidrag i arbeidet med å øke tilliten i internasjonal økonomi. I etterkant av finanskrisen ser vi at statsgjeld har skapt uro i flere europeiske land. Gode låneordninger bidrar til at land kan gjenvinne tilliten i finansmarkedene og komme ut av krisen.

IMF har inngått bilaterale avtaler for å sikre lånekapasiteten på kort sikt. De bilaterale avtalene skal nå avløses av økte rammer i den multilaterale NAB-ordningen, New Arrangements to Borrow. Den nye NAB-avtalen er mer fleksibel enn den gamle, lånebeløpet er godt og vel tidoblet, og avtalen sikrer en god ansvarsfordeling mellom land. Den nye NAB-avtalen vil forsterke IMF's lånekapasitet, f.eks. fordi USA ikke har inngått bilaterale avtaler, men ventet til den nye NAB-avtalen kommer på plass. Det er veldig positivt at framvoksende økonomier som Kina, India, Brasil og Russland blir nye deltakerland som slutter seg til avtalen.

Den økonomiske usikkerheten, bl.a. i Sør-Europa, gjør det viktig at låneordningene har tillit. Mange land er nå i ferd med formelt å ratifisere NAB-avtalen, og det er viktig at også Norge gjør det. Jeg takker fungerende leder Leirstein og hele komiteen for å ha bidratt til en svært rask behandling i finanskomiteen. Det er en enstemmig komité som slutter seg til avtalen om utvidelse av låneordningen.

Norges bidrag øker til 3 871 mill. SDR, som er et veid gjennomsnitt av amerikanske dollar, euro, britiske pund og japanske yen, og verdt om lag 35 mrd. norske kroner. Den norske økningen er forholdsmessig noe større enn gjennomsnittet for de nåværende NAB-landene, mens Japan har en vesentlig større økning, og USA og Spania øker på linje med Norge. De forholdsmessige endringene har sammenheng med økonomisk utvikling og internasjonale reserver.

Bidraget gjennom den nye NAB-avtalen erstatter bidrag i dagens avtale, samt det bilaterale lånet fra Norges Bank til IMF. Til sammen betyr det at IMF's trekkadgang i Norges Bank øker med i underkant av 4,5 mrd. kr. Økningen vil bare bety økte kostnader for Norge hvis IMF trekker mer enn de ville gjort med dagens avtale, og hvis SDR-renten blir lavere enn alternativ avkastning. Fordringer til IMF blir vurdert som svært sikre.

Når det gjelder arbeidet med kvoter og stemmerett, redegjør proposisjonen for IMF-styrets forslag til reform, som bl.a. innebærer en omfordeling av stemmer fra industriland til utviklingsland og framvoksende økonomier, der stemmevekten til de fattigste landene skjermes. Vi kommer tilbake til dette når Stortinget skal diskutere norsk samtykke til reformen, men for meg ser det ut som et skritt i riktig retning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2164)

Sak nr. 4 [14:03:18]

Interpellasjon fra representanten Jan Tore Sanner til finansministeren:

«For å kunne trygge og videreutvikle velferdssamfunnet vårt må vi legge til rette for økt verdiskaping. Perspektivmeldingen fra 2009 viser tydelig hvordan statens inntekter fra petroleumsvirksomheten faller, og utgiftssiden i statsbudsjettet øker fremover. Frem mot 2020 er handlingsrommet betydelig. Etter den tid vil utgiftsveksten føre til et behov for kontinuerlig inndekning med mindre noe gjøres. Dette bildet bekreftes og forsterkes i nasjonalbudsjettet for 2011. For å unngå en situasjon hvor nivået på velferdstjenestene må reduseres og skattene økes, er vi avhengige av å ha en strategi for bærekraftig vekst og effektivisering og modernisering av offentlig sektor.

Hvilken strategi har regjeringen for å stimulere til en bærekraftig vekst som kan trygge velferden?»

Jan Tore Sanner (H) [14:04:33]: Denne interpellasjonen er en invitasjon til å heve blikket og diskutere hvor-

dan vi skal legge til rette for verdiskaping som gjør at vi kan finansiere velferdssamfunnet vårt i årene som kommer. Debatten dukker opp fra tid til annen, senest i sommer hvor Raymond Johansen var ute og krevde økte skatter for å finansiere velferden. Og vi har andre som mener at velferden koster for mye, og at velferdssamfunnet må trimmes. Begge disse ytterpunktene forenkler de valg vi står overfor, og tyder mer på resignasjon enn kraft til å håndtere utfordringene. Det norske samfunn har gjennom historien vist mange eksempler på evne til å omstille seg. Spørsmålet er derfor ikke om vi har råd til velferd, men om vi har evne til å sikre en bærekraftig vekst som gjør at vi kan skape varig velferd.

Det synes å være bred enighet om de hovedutfordringene som norsk økonomi står overfor i et 10–15-års perspektiv. La meg nevne fem eksempler:

1. I dette tiåret vil vårt økonomiske handlingsrom vokse. Deretter vil inntektene fra olje- og gassvirksomheten gå ned, samtidig som utgiftene til helse, eldreomsorg og pensjoner vil øke kraftig.
2. Samtidig som antall yrkesaktive bak hver alderspensjonist går ned fra fem, da folketrygden i sin tid ble vedtatt, til om lag to yrkesaktive bak hver pensjonist om noen tiår, opplever vi et økende antall i yrkesaktiv alder som helt eller delvis står utenfor arbeidsmarkedet.
3. Vi vil oppleve en stadig tøffere internasjonal konkurranse som vil sette norske bedrifter og arbeidsplasser under press. Det gjelder både tradisjonell virksomhet og kunnskapsindustrien. Konsekvensen kan være et akselererende utvalg av bedrifter eller at arbeidsplasser går tapt i konkurransen.
4. Vi mangler sterke private eiermiljøer i Norge som kan investere og bidra til å sikre nasjonalt eierskap.
5. Både mange arbeidsplasser og finansieringen av velferdssamfunnet vårt er knyttet veldig sterkt opp mot olje- og gassvirksomheten. Det gjør oss sårbar når det gjelder produksjon, funn og oljepriser. Holder produksjonen og oljeprisene seg høyt, er det liten grunn til bekymring, men i motsatt fall kan situasjonen raskt endres.

Denne sårbarheten ser vi tydelig i regjeringens egne dokumenter. I perspektivmeldingen som ble lagt frem i 2009, gikk det frem at alt uforandret vil inndekningsbehovet i økonomien først melde seg etter 2040.

I budsjettet for 2011 kan vi lese at dette inndekningsbehovet melder seg allerede like etter 2020. Det forteller mye om vår sårbarhet, men også om behovet for en bærekraftig vekst som kan sikre finansiering av velferdssamfunnet.

Det er naturlig for et konservativt parti å se fremover og ta ansvar for morgendagen og de som kommer etter oss. På samme måte som vi må lære av historien, må vi se fremover og forvalte de verdiene vi har, på en slik måte at vi sikrer våre etterkommere et enda bedre utgangspunkt enn det vi selv har fått.

Jeg ønsker ikke å tegne noen skremmebilder eller svartmale situasjonen. Norge er i en unik situasjon. Vi har trukket mange vinnerlodd. Vi har foretatt mange riktige og nødvendige strategiske valg og vist evne til å stå sammen,

og vi har høy kompetanse på mange områder. La meg nevne noen eksempler.

For det første mener jeg at oppbyggingen av Pensjonsfondet og handlingsregelen som sikrer at oljerikdommen kommer flere generasjoner til gode, viser en evne til å tenke langsiktig. Den nordiske modellen som skaper både trygghet og omstillingsevne i norsk økonomi, har vist seg robust. Trepartssamarbeidet som bidrar til forankring og ro om nødvendige reformer, bidrar til at vi kan foreta omstillingen i riktig tid. For det fjerde har vi et høyt utdanningsnivå og en teknologi i verdensklasse på mange områder.

Men at vi er rike i dag, er ingen garanti for at vi er rike i morgen. Det at mye går bra i Norge, må heller ikke være en sovepute i forhold til å foreta riktige valg. Det er nemlig arbeidet vårt som skaper vekst og dermed grunnlaget for velferden. La meg illustrere det med to eksempler.

Noen mener at vi må øke skattene for å finansiere eldreomsorgen. Dersom vi klarer å øke veksten i norsk økonomi med bare 0,2 pst. – økt vekst på 0,2 pst. – kan vi finansiere 2 600 nye sykehjemsplasser. I år tar vi ut 120 mrd. kr fra Pensjonsfondet. Hvis vi klarer å holde en vekst som er 0,2 pst. høyere enn hva den ellers ville ha vært, i 25 år, vil verdiskapingen i Norge være 120 mrd. kr høyere enn hva den ellers ville vært. Det tilsvarer hele den summen som vi tar ut av Pensjonsfondet i år.

Disse to illustrasjonene viser at vi må bake kaken større om vi skal finansiere velferden. Det viser også verdien av arbeidet. Arbeidet må derfor også lønne seg, og investeringer i norske bedrifter må lønne seg. I et slikt perspektiv blir det en fullstendig kortslutning når noen leker med tanken om å gjøre arbeid og investeringer mindre lønnsomt gjennom å øke skatter. Det vil redusere veksten i økonomien og dermed svekke grunnlaget for morgendagens velferd. Vi må skape mer, ikke skatte mer. Nettopp fordi vi har en tiårsperiode før de store utfordringene virkelig treffer oss, er det avgjørende at vi foretar de rette valgene. Alt er nemlig ikke fullt så rosenrødt som det kan høres ut til i festtalene. For hvis vi ser på den økonomiske veksten i Norge, viser de siste tallene at Norge ligger dårlig an sammenliknet med andre land innenfor EU og OECD-området. Ser vi på produktivitetsveksten, ligger Norge dårlig an i forhold til sammenlignbare land innenfor EU og OECD. Konkurranssevnen til norske bedrifter er svekket hvert år siden 2005. Vi har en sterk vekst i offentlig sysselsetting og en svak vekst i privat sektor. Ser vi disse utviklingstrekkene i sammenheng, er det ikke vanskelig å slå fast at vi er inne i en utvikling som ikke er bærekraftig over tid.

La meg bare vise til nasjonalbudsjettet, der regjeringen skriver:

«Produktivitetsvekst, dvs. å få mer igjen for innsatsfaktorene, legger grunnlag for økonomisk vekst og økt velferd.»

Norge hadde en positiv produktivitetsutvikling hvert eneste år fra 1971 til 2006. Men etter 2006 har produktiviteten falt hvert eneste år i Norge. Jeg vil utfordre finansministeren i forhold til hvilken strategi han har for å bedre konkurransevnen, få opp veksten og øke produkti-

viteten, nettopp fordi det er så sentralt i finansieringen av velferdssamfunnet vårt.

La meg så peke på noen elementer som jeg mener er viktig i en strategi for bærekraftig vekst. For det første må vi etablere en kultur hvor det er lov til å lykkes, som fremmer entreprenørskap og hvor vi hjelper frem gründere. For det andre må vi tillate at byene rundt omkring i Norge får lov til å vokse og får være dynamoer for veksten i regionene. For det tredje må vi etterleve handlingsregelen, ikke bare i forhold til hvor mye penger vi skal bruke, men også hvordan vi skal bruke pengene. Det var i sin tid enighet om at vi skulle bruke ekstra penger fra Pensjonsfondet, fra oljerikdommen, til å investere i kunnskap og forskning. Da er det et stort paradoks at i det tiåret vi har bak oss, som har vært gullårene i norsk økonomi, ser vi at man har manglet evne til å bruke de store overskuddene til å investere i kunnskap og forskning. Det er store utfordringer innenfor infrastruktur. Det tredje punktet i handlingsreglen var jo at man skulle investere i vekstfremmende skattelettelser.

La meg også trekke frem et fjerde punkt som jeg mener er viktig i en strategi for bærekraftig vekst, og det er å bruke mer av vårt overskudd til å investere i miljøvennlig teknologi. Nettopp ved å investere i miljøvennlig teknologi kan vi bidra til at vi både får ned utslipp og øker konkurransevnen til våre bedrifter og til norsk økonomi. Jeg mener også at i en strategi for bærekraftig vekst er det viktig å ta tak i det overadministrerte Norge, sørge for at vi trimmer offentlig sektor. Vi skal ha en bedre offentlig sektor, ikke nødvendigvis mer offentlig sektor. Det vil være viktig for våre bedrifter og for å sikre en bærekraftig vekst.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:14:53]: Det er fint å begynne det nye året med en mer overordnet debatt. Det er jeg veldig for, for dette handler både om det vi skal gjøre i år, og ikke minst om det vi skal gjøre i årene framover.

For å slå det fast: Regjeringen fører en politikk for å styrke, fornye og videreutvikle velferdssamfunnet. Hovedmålet ligger fast. Det er å sørge for at alle har arbeid, og at en har en mest mulig rettferdig fordeling av goder og byrder. Samtidig har jeg brukt mye tid på, og kommer i framtiden til å bruke mye tid på, hele diskusjonen rundt det jeg kaller generasjonskontrakten, nemlig det at vi skal overlate til neste generasjon noe som er mer verdifullt enn det vi selv tok over. Derfor må politikken være bærekraftig. Vi må ta vare på natur og miljø, vi må forvalte oljeformuen i en langsiktig sammenheng, og vi må sørge for at vi har en opprettholdbar finansiering av velferden. I tillegg til det må vi ha en sterk og effektiv offentlig sektor.

Oljen og oljeformuen har gitt oss nye muligheter, likevel er det arbeidskraften og arbeidskraftens godhet som er avgjørende.

Utfordringene framover er ganske godt kjent, tror jeg. Utsiktene for økonomien, slik vi ser det i dag, er at det etter hvert vil bli behov for betydelige tiltak som skal øke inntekter og/eller redusere utgifter på de offentlige bud-

sjetter. Analyser viser at arbeidslinjen er helt avgjørende for å sikre bærekraften i offentlige velferdsordninger over tid. Derfor er pensjonsreformen, som begynte å virke for noen dager siden, viktig.

Ser vi på yrkesdeltakingen, er den høyere i Norge enn i de fleste andre land, særlig for kvinner og eldre. Arbeidsstyrken er godt kvalifisert, arbeidsledigheten er lav, og blant OECD-landene er det bare Island og Sveits som har høyere sysselsettingsandel enn Norge. Det er viktig at det fortsatt skal være slik. Da må vi begynne med det grunnleggende, det grunnleggende må være i orden. Og det er at vi holder orden i økonomien og statsfinansene. På den måten legger vi til rette for en fortsatt god utvikling i norsk økonomi. Derfor er handlingsreglen viktig. Når jeg møter folk fra næringslivet ute i landet, sier de til meg som finansminister at det viktigste du har å gjøre, er å passe på at statsbudsjettet er i orden, dvs. at statsfinansene og den underliggende statsøkonomien er i orden.

Så har vi også sett at det er viktig å ha gode inntekts-sikringsordninger, pensjons- og trygdesystem som stimulerer til arbeid, og et skattesystem som støtter opp under dette. Men samtidig skal også den enkelte sikres tilstrekkelig trygghet.

Vi må utvikle arbeidskraften slik at vi også i framtiden har en omstillingsdyktig og velkvalifisert arbeidsstyrke. Det krever at vi investerer i framtidens arbeidskraft: barn og ungdom.

De erfaringer vi har, viser at det ikke er noen motsetning mellom gode velferdsordninger og høy yrkesdeltakelse. Tvert imot, gode velferdsordninger stimulerer til høy sysselsetting, mens høy sysselsetting er avgjørende for de samme velferdsordningene. Så kombinasjonen av lav ledighet, omfattende fellesskapsløsninger, et godt sosialt sikkerhetsnett, jamn inntektsfordeling og inntektspolitisk samarbeid har vært, og må være, et sentralt kjennetegn ved vår modell. Det er viktig for å ha en produktiv og solid økonomi.

Pensjonsreformen er viktig, som jeg har sagt. Andre reformer og tiltak som kan øke størrelsen på arbeidsstyrken framover, blir avgjørende. Fordi vi nå går inn i en periode der det er relativt små kull som årlig kommer ut i arbeidsmarkedet, er det viktig at vi sørger for å mobilisere reserver i arbeidskraften. Derfor er IA-avtalen viktig, og en reform av uføretrygden er viktig. Derfor har også regjeringen nylig lansert en sysselsettingsstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne, der vi med deltakelse fra bruker-, erfarings- og idépaneler, som det heter, skal prøve å formulere ut noe som blir bra og framtidrettet. Et offentlig utvalg arbeider for tiden med problemstillinger knyttet til migrasjon og inkludering, og et annet utvalg ser på tilrettelegging av tiltak rettet mot såkalt skjernet virksomhet. Integrering av innvandrere i det norske samfunnet blir viktig for å møte kravet til nye oppgaver og det å kunne ha en god arbeidskraft i årene framover.

Investeringer i den framtidige arbeidskraften, fra barnehage til gjennomføring av grunnutdanning og høyere utdanning, må være høyt prioritert, ikke minst det å sikre at ungdom kan gjennomføre videregående skole. Sterkere

søkelys på muligheter for læreplaner og yrkeserfaring er en del av dette.

Forskning og utvikling er et annet viktig felt for å fremme innovasjon og produktivitet. Hvis en ser de siste årene under ett, har det vært betydelig økning i satsingen på forskning og utvikling. Norge ligger faktisk i verdenstoppen på dette området. Den offentlige finansieringen av FoU er høyere her enn i de fleste av våre naboland og hos våre handelspartnere. Om en ser på offentlig finansiert forskning per innbygger, rangerer Norge høyest i Norden og er på andreplass i OECD-området. Næringsrelevant FoU får støtte gjennom en rekke ordninger. De bedriftsrettede virkemidlene for innovasjon er i hovedsak samlet i Innovasjon Norge. Dette omfatter tilbud om finansiering, kompetanse, rådgivning, nettverk og profilering. Men samtidig er det slik at innovasjon og nyskaping først og fremst må skje i bedriftene selv. Den offentlige sektor skal være en pådriver og en medhjelper, men hovedjobben må gjøres i næringslivet.

Høye investeringer i samferdsel og infrastruktur er en viktig del av arbeidet for å sikre framtidens verdiskaping. Likeledes er det å ha en sterk, effektiv og god offentlig sektor som støtter opp under verdiskapingen, fornyelse i offentlig sektor, fornying til forenkling for næringsliv og arbeidsplasser, eksempelvis Altinn, og endringer i revisjonsloven en viktig del av den strategien.

Finanskrisen har lært oss hvor viktig det er å holde orden i de offentlige finansene. De vanskeligheter mange land nå står overfor, har også minnet oss om hvor viktig det er å føre en politikk i gode tider som gjør oss i stand til å møte de utfordringer som vi vet kommer fra tid til annen. Rammeverket for den økonomiske politikken, med handlingsregelen for budsjettpolitikken og sparing gjennom Statens pensjonsfond utland som sentrale stolper, legger til rette for dette.

En budsjettpolitikk i tråd med regelen skal bidra til å stabilisere økonomien over tid og dermed holde arbeidsledigheten lav og sysselsettingen høy. Det er gledelig at en så stor del av denne sal slutter opp om grunntanken i den økonomiske politikken, sett i forhold til handlingsregelen.

Vi fra regjeringens side legger stor vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet med partene i arbeidslivet. Det er viktig at hensynet til konkurranseutsatt industri blir ivaretatt i lønnsoppgjørene, slik den etablerte frontfagsmodellen legger opp til. Ansvarlige inntektsoppgjør har tjent oss godt. Slik må det også være framover. Da blir det viktig at finanspolitikken, det Stortinget håndterer i den økonomiske politikken, bygger opp under dette på flere områder. Det vil også gjøre det lettere med hensyn til pengepolitikken å ha et fornuftig rentenivå i Norge i forhold til våre konkurrenter, slik at vi kan ivareta hensynet til det konkurranseutsatte næringslivet også på den måten.

Samfunnsmodellen vår har fungert godt. Ser vi på de siste 20 årene, har veksten i verdiskapingen i fastlandsøkonomien vært høyere enn i USA og klart over veksten i euroområdet og i våre nordiske naboland. I internasjonal sammenheng er yrkesaktiviteten høy og ledigheten lav. Mesteparten av veksten i våre inntekter kan forklares med

en god utvikling i produktiviteten, selv om vi også her vil møte utfordringer framover. Denne utviklingen har vært understøttet av et høyt utdanningsnivå, god omstillingsevne og et godt rammeverk for den økonomiske politikken. Vi må være stolte over det vi har fått til, og det vi får til. På en rekke områder har vi industri og næringsvirksomhet i øverste verdensklasse. Dette skal vi bygge videre på. Regjeringen vil ved en rekke anledninger framover gi sitt syn på og foreslå hva vi mener er nødvendig for å trygge verdiskaping og velferd i årene som kommer.

Jan Tore Sanner (H) [14:25:08]: Det er forståelig at statsråden bruker sin taletid til å snakke om det som går bra. Men jeg følte meg litt hensatt til Arbeiderpartiets landsmøte, at her var det om å gjøre å banke inn at alt går meget bedre, og at alt lykkes med denne regjering. Jeg mener at vi i Stortinget også må kunne diskutere en del av de store utfordringene som vi står overfor. La meg i denne oppfølgingen begrense meg til å peke på to elementer.

Det ene er at mens Norge bygger opp et stort pensjonsfond, noe vi er enige om, ser vi at Kina kjøper bedrifter. Jeg ønsker ikke at Norge skal ha en strategi hvor staten skal løpe rundt og kjøpe bedrifter, men når vi bruker 120 mrd. kr fra Statens pensjonsfond utland inn i norsk økonomi, må vi også tenke på: Hvordan bruker vi disse pengene? Det vi har sett de senere år, er at en stadig mindre andel av disse pengene går til vekstskapende virksomhet, som investeringer i infrastruktur, i forskning og i vekstskapende skattelettelser.

Det andre jeg vil utfordre finansministeren på, er det jeg tok opp i min interpellasjon, nemlig det faktum at produktivitsveksten i Norge har falt siden 2006, og at vi ligger dårlig an i forhold til sammenlignbare land i OECD og EU. Tilsvarende er det når det gjelder konkurransevnen og veksten i norsk økonomi. Jeg vil spørre finansministeren: Hva tror han er årsaken til at produktiviteten i Norge ikke har vokst som før, at konkurransevnen er svekket, og at veksten ikke er så god som det den er i en del andre sammenlignbare land? Hva er årsaken til dette, og hva er konsekvensen? Når jeg spør om dette, er det fordi jeg får inntrykk av at finansministeren mener at det skal være «business as usual». Hvis det er slik at politikken har vært med på å påvirke produktivitsveksten, konkurransevnen og veksten i økonomien, mener jeg det er bekymringsfullt at det ikke varsles noen politikkenninger.

For øvrig slutter Høyre seg til viktigheten av å ta vare på den nordiske modellen og trepartssamarbeidet, som jeg også sa i min innledning. Dette er elementer som vi mener det er viktig å ta vare på i det norske samfunn. Men jeg mener at vi har en betydelig utfordring med hensyn til både å sikre investeringer som gjør at vi kan skape vekst og legge grunnlag for bedrifter, og å føre en politikk som gjør at vi kan snu den negative utviklingen når det gjelder konkurransevne og vekst i produktiviteten.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:28:17]: Jeg tror det er viktig i enhver diskusjon om veien framover – enten det er diskusjoner i Stortinget eller i andre sammenhenger, f.eks. i mindre regioner, fylker, kommuner etc. – at vi

i hvert fall koster på oss å se på det som går bra, at vi er i stand til å ta utgangspunkt i det som er våre sterke sider, for så å gå videre framover. Noe av det jeg understreket i innlegget mitt, var at det at det går bra på mange områder i Norge, er noe vi skal ta med oss videre. Men det betyr ikke at finansministeren eller andre har tenkt å legge seg på sofaen og si alt er såre vel, dette går av seg selv. Det er en ganske farlig strategi.

Det vi ser, er at i Norge som i mange andre land er det noen helt sentrale utfordringer som møter oss. Det ene er den demografiske revolusjonen, de store endringene i befolkningssammensetningen, som jeg mener vi nå ivaretar, bl.a. gjennom pensjonsreformen. Men det er viktig at det i forlengelsen av pensjonsreformen også er tiltak som gjør at flere eldre ønsker å stå lenger i arbeid, for vi vil trenge den arbeidskraften framover. Det andre er klimautfordringen, som vi har hatt en diskusjon om tidligere i dag. Det tredje er globaliseringen av økonomien, og det fjerde er tilgangen på god og velkvalifisert arbeidskraft. Noe av problemet er ofte – jeg liker ikke å prate om problemer, men noe av utfordringen i politikken er på mange måter at den daglige politikken er kortsiktig. Taps- og vinningskontoen for politikk går på en måte fra dag til dag, mens de utfordringene vi prater om her, er langsiktige og krever at vi faktisk også sier nei, at vi står imot en del av de mer kortsiktige tingene.

Så er det også viktig å fortelle oss selv at ingen annen generasjon har hatt så store muligheter som det vi har for å gjøre en god jobb framover. Det ene er styrken i norsk økonomi. Det andre er at vi kan ta med oss historiens lærdom. Da er mitt hovedpoeng, som det også var i hovedinnlegget, at klarer vi å øke – jeg vil bruke det uttrykket – avkastningen av arbeidskraften med noen tiendedeler i tillegg til det som representanten Sanner var inne på, øke vekstkraften i økonomien med noen tiendedeler, har vi på mange måter lyktes også i å ha en bærekraftig finansiering av velferden.

Så er jeg enig med representanten Sanner i at det å holde oppe en god produktivitetsvekst i norsk økonomi er helt sentralt framover. Vi har hatt mange år hvor vi har hatt en god vekst i produktiviteten, men det betyr også at det blir vanskeligere for hvert år som går, på en måte å lette seg ytterligere. Så det er nok et område som vi må jobbe mye med. Her kan også Sanner stole på regjeringen, for å si det på den måten.

Gunvor Eldegard (A) [14:31:46]: Eg synest det er ein viktig debatt interpellanten tek opp i dag. Generasjonskontrakten handlar om at me skal sikra framtida til våre barn og barnebarn. Da må me ha ei bærekraftig utvikling som tek omsyn til klima og miljø. Det viktigaste me kan gjera, er å halda orden i økonomien. Me har verdas lågaste arbeidsløyse, og me har blant verdas høgaste sysselsettingsgrader. Hovudmålet for denne regjeringa sin økonomiske politikk er arbeid for alle og ei rettferdig fordeling.

Regjeringa skal leggja til rette for auka verdiskaping i heile landet innanfor bærekraftige rammer som gir framtidige generasjonar moglegheiter for å dekkja sine

behov. Ei slik utvikling krev ein ansvarleg politikk med vekt på natur- og miljøomsyn, ei langsiktig forvaltning av nasjonalformuen, eit oppretthaldbart pensjonssystem, eit velfungerande næringsliv og ein sterk offentleg sektor.

Ei langsiktig forvaltning av nasjonalformuen betyr bl.a. at oljepengebruken må vera i forhold til handlingsregelen. Handlingsregelen skal sørgja for at me ikkje slusar for mykje oljepengar inn i økonomien og skapar press, og at me har pengar på bok til framtidige generasjonar. Da kan me ikkje bruka titals milliardar kroner på skatte- og avgiftskutt, samtidig som me byggjer ut velferda.

Likevel utgjer oljen og gassen vår berre 10–15 pst. av nasjonalformuen. Det er arbeidskrafta og kunnskapen vår som er den største delen av nasjonalformuen. Difor må me sørgja for at me framleis har verdas lågaste arbeidsløyse og høgaste sysselsetjing. Då må me styrkja fellesskulen, sørgja for at ungdomen ikkje droppar ut av vidaregåande skule. Me må jobba for integrering og likestilling blant innvandrara, og me må sørgja for at fleire får utnytta sin restarbeidsevne.

Me må ha ei bærekraftig lønsutvikling som sikrar konkurranseutsett sektor gjennom eit framleis godt samarbeid med partane i arbeidslivet.

Me må fortsetja arbeidet med fornying og forbetring i offentleg sektor, slik vi har gjort med altinn.no og Lånekassa, og me skal sørgja for ei forenkling for bedriftene.

Me må òg utvikla og fornya industrien og modernisera offentleg sektor. Det viktigaste er å sørgja for at folk er i arbeid, og at me har eit inkluderande arbeidsliv. Me må jobba saman med partane i arbeidslivet både for å redusera sjukefråværet og for å få fleire grupper ut i arbeid. Auka tilgjengelegheit, universell utforming og meir og betre norskopplæring for innvandrara er element som faktisk handlar om å få fleire i arbeid. Det er viktig med god kvalitet på offentlege tenester.

For meg er òg næringspolitikk veldig viktig med tanke på kva me skal leva av i framtida. Me må leggja til rette for eit nyskapande, kunnskapsbasert og miljøvenleg næringsliv. Eg meiner at Noreg må verta eit miljøpolitisk føregangsland med stor satsing på ny, miljøvenleg teknologi. Da er det viktig at me framleis satsar på dei områda der me har særskilde føresetnader for å vera gode, som energi og miljø, reiseliv, marin- og maritim sektor, bl.a. gjennom satsing på forskning og utvikling.

Me må halda fram med å leggja til rette for forskning og innovasjon i næringslivet og i offentleg sektor. Frå 2006 til 2010 har FoU-finansieringa hatt ein årleg realvekst på 4,7 pst. Dette må me halda fram med, slik at me kan utvikla framtidas arbeidsplassar og framtidas produkt. Innovasjon i offentleg sektor er også viktig, for eg trur det alltid er moglegheiter for å gjera tenestene våre betre, meir effektive og kanskje på nye måtar.

For å møta framtida må industrien vera omstillingsdyktig. Me må produsera varer og tenester av høg kvalitet, f.eks. ved å satsa på design. Aktiv utnytting av design i næringslivet er eit veldig viktig bidrag for å skapa eit meir innovativt næringsliv.

Regjeringa kjem denne våren til å leggja fram både ei stortingsmelding om landbruk, ei evaluering av verkemid-

delapparatet og ei ny eigarskapsmelding. Det er mangt eg kunne ha tenkt meg å snakka om i tilknytning til næringspolitikken – eg tenkjer på mineralnæringa og bergverksnæringa. I Europa forbrukar me 26 pst. av verdas mineralressursar, men me disponerer berre 3 pst. sjølve. Noreg har faktisk store reservar som kan gi Noreg moglegheiter til nye, spennande arbeidsplassar i framtida.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:37:10]: La meg begynne med å takke interpellanten for å reise en veldig viktig debatt. Så har jeg også lyst til å si – slik at jeg legger den ballen død – at det er veldig mye som går bra i Norge. Det vi diskuterer her, er de lange linjer, hvordan vi øker den økonomiske veksten. For å øke den økonomiske veksten er vi avhengig av at noen lykkes, og at noen lykkes så mye at det skapes merverdier.

Markedsøkonomi har vist seg å være det fremste våpenet i bekjempelse av fattigdom – ingen over, ingen ved siden. I dag har vi en regjering som ser ulikt på markedsøkonomien. Enkelte av dagens statsråder ville for en del år tilbake beskrevet kapitalismen som et classesystem skapt og opprettholdt for å utnytte arbeidsfolk. Et slikt syn henger delvis igjen. Vi har bl.a. en statsråd som har uttrykt ønske om å nedlegge Oslo Børs, og vi har en tidligere finansminister som under finanskrisen proklamerte kapitalismens undergang og markedsøkonomiens fallitt.

Perspektivmeldingen, fra den samme regjeringen – innledningen er en hyllest til markedsøkonomien og den økte globale handel – fremhever markedsøkonomiens evne til å skape materiell velstand, og poengterer at den globale handelen har brakt millioner av mennesker ut av fattigdom. Videre sies det at internasjonal handel først og fremst har vært en mulighet til å få mer igjen for egen innsats og ikke en trussel mot sysselsetting og levestandard. Og det er i realiteten Adam Smiths egne ord.

Med så store rivninger innad i regjeringen i så sentrale spørsmål er det naturlig å stille spørsmålet om hvorvidt dagens regjering i realiteten ønsker å presentere en politikk som gir de beste vekstvilkår for markedskreftene, eller om markedskreftene er noe skummelt som må temmes, ja kanskje aller helst utfordres og overstyres.

Skal markedsøkonomien ha de beste vilkår, må følgende elementer være på plass: Det må lønne seg å ta utdanning, det må lønne seg å være flink, det må lønne seg å arbeide, det må lønne seg å bidra, det må lønne seg å ta risiko, det må lønne seg å investere, og det må lønne seg å tilfredsstille et behov i markedet. Det må kort og godt lønne seg å lykkes.

At de rike blir rikere, må være helt ok så lenge de som er fattigere, også blir rikere. Levestandarden må øke for alle, ikke på grunn av offentlige overføringer, men på grunn av viljen til arbeid. Det er derfor vår plikt som politikere å skape incentiver og legge til rette for at hver enkelt har de beste forutsetninger for å bruke sine evner og sitt talent for å tilfredsstille det markedet som regjeringen, eller deler av regjeringen, hyller gjennom perspektivmeldingen. Vi bør ikke være bekjent av å ligge på 30. plass på internasjonale oversikter over økonomisk frihet, og heller ikke av å ligge på 16. plass i europeisk sammenheng på

den samme statistikken. Men da har vi jo noe å strekke oss etter!

Hvordan kommer vi da høyere opp på slike rangeringer? Alt er ikke negativt. Vi må gi alle mulighet til utdanning – det gjør vi. Vi må legge til rette for konkurranse – det gjør vi i mindre grad. Vi må måle resultater – det gjør vi i mindre grad. Vi må hylle enerne – det gjør vi i liten grad. Vi må bedrive grunnforskning – det gjør vi. Vi må gi bedrifter incentiver til å bedrive næringsrettet forskning – det gjør vi i mindre grad. Vi må bygge offentlig infrastruktur – det gjør vi i noen grad. Vi må bygge ut alle former for samferdsel og kommunikasjon – det gjør vi i liten grad. Paradokset er at jo rikere staten blir, jo større blir det offentlige forfallet. Og da må jeg si meg uenig med interpellanten, som er mer opptatt av handlingsregelen enn av å bygge de verdiene han selv er så opptatt av skal bygges. For meg er det faktisk viktigst å bygge den infrastrukturen som gjør det mulig å øke veksten to tiendedeler, som han er opptatt av, for å få de inntektene, istedenfor å være opptatt av en handlingsregel som ingen egentlig forstår noe av, og som egentlig er en tvangstrøye for oss.

Det vi trenger, er vekstfremmende tiltak. Vi må motivere gjennom skatteseddelen, og så må vi restrukturere offentlig sektor. Offentlig administrasjon skaper sine egne oppgaver, den etablerer sin egen eksistensberettigelse gjennom å bygge opp formynderstaten. Jeg har selv jobbet i offentlig sektor i mange år, og vet akkurat hvordan dette fungerer. Ikke et eneste år fant vi ett eneste innsparringstiltak i det departementet jeg jobbet, men det var alltid behov for mer penger, uansett situasjon. Hvert enkelt tiltak som formynderstaten etablerer, er isolert sett klokt, men samlet sett svært uklokt.

Interpellanten forutsetter i sin interpellasjon at alle dagens velferdsordninger per definisjon er ønsket, og at målet kun er å opprettholde veksten, slik at velferdsordningene fortsatt finansieres – noe som også interpellanten understreket i sitt innlegg. Det mener jeg er en noe passiv tilnærming. Ja, det vil være et økende behov for velferd innenfor eldresektoren og en rekke andre sektorer, men det er faktisk tenkelig at det finnes velferdsordninger som i seg selv motvirker ønsket om større deltakelse og bærekraftig økonomisk vekst.

Uansett må forståelsen økes for at velferden faktisk må finansieres. Og: «There is no such thing as a free lunch.»

Gunnar Gundersen (H) [14:42:27]: Denne interpellasjonen inviterer til de litt lange linjers debatt og til å gå inn i de litt mer overordnede problemstillinger. Det er jeg veldig enig med finansministeren i. Da kan vi i og for seg fastslå at Norge er på den grønne gren. Men i den debatten vi nå skal ha, føler jeg meg i og for seg litt hentsatt til dagens første interpellasjon, som handlet om Etiopia og manglende fokusering på både menneskerettigheter og andre problemstillinger. Det understreker hvilken endring i hvert fall ett av regjeringspartiene har gått igjennom med tanke på dette med vekst, for i den interpellasjonen sa Solheim at man må «ha vekst for å ha noe å fordele», og det hørtes ut som om han hadde opphevet vekst til å

være noe som gikk over alle andre hensyn. Så det er litt av et hamskifte som har skjedd.

Som sagt: Norge er på den grønne gren med tanke på det vi diskuterer. Vi har et samfunn med en velferd som få andre kan oppvise maken til, men det skal en sterk rygg til for å bære gode tider. Vi vil få se at vekst også kommer til å forandre verden ganske fundamentalt – de framvoksende økonomier har en enorm evne til å skape vekst. Der er det visse bekymringer i den norske økonomien. Vi er ganske råvarebasert, og jeg synes også hele plattformen for den norske økonomien begynner å bli mye mer ensidig enn det den har vært. Den råvarebaserte siden har tjent oss vel. Vi er på den lykkelige siden – bl.a. har Kinas vekst drevet prisene opp på råvarer, og vi importerer ferdigproduserte varer tilbake. Men det skaper en ensidighet som jeg tror vi skal være ganske oppmerksom på. Blant annet er industrisysselsettingen i Norge ganske lav, og usikkerheten rundt olje- og gassanslagene er nå ganske store, hvilket kom fram bl.a. i de tall som interpellanten viste til. Vi kan også si det slik at høy yrkesdeltakelse definitivt er en styrke i den norske økonomien, men det betyr også at vi har tatt ut mye mer av potensialet enn andre land. Derfor mener jeg interpellantens fokusering på dette med produktivitet, kunnskap og hvordan vi investerer midlene, blir ganske kritisk, og det at vi ikke har hatt produktivitetsvekst i norsk økonomi etter 2006, er en betydelig utfordring som vi snart må fokusere mye mer på.

Jeg tror vi kan dele opp perioden etter Bondevik II i to: før og etter finanskrisen. Det var en voldsom sysselsettingsvekst fram til finanskrisen, men etter finanskrisen mener jeg at vi har fått ganske store skjevheter i norsk økonomi. Det er en betydelig vekst i sysselsetting i offentlig sektor og et fall i privat sektor – 31 000 jobber i 2008 og 2009 som fall i privat sektor og 17 000 som vekst i offentlig sektor. Det er en type skjevhet som vi må ta på alvor.

Hvordan skaper vi da vekst? Handlingsregelen har man vært inne på. Den tror jeg vi må holde oss til, men da må vi også holde oss til innholdet i den. Det går på investeringer, både infrastruktur, kunnskap og forskning. Jeg tror at når det gjelder dette med konkurransepolitikk, er det en betydelig forsømmelse. Jeg tror at konkurranse som drivkraft for å skape effektivitet og for å skape framtidens gode Norge er sterkt undervurdert.

Det siste jeg også vil dra fram, er dette med eierskap. Der ser vi nå en betydelig debatt internt i regjeringen. Giske flyr rundt og skaper forventninger om at formuesskatten skal bort, mens finansministeren fortsatt holder fast på at dette er en skatt som stort sett gir fordelingsvirkninger. Men det er åpenbart at formuesskatten diskriminerer norsk privat eierskap. Elkem har jo på mange måter synliggjort det, men jeg tror effekten er enda mye mer skadelig i forhold til det framtidige næringsliv, for der står vi overfor utfordringen: Hvem er det som plukker vinnerne? Hvem er det som skal skape den framtidige vekstkraften i norsk økonomi? Der kommer mangfoldets styrke veldig sterkt fram. Et mangfoldig privat eierskap er faktisk selve forutsetningen for å ha stort mangfold også i det å velge ut framtidige vinnere. Derfor vil jeg be finansministeren

se på den utfordringen nok en gang. Jeg tror vi finner ut at den skatten koster oss mye mer enn den gir kortsiktig i budsjettene. Så får vi eventuelt komme tilbake til andre momenter senere.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [14:47:49]: Jeg vil starte med å berømme interpellanten for å reise en viktig debatt som for så vidt også kunne ha blitt spennende, men som jeg ikke synes har vært spesielt visjonær fram til nå. Egentlig fikk jeg litt inntrykk av at representanten Sanner reiste denne interpellasjonen før NHO hadde avholdt sin konferanse i operaen, at tanken var at man skulle nøre opp under det bildet av Norge som NHO prøvde å presentere, nemlig at vi har en marsj ut av arbeidslivet, og at det er en slags kriseforståelse knyttet til Norges framtid. Men vi så jo alle hva som skjedde under denne konferansen, og hvordan påstandene kraftig ble tilbakebevist, ikke minst av statsministeren og av Statistisk sentralbyrå og andre: Det er tvert imot en marsj inn i arbeidslivet, vi har en enormt høy sysselsettingsandel, og det er et veldig stort potensial for videre utvikling og vekst i norsk økonomi. Dermed ble det verken fugl eller fisk, synes jeg, ut av interpellasjonen som er blitt reist.

Men hovedspørsmålet er vel hva vi skal leve av i framtida. Svaret på det har jo også representanten Sanner vært inne på, nemlig at det er folk vi skal leve av. Det er arbeidskraft som er den store nasjonalformuen, faktisk over 80 pst., mens olje bare utgjør under 10 pst. Det vi imidlertid er nødt til å ha et sterkt fokus på og bekymre oss for som finanspolitikere og som stortingspolitikere, er jo at næringslivet allikevel er svært oljeavhengig og sårbart for konjunktursvingninger, og selvfølgelig også at det kommer til å bli slutt på oljealderen, enten man liker det eller ikke. Nå kommer det riktignok til å ta noen tiår, men vi skal jo ha en debatt, i år, som vil være ganske avgjørende for hvor vi skal satse de store pengene i Norge framover, hvor vi skal ha blikket festet når det gjelder norsk næringsliv og satsinga på norsk økonomi framover, om det fortsatt skal være innen olje, og ikke minst da i sårbare områder, eller om man skal vri fokus og heller satse på omstilling og bruk av den kompetansen som vi på mange måter har bygd opp gjennom mange tiårs god satsing, vil jeg si, innen offshore.

Så til påstanden fra representanten Sanner om at Norges konkurransevne har blitt svekket hvert eneste år siden 2005. Jeg vil stille spørsmålet: Hvor har representanten Sanner dette fra? Tvert imot er det jo slik at vi har gått fram når det gjelder konkurransedyktighet. For eksempel viser den mest kjente indeksen, IMDs World Competitiveness, som rangerer 55 land etter et sett av ulike rammebetingelser, at Norge i sum kommer på en niendeplass. I Europa er det bare Sverige og Sveits som slår oss, faktisk. I de siste åra har Norge, stikk i strid med representanten Sanners påstand, krabbet opp fire plasser på denne rankinglisten. Hvis vi bare ser på hvordan offentlige myndigheter, regelverk og økonomisk politikk påvirker foretakenes konkurransevne, ligger Norge på sjuendeplass og har krabbet oppover rankinglistene.

Jeg har lyst til nok en gang å referere til professor Karen

Helene Ulltveit-Moe, som minner oss om at et lands konkurransedyktighet er summen av svært mange forhold, der skatt er en liten del av vurderingen. Skattnivået i Norge, som også er med i denne debatten, ligger omtrent på snittet i OECD. Men det som er avgjørende her i Norge, er at vi tilbyr velfungerende institusjoner, objektiv offentlig saksbehandling, lite byråkratiske systemer, stabil økonomisk politikk, høyt utdannet arbeidskraft, gode betingelser for omstilling og stor og jevnt fordelt kjøpekraft.

Jeg synes å ane en undertone i interpellasjonen til Sanner, igjen, av at offentlig sektor er en forbruker av verdier som det private har skapt. Vi kommer oss ikke helt ut av en diskusjon som polariserer for mye, istedenfor å se hvor verdifull offentlig sektor er for næringslivets konkurranseevne i framtida. Det ble jo virkelig satt på spissen under representanten Tybring-Gjeddes innlegg her, der han nærmest legger vekt på at vi skal tilbake til «Economic Man», hvor det eneste man skal måle lykke i, er hvor mye man får i lønningsposen, og muligheten til å bli rikere. Det er det eneste som gjør at man tør å satse. Men det vi har sett av forskning, er jo at hvis man satser på den galeien, vil man ende opp med mye mindre produktivitet, et mye dårligere samfunn, mye større utgifter til bl.a. å bekjempe kriminalitet, mer bruk av penger til helseutgifter osv., fordi større forskjeller vil føre til at vi bl.a. får mye større problemer totalt sett i samfunnet. Det kunne også ha vært en spennende diskusjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:53:10]: Dette er en viktig debatt om de lange linjene. Det er jo et uomtvistet faktum at olje og gass ikke er noen fornybar ressurs. Det er bare et tidsspørsmål når den er uttømt. Derfor må vi se framover med tanke på alternativer.

Én ting er å finansiere velferdsstaten. Poenget med det er å trygge forholdene for folk – over generasjoner og for alle mennesker – uansett hvilken tilknytning de har til arbeidslivet, eller om de ikke er arbeidsføre.

Det snakkes om bærekraftig vekst. Det er et begrep som har vært brukt i norsk debatt i mange titalls år. Den økonomiske veksten som vi hadde i forkant av finanskrisa, ble beskrevet som bærekraftig. Det viste seg i hvert fall at den var verken økologisk eller økonomisk bærekraftig.

Jeg har lyst til å ta fram Senterpartiets gamle slagord: «Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre.» Det slagordet har aldri vært mer sant enn i den tida vi nå er inne i. Vi står overfor et behov for internasjonal solidaritet som er enestående sterkt, vi står overfor store utfordringer knyttet til klimaet og utfordringer knyttet til matvaresikkerhet. Det går altså på andre forhold enn det som det tidligere har vært fokusert på. Derfor bør jo storting og regjering her i landet satse mindre på høyest mulig realinntektsvekst og mer på høyere investeringer for framtida – eller for å si det med mitt språk: En må høste mindre og så mer. Som en følge av det bør det være større nøkternhet i vårt forbruk – sparsommelighet og ikke bruk-og-kast-mentalitet. Ledere bør være forbilder, og ledere bør realisere det.

Vi har, som flere har vært inne på, et enestående utgangspunkt. Vi har jambyrdige forhold i Norge, og vi har

enorme naturressurser. Jeg vil si at jambyrdige forhold mellom folk er noe som vi til de grader må hegne om, noe som vi må dyrke, enten det gjelder vår skattepolitikk, vår integrering eller hvordan vi organiserer arbeidslivet. Det må være et kontinuerlig fokus på dette. Senterpartiet er et verdikonservativt parti med vilje til å bruke de nødvendige radikale økonomiske virkemidlene, så det er noe som har stor bevilgning fra vår side.

Det som imidlertid er hovedpoenget her i dag, er forvaltningen av naturressursene. Det vi der står overfor, er at vi har store muligheter til, gjennom en bevisst næringspolitikk, å få til lengre verdikjeder ved å foredle våre naturressurser. Det gjelder ikke bare våre olje- og gassressurser, men det gjelder også våre naturressurser. Det er der det største potensialet er. Det trengs altså en tydeligere næringspolitikk, hvori inngår at det på nøkkelområder er sentralt for Norge å ha hovedkontor her i landet. Det er f.eks. sentralt at vi har hovedkontor i Norge knyttet til treforedlingsindustrien vår. Hvis ikke treforedlingsindustrien og lokomotivene der har hovedkontor i Norge, er det etter Senterpartiets vurdering et tap. Vi må altså legge til rette for at vi greier å sikre det.

Jeg er enig med representanten Sanner i at eierskapspolitikken og det å styrke det private Eiermiljøet er viktig. Da må vi finne virkemidler hvor vi kan kombinere styrking av de private Eiermiljøene, samtidig som vi har en personbeskatning: etter-evne-prinsippet. Det er krevende, men det er det som er nødvendig. Vi er nødt til å sette inn de økonomiske virkemidlene. Det ble her nevnt miljøteknologi. Det er forbilledlig det som har skjedd så langt, og det er mer som kommer – håper jeg – når det gjelder investeringsstøtte til miljøteknologi, slik at vi gjør det mulig å kommersialisere nye teknologier i bedrifter som har gjennomføringsevne til det. Det er noe som staten må tilrettelegge for, for at det skal fungere. Dette er noe som må videreutvikles gjennom både næringsbank og eierskapsfond. Vi må være pragmatiske når det gjelder de virkemidler som er nødvendige, for å få det til.

Til slutt: Representanten Sanner sa at byene må få lov til å vokse, underforstått at de ikke kan vokse i dag. Veldig mye av det næringsliv som vi snakker om, med foredling av naturressursene ut fra våre fortrinn, ligger rundt omkring i det ganske land. Det er veldig mange ungdommer som ønsker å stifte bo rundt i landet. Det som trengs, er ikke mer sentralisering, det er mer desentralisering. Desentralisering vil innebære en mulighet til å utvikle et næringsliv som har større vekstevne, og det er veldig mange av de kreative bedriftene som ligger rundt i det ganske land. Det må bli større bevilgning i forhold til det som der kommer. Vi må være villige til å se hele landet i sammenheng. Byene har sin rolle, men i dag er sentraliseringen for sterk. Det trengs en styrking av næringslivet rundt omkring. Det er en av de største utfordringene våre.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:58:34]: Jeg vil også takke representanten Sanner som har reist denne interpellasjonen. Jeg tror heller ikke at han hatt noen baktanker med å reise den, som det et øyeblikk kunne høres ut som om noen syntes – jeg tror at representanten har et genu-

int engasjement for nettopp dette. Å sikre en bærekraftig verdiskaping, sysselsetting og velferd på lang sikt er, som finansministeren sa, en god start på det nye året. Hvis vi kan løfte debatten ut fra det mer dag-til-dag-perspektivet vi ellers har, burde jo det være til glede for oss alle.

Fem minutter er ikke så lang tid, men noen hovedpunkter sett fra Kristelig Folkepartis side – for det første kunnskap og nyskaping: Nordmenns arbeidsinnsats utgjør over 70 pst. av vår nasjonalformue. Da er det opplagt at kunnskapsnivået til den enkelte også er viktig. Med et så høyt lønnsnivå som vi har, må vi være av de beste på kunnskap, og derfor kan vi heller ikke slå oss til ro med å skåre middelmådig på OECD-tester når det gjelder vår skole. Forskningsbevilgninger bør også opp på det gjennomsnittlige OECD-nivået innen 2015. Konkret: Vi må ha flere stipendiatstillinger, SkatteFUNN og brukerstyrt forskning må styrkes. Det må bli et tettere samarbeid mellom skole, forskning og næringsliv. Risikokapitalen må økes, og vi ønsker også et eget såkornfond for unge gründere.

For det andre vil Kristelig Folkeparti ha et bedre skateregime, særlig for familiebedriftene. Tre fjerdedeler av norske bedrifter er familieeide, og vi har foreslått å fjerne arveavgiften ved generasjonsskifte i familiebedrifter, dersom denne bedriften drives videre. Dette er god næringspolitikk – og en hilsen til foregående taler: Det er også god distriktpolitikk. Dessuten tror jeg faktisk også det står noen ord om dette i Soria Moria, hvis jeg ikke tar helt feil. Dessuten vil vi fjerne formuesskatten på arbeidende kapital, og vi synes det er en interessant debatt som utspiller seg regjeringsmedlemmer imellom på dette punkt. Interessant er det også å se hvordan man synes det hele tiden er interessant å koble formuesskatt og boligbeskatning. Det er for meg et spørsmål om proveny, ikke et spørsmål om hvordan man skal sikre velferd gjennom gode rammebetingelser for næringslivet.

For det tredje må vi styrke infrastrukturen. Vi må omorganisere samferdselsforetakene våre og opprette en form for statlig låneordning for samferdsel, som gir mer forutsigbarhet og mer kraft i gjennomføringen, også gjennom Offentlig Privat Samarbeid.

For det fjerde trenger vi mer kraft i regelforenklingen. Næringslivets administrative byrder er ifølge NHO like store som for ti år siden, og dette rammer særlig småbedriftene. La meg like fullt gi ros til regjeringen for å fjerne revisorplikten for småbedrifter. Men det er fortsatt et stykke igjen, også når det gjelder Altinn – kanskje en forenklet aksjelovgivning for småbedrifter og en vurdering av om aksjekapitalkravet i vår aksjelovgivning bør erstattes med andre former for kreditorbeskyttelse.

For det femte: en ansvarlig og inkluderende arbeidsmarkedspolitikk. Ja, vi har mange som er sysselsatt i dette landet, men det burde vært flere. Det er nødvendig å gi selvstendig næringsdrivende like gode rettigheter i forbindelse med svangerskap og fødsel som lønnsinntakere. Seniorpolitikk må på dagsordenen på en ny og bedre måte. En fremtidsrettet arbeidsmarkedspolitikk krever f.eks. at man hever lovens aldersgrense for når medarbeidere kan sies opp på grunn av alder.

For det sjette: et helt annet samarbeid mellom det of-

fentlige og frivillig sektor. Det er forskjell på en velferdsstat og et velferdssamfunn, og her har denne regjeringen en svært lang vei å gå. Nå er man faktisk i ferd med å demontere mye av det nødvendige samarbeidet som skjer mellom det offentlige og det frivillige Norge.

Til slutt: Verden står overfor store miljøutfordringer. Gode incentivordninger og rammevilkår for klimatilpassning som virker med næringslivet og ikke mot det, vil gi vårt næringsliv et konkurransefortrinn. Med en større satsing på forskning og utvikling av fornybar energi og en vridning av skatte- og avgiftssystemet i grønn retning vil vi legge til rette for fremtidens næringsliv og dermed også for fremtidens velferd.

Borghild Tenden (V) [15:03:51]: Som flere har påpekt før meg, er det en svært viktig debatt interpellanten reiser. Selv om vi på NHOs årskonferanse nylig fikk høre at «alle vil være Norge» nå, er det ikke sikkert at alle ønsker det om ti eller 20 år, dersom vi ikke gjør de riktige grepene.

Som interpellanten påpeker, står vi på sett og vis foran en dobbel utfordring. Inntektene fra petroleumsvirksomheten vil falle samtidig som den offentlige utgiftsveksten vil øke. Torsdag i forrige uke kom også Oljedirektoratet med en kraftig nedjustering av de norske oljeressursene.

Det er derfor nødvendig å gjøre noen viktige og riktige grep nå. I litt for mange saker ser vi imidlertid at regjeringen skyver problemene foran seg – det være seg manglende satsing på innovasjon og forskning, det å være i forkant når det gjelder å møte klimautfordringene, eller det å gjøre noe med strukturene i offentlig sektor. Det er i og for seg ikke noe i veien med regjeringens retorikk på mange av disse områdene. Problemet er at det blir mye retorikk.

Slik Venstre ser det, er det avgjørende viktig at vi kommer oss ut av slagorddebatten om «enten velferd eller skattelette» og inn i virkelighetens utfordringer.

For Venstre er det enkelte menneskets utvikling og fremgang avgjørende for vårt syn på verdiskaping og velferd.

For Venstre finnes det derfor ingen absolutte konflikter mellom vekst og vern, mellom verdiskaping og klimansvar eller mellom velferd og skattelette for den del, men snarere en liberal mulighet til å forene begge deler med utgangspunkt i et menneskelig mål på fremgang.

Vi vil ha en næringspolitikk som kjennetegnes av en fremtidsrettet, velfungerende og ansvarlig politikk som baner vei for fremgang for alle. Skal vi få det til, er det spesielt fire områder vi på sett og vis må reformere:

Vi må skape et nytt arbeidsliv som både er mer fleksibelt og mer inkluderende. Det må bli lettere å skifte mellom ulike roller, ulike arbeidsgivere, privat og offentlig sektor. Det vil gi økt sysselsetting og et mer bærekraftig næringsliv.

Vi må satse målrettet på innovasjon og entreprenørskap. Vi må skape en næringskultur og gi rammebetingelser som stimulerer til verdiskapende entreprenørskap og et mangfold av innovasjoner. Det betyr at vi må fortsette å forenkle gründernes hverdag, gjøre hverdagen deres tryggere, avbyråkratisere og forenkle de offentlige støt-

teordningene samt gjøre de offentlige virkemidlene mer relevante og gründervennlige.

Vi må dyrke fram kreativiteten, selvstendigheten og nysgjerrigheten gjennom et velfungerende og fremtidsrettet utdannings- og forskningssystem. Vi må lykkes i å skape en stadig større strøm av ny kunnskap gjennom friere og mer mangfoldig forskning. Venstres mål er et Norge som satser gjennomført på forskning, hvor det utøves en betydelig andel fri forskning, og hvor det forskes målrettet innenfor viktige, etablerte satsingsområder som f.eks. klima- og miljøområdet.

Sist, men ikke minst må hensynet til miljø og klima i mye sterkere grad legges til grunn for våre frie valg. Det er mulig å forene hensynet til frihet med miljøhensyn ved å skape sterkere motivasjon for klimavennlig og miljøvennlig atferd. Markedet må brukes aktivt i miljøets tjeneste, og det må investeres i infrastruktur som baner veien for klima- og miljøforbedringer. Rammevilkårene for miljøvennlig drift må føre til at det lønner seg å drive grønt.

Når vi kommer til 2020, er mitt og Venstres mål at norsk næringsliv og norsk økonomi er verdens mest miljøvennlige, og at nye, gode, grønne, globale bedrifter har sitt utspring fra og hovedvirksomhet i Norge.

Lykkes vi med dette, lykkes vi også med å stimulere til en bærekraftig vekst som trygger velferden i et langsiktig perspektiv.

Jan Tore Sanner (H) [15:08:01]: La meg også takke for interessen for dette temaet. Det overrasker meg egentlig ikke, for Stortinget har gjennom mange tiår vist evne til å foreta fornuftige og strategiske valg og også vist en evne til å stå sammen.

Jeg viste i min innledning både til den nordiske modellen, utviklingen av denne, til trepartssamarbeidet, til handlingsregelen og til diverse reformer som har vist en god evne til å stå sammen om å foreta nødvendige valg. Samtidig tror jeg finansministeren også har rett når han sier at politikken i sin natur ofte er kortsiktig. Det er nok også en holdning blant mange at det ordner seg sikkert, for det har det gjort i fortid, og det er riktig som mange sier, at vi sitter på den grønne gren. Utfordringen er å sørge for at vi beholder vår posisjon, og at vi sikrer at grenen fortsatt skal være grønn.

Jeg tror vi må erkjenne at den internasjonale konkurransen kommer til å bli tøffere. Vi har i mange år trøstet oss med at når de andre blir billigere, må vi bli bedre. Vel, nå blir de andre både billigere og bedre samtidig, og det gjør at vi er nødt til å styrke vår konkurranseevne.

Det er OECD som har slått fast at vår produktivitetsvekst har gått ned samtidig som andre har økt sin produktivitetsvekst. Det var et svar på spørsmålet fra Inga Marte Thorkildsen. Også regjeringens egne dokumenter har vist at den kostnadmessige konkurranseevnen i mange år har blitt svekket. Det stiller oss i en tøffere posisjon. Samtidig vet vi hvilke store utfordringer vi vil få på finansieringssiden om 10–15 år.

Da er mitt anliggende: Hvordan kan vi sikre at vi bidrar til en vekst i økonomien som gjør at vi kan finansiere velferden? Vel, da bør vi i hvert fall sørge for at vi

tar unna en del av de store investeringene i dette tiåret. I det tiåret hvor vi ville hatt stort økonomisk handlingsrom, må vi sørge for at vi investerer mer i infrastrukturen vår, investerer mer i bredbåndsutbygging og investerer mer i kunnskap og forskning, slik at vi har det fundamentet som skal til.

Så til slutt: Når det gjelder min vektlegging av byene som dynamoer for vekst, handler ikke det om sentralisering – det handler om desentralisering. Jeg mener at nettopp ved å satse på byer i regioner i hele Norge kan vi bidra til desentralisering i Norge og sørge for at vi har en balansert vekst i landet vårt. Jeg tror det er ett av de viktige grepene vi kan ta for å sørge for at vi får mer vekst over hele landet, og sørge for en positiv utvikling.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [15:11:15]: Jeg vil også benytte anledningen til å takke for debatten. Det er – som jeg sa innledningsvis – bra at vi har slike debatter.

Interpellanten pekte på i det siste innlegget sitt at de internasjonale forholdene vil endre seg, for Norge i retning av at vi må regne med å møte sterkere konkurranse der ute. Det er det ene bildet. Det andre bildet er at de internasjonale maktforholdene i økonomien kommer til å endre seg, slik at vi om noen år står framfor andre markeder andre steder enn det vi gjør i dag, noe som selvsagt også vil påvirke norsk eksport og norsk verdiskaping.

Så er jeg enig med dem som sier at det er viktig å lykkes. Jeg tror at vi skal ha den rausheten både i politikk og ellers at vi skal bygge opp under dem som lykkes på mange områder. Det er viktig at bedrifter og mennesker lykkes hver for seg, og at vi lykkes i fellesskap.

Så er det også viktig å ha med seg i denne diskusjonen at riktignok går oljeinntektene ned etter hvert, fordi vi taper ut en ikke-fornybar ressurs. Men det er to viktige ting som står igjen etter oljevirkosomheten: Det ene er Pensjonsfondet, og det andre er en oljeindustri som er i verdensklasse, og som gir oss nye muligheter på nye områder. Det å få til en vellykket omstilling av oljerelatert industri i retning av fornybar energi, miljø- og klimateknologi er kanskje en av de viktigste oppgavene vi står framfor. Vi er sterke på marin forvaltning og forvaltning av havressurser. Vi er sterke på ulike tjenesteområder. Så det er muligheter hvis vi vil, og hvis vi evner det. Så er det en viktig del av politikken å bidra til å forankre langsiktigheten, altså få gjennomslag for dette langsiktige prosjektet ute blant folk.

Så en kommentar til et par tall. Hvis vi ser på veksten i Fastlands-Norge fra 2006, er veksten i Fastlands-Norge i dag 8 pst. høyere enn det den var i 2006. Det er viktig, og det er bra. Det var produktivitetsvekst i 2007. Den gikk noe ned i 2008, som er helt normalt når en høykonjunktur går mot slutten. Det var vekst i 2009 og i 2010. Ifølge de anslag som SSB opererer med, har vi nå en høyere produktivitet i 2010 enn vi hadde i 2006.

For øvrig vil regjeringen presentere flere viktige meldinger nå til våren. Den ene er evalueringen av skattereforment. Da får vi muligheten for en bred debatt om skattesystemets plass. Dessuten kommer fordelingsmelding,

eierskapsmelding, og etter hvert vil det også komme en ny perspektivmelding.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er avsluttet.

Sak nr. 5 [15:14:25]

Interpellasjon fra representanten Ketil Solvik-Olsen til finansministeren:

«Stortinget har innført en rekke kostnader for CO₂-utslipp i Norge, hovedsaklig gjennom CO₂-avgift eller CO₂-kvoteplikt. Regjeringen har varslet å innføre CO₂-kvoteplikt for flytrafikk, men i Stortingets spørretime 17. november 2010 åpnet miljøvernministeren for å beholde dagens CO₂-avgift på flydrivstoff. Dermed blir flyreisende dobbeltbeskattet for CO₂-utslippene. Tilsvarende problemstillinger har man bl.a. for gasskraftverk i Norge. I tillegg varierer nivået på CO₂-avgiften avhengig av utslippskilden. Dermed er den i praksis en fiskal avgift, hvor miljøargumentet er mer en unnskyldning enn en forklaring for avgiftens innretning og nivå. Offentlig pålagte CO₂-kostnader burde dog innføres med en prinsipiell, objektiv tilnærming på tvers av utslippskilder.

Vil statsråden sikre at man unngår dobbeltbeskatning av CO₂-utslipp, og sikre at nivået på CO₂-avgifter begrunnes og harmoniseres?»

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [15:15:50]: Jeg vil forsøke med denne debatten å få avklart hvordan regjeringen tenker rundt CO₂-avgift, for å sikre at det er en forutsigbar og fornuftig bruk av denne formen for avgifter.

Det er mange CO₂-avgifter som ble nevnt i opplesningen fra presidenten. Bil, båt og fly er veldig vanlig, men også på norsk sokkel skryter en ofte av den CO₂-avgiften som er der.

I tillegg kommer det CO₂-argumentet eller CO₂-avgifter ved kjøp av bil, og en har i tidligere skriftlige spørsmål utfordret finansministeren: Hvis en bil kan kjøre på både bensin og gass, vil en da kunne få fordel av at gass har lavere utslipp enn bensin? Finansdepartementet tar da forbehold om at du kjører på det som gir størst utslipp, og derfor avgiftsbelegges man med en engangsavgift som om bilen bare kjører på bensin. Det gjør jo også at slike multifuelbiler ikke kommer veldig heldig ut. Det vil også skape en utfordring med de moderne elbilene med hjelpemotor for bensin når det kommer til hvordan de skal skattlegges.

Nå er det også enkelte som tar til orde for at du skal ha en CO₂-komponent i bompengesystemet. Da vil man få en trippelbeskatning av det samme utslippet. Det som blir spørsmålene fra min side, er hvordan en begrunner satsene på CO₂-avgiftene i lys av de reelle utslippene, og om en har noen prinsipielle tanker, når en kaller noe for en CO₂-avgift, om hva pengene skal brukes til.

I statsbudsjettet for 2011 er det en drøfting av inntektene for CO₂-avgift og de ulike nivåene. Hvis vi ser på inntektene bare fra kap. 5508 og 5543, som er satser på de ulike fossile drivstoff, mineralolje – slike ting – og avgiftssatser på kontinentalsokkelen, er inntektene der

7,1 mrd. kr. Med dagens kvotepris og de forutsetningene regjeringen har lagt til grunn for kvotepris på CO₂ for 2011, er dagens inntekter på CO₂-avgifter på fossile energikilder mer enn store nok til at Norge i dag kunne vært CO₂-nøytral etter regjeringens egen definisjon. Ved kjøp av kvoter for de inntektene hadde vi altså kunnet nøytralisere våre utslipp. Da blir det litt spesielt når en i enkelte sammenhenger vil øke CO₂-avgiften eller CO₂-satsene enda mer med den begrunnelsen at en må kutte CO₂-utslipp. Så med regjeringens egne klimamål for 2030 friskt i minne og de definisjonene som er lagt til grunn der, er CO₂-avgiften i dag tilstrekkelig stor nok.

I tillegg ser en i skatte- og avgiftsproposisjonen at det er en liste som viser de ulike satsene. Der ser man at tungolje har en sats som tilsvarer 188 kr per tonn CO₂. Det er godt i overkant av kvoteprisen på CO₂. Men poenget er at satsen her bare er halvparten av den satsen en bruker på CO₂-avgift på bensin. Så etter den definisjonen er CO₂ fra bensin dobbelt så skadelig for miljøet som CO₂-utslipp fra tungolje – med mindre det bare er rent fiskale hensyn som ligger til grunn. Det bør ut fra min logikk tilsi at en heller øker fiskalavgiften på bensin, for å sørge for at når en kaller en avgift for CO₂-avgift, har en en objektiv begrunnelse. Derfor ber jeg om at finansministeren forklarer avgiftssatsene beregnet per tonn CO₂, som Finansdepartementet har gjort på side 115 i St.prp. nr. 1, om skatte- og avgiftsnivået for 2011, og hvorfor en kan forsvare å ha ulike nivå på de samme typene utslipp avhengig av hva slags fossilt drivstoff det er. Nivået bør prinsipielt være likt for alle avgiftskilder. Hvis en da synes at avgiftene på bensin er for lave i forhold til det en mener at forbrukerne må finansiere for slitasje på veier, kø, ulykker og slike ting, eller at en mener at det er andre, litt vanskeligere definerte miljøutfordringer en må dekke, får en heller innføre andre avgifter for det i stedet for å skjule det i en CO₂-avgift.

Debatten blir også ytterligere aktualisert nå med at en for å stimulere biodrivstoff ønsker gjerne å øke CO₂-avgiften på drivstoff for så å kunne gi fritak for den avgiften på biodrivstoff. Det også vil jo da vise at en bruker CO₂-avgiften – ikke for å sette en objektiv pris på CO₂, men fordi en ønsker å bruke den til å innfri andre politiske virkemidler. Det kan være fair, og Fremskrittspartiet ønsker å bruke mer biodrivstoff i transportsektoren. Det har en samlet opposisjon ønsket. Vi har etterlyst en mer helhetlig politikk på dette, en diskusjon som regjeringen selv initierte kraftig da de innførte en biodieselavgift. Men uavhengig av hva en mener om biodieselavgiften, er det greit å ha et prinsipielt syn på hva slags sats en bør ha på CO₂-avgiften, fordi en skal ha dette objektive synet på hva CO₂ koster. Det vil jo skje uansett hva slags utslippskilde en har. Hvis man da ønsker å stimulere biodrivstoff, får en finne andre virkemidler som er målrettet. Jeg har alltid hatt den oppfatning at Finansdepartementet har vært veldig tydelig på at en skal ha ett virkemiddel på ett mål, i stedet for å ha mange virkemidler som gjerne kommer i konflikt med hverandre.

Jeg tror statsråden har forstått hva slags prinsipielle utfordringer jeg etterlyser, og jeg skal da heller gi ordet til ham.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [15:22:11]: Norge var som kjent et av de første landene i verden som innførte avgift på CO₂-utslipp. Det skjedde i 1991. I 2005 innførte vi et system for handel med klimagasskvoter. I dag er mer enn 70 pst. av de norske utslippene av klimagasser enten ilagt avgifter eller omfattet av kvotesystemet. CO₂-avgiften og kvotesystemet er derfor viktige virkemidler i klimapolitikken, og det tror jeg det er utbredt enighet om.

CO₂-avgiften er lagt på bruk av mineralolje, bensin og gass. Dersom vi måler avgiften i kroner per tonn CO₂, tilsvarer den generelle satsen for bruk av mineralolje og gass ca. 220 kr. Innenriks luftfart, som har vært en del av debatten, betaler 270 kr. Som interpellanten var inne på, er bensin det som er ilagt den høyeste CO₂-avgiften, og her tilsvarer avgiften 380 kr per tonn. Oljevirkosomheten betaler om lag 180 kr, men denne virksomheten har også kvoteplikt.

Det norske systemet for handel med klimagasskvoter har vært en del av EUs system siden 2008. Systemet omfatter nå nesten 40 pst. av de samlede norske utslippene. Blant annet omfattes CO₂-utslipp fra olje- og gassvirksomheten, gasskraftverk, fjernvarme og utslipp fra en del industribedrifter, som fra treforedlingsindustrien. Da vi ble en del av EU-systemet i 2008, fikk vi også kvoteplikt på enkelte utslippkilder som inntil da hadde betalt CO₂-avgift. I forbindelse med budsjettet for 2008 ble CO₂-avgiften fjernet for alle landbaserte virksomheter som en del av kvotesystemet. Dette gjaldt bl.a. bruk av mineralolje i industrien.

Oljevirkosomheten hadde lenge en høyere CO₂-avgift enn annen næringsvirksomhet. Da kvotesystemet ble utvidet, ble det for oljevirkosomhetens del besluttet å redusere avgiften, slik at den samlede karbonprisen i utgangspunktet skulle forbli uendret. Det er nivået på CO₂-avgiften og kvoteprisen som samlet utgjør prisen på CO₂-utslipp. Det er denne karbonprisen som skal motivere bedrifter og forbrukere til å redusere utslippene. En høyere pris i bl.a. oljevirkosomheten oppmuntrer derfor til å gjennomføre mer ressurskrevende tiltak i denne sektoren enn i andre næringer. At karbonprisen er høyere i denne sektoren, betyr ikke at avgiften kun har til hensikt å skaffe staten inntekter, slik jeg hørte delvis fra interpellanten. Den høye karbonprisen bidrar til at utslippene blir redusert mer enn det som ellers ville ha vært tilfelle.

Så spør interpellanten om regjeringen vil sikre at man unngår såkalt dobbeltbeskatning av CO₂-utslipp. Da vil jeg først vise til klimaforliket som er inngått mellom alle partier på Stortinget, med unntak av Fremskrittspartiet. Der er vi enige om at generelle virkemidler er sentrale i den nasjonale klimapolitikken. Sektorovergripende økonomiske virkemidler legger grunnlaget for desentraliserte, kostnadseffektive og informerte tiltak, der forurenseren betaler. Flertallet er videre enig om at på områder som er underlagt disse generelle virkemidlene, skal det som hovedregel unngås ytterligere reguleringer.

Avgifter og kvoter setter en pris på utslipp av klimagasser. Karbonprising bør så vidt mulig bygge på en prinsipiell tilnærming, der ulike utslippkilder bør stå overfor samme pris. Dette er på en måte det ideelle prinsipp, men

i virkeligheten har det vist seg at det er vanskelig å nå det ideelle prinsipp. De variasjoner vi har i karbonprisen, har delvis sin bakgrunn i konkurransehensyn og har delvis med internasjonalt regelverk eller administrative hensyn å gjøre.

Kvoteprisen i EU-systemet ligger nå på om lag 115 kr per tonn CO₂. Vi kan stå overfor høyere karbonpriser i fremtiden. I 2009 foreslo et utvalg som ble ledet av daværende administrerende direktør i Statistisk sentralbyrå, Øystein Olsen, at det utarbeides et anslag for utvikling i karbonprisen. Finansdepartementet vil følge opp dette, bl.a. i retningslinjene for hvordan samfunnsøkonomiske analyser skal gjennomføres. Det er et arbeid som vi nå vil starte med.

Når det gjelder luftfart, vil jeg vise til det skriftlige spørsmålet fra representanten Kenneth Svendsen som jeg besvarte 9. desember i fjor. Fra 2012 utvides EUs kvotesystem, slik at utslipp fra luftfart inkluderes. Regjeringen har ved flere anledninger uttalt at den ønsker et bredt internasjonalt kvotesystem, og at flest mulig land og sektorer, som luftfart og skipsfart, bør omfattes. Regjeringen har fremmet forslag om at Norge skal delta i EUs kvotesystem for luftfart. Regjeringen legger opp til at kvotesystemet for luftfart i seg selv ikke skal endre incentivene til utslippsreduksjoner i innenriks luftfart. Jeg vil følge dette opp i budsjettet for 2012.

CO₂-avgiften for gass ble vurdert og ikke akseptert av EFTAs overvåkingsorgan, ESA, i flere runder. I revidert nasjonalbudsjett for 2010 uttalte vi at gass til bruk i kvotepliktige virksomheter i prinsippet ikke bør ha avgift. Departementet viser til at ESA både i denne og i tidligere saker har lagt til grunn at kvoteplikt ikke kan danne grunnlag for avgiftsfritak. For at ESA ikke skal ha innvendinger, tilrår departementet derfor at gass som blir levert til industrien og til virksomheter som er kvotepliktige utslipp, får en lav sats i tråd med minstesatsen i EUs energiskattedirektiv. Den lave satsen er 5 øre per Sm³ som tilsvarer om lag 25 kr per tonn CO₂.

Det er bl.a. fra Norsk Industri blitt anført at EØS-avtalen kan åpne for flere avgiftsfritak. Det vil være naturlig å se nærmere på slike forslag. Vi vil imidlertid legge avgjørende vekt på at avgiften oppfyller ESAs regelverk.

Norge har innført et relativt omfattende system for karbonprising. Virkemidler i Norge rettet mot CO₂-utslipp er miljøbegrunnet. Det gjelder selv om styrken i virkemidlene av ulike hensyn varierer noe mellom ulike kilder. Så det som blir viktig i tiden framover og i en god klimapolitikk for Norge, er å balansere hensynet til at vi må redusere utslipp over tid, med hensynet til mulighetene for norsk næringsliv til å hevde seg i den internasjonale konkurransen, og at vilkårene for norsk næringsliv ikke bør skille seg vesentlig fra andre land.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [15:30:15]: Jeg konstaterer litt bedrøvelig at finansministeren tar utgangspunkt i at en bør være objektiv, men i praksis handler alt om å bruke skjønn, avhengig av hva en trenger av inntekt, avhengig av hva som passer seg i den enkelte situasjon. Det er for så vidt et «fair enough» standpunkt. Men jeg mener at

det ødelegger kredibiliteten til den form for avgifter når en overfor befolkningen sier at vi nå skal ha en avgift på CO₂ fordi CO₂ defineres som forurensing, men størrelsen på den varierer veldig, avhengig av hva slags drivstoff en bruker, eller hvor utslippet kommer fra. Det harmonerer jo veldig dårlig med at CO₂ skal ha den samme effekten uansett hvor det kommer fra, og egentlig i forhold til hvor i verden det kommer fra. Spesielt harmonerer det dårlig når en ser at nivået på avgiftsinntektene er mer enn store nok til å nøytralisere den utfordringen som en har definert at finnes. Der tror jeg ikke jeg klarer å overbevise finansministeren – jeg konstaterer at vi er uenige om dette, og det synes jeg er uheldig. Jeg skulle likevel ønske at finansministeren kunne ha kommentert litt om hvordan han ser på rett og slett å bruke skjønn også her ved å justere CO₂-avgiftene opp og ned for å kunne gjøre f.eks. biodrivstoff konkurransedyktig. Ut fra det kunne en ytterligere doble CO₂-avgiften på bensin og sørge for at biodrivstoff blir mer lønnsomt, uten at det betyr noe som helst ut fra en miljømessig definisjon av CO₂-utslipp fra bensin.

Jeg skulle gjerne også fått finansministeren til å være enda tydeligere når det gjelder avgifter versus kvoter på flytrafikk. Her oppfatter jeg – jeg må si dessverre – finansministeren sånn at han også aksepterer en dobbeltbeskatning både gjennom avgifter og kvoter på flytrafikk, i tråd med det miljøvernministeren har sagt tidligere.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [15:32:30]: Som jeg sa i mitt første innlegg, ser jeg jo de mer prinsipielle utfordringer/problemer ved at en har ulik prising på CO₂ fra ulike utslippkilder. Ideelt sett burde det ha vært mer lik prising, for stilt overfor ulike alternativer bør det prises slik at forbruker eller bedrift ønsker å gå over til mer klimavennlige alternativer eller introdusere ny og mer klimavennlig teknologi.

Så vet alle vi som stiller med avgifter, både i denne salen og ikke minst utenfor denne salen, at det er to måter å gjøre det på. Det ene er å sette opp noen avgifter for å nå det høyeste nivået, og det andre er å senke de høyeste avgiftene for å nå et slags middelnivå. Det å sette ned avgifter slår vel lettere an enn det å øke avgifter, samtidig som vi også ser at utfordringene på klimasiden nok vil føre til at vi i framtiden må belage oss på å betale mer for forurensende klimautslipp. Men summa summarum: Vi vil fortsette å føre en aktiv klimapolitikk. Det kommer en ny klimamelding til høsten. Og som jeg sa i stad, vil hensyn til næringsliv og arbeidsplasser i Norge alltid for denne regjeringen samlet sett ha høy prioritet, i særdeleshet for Arbeiderpartiet.

Så til den aktuelle saken om kvoteplikt på innenriks flytransport. Det som jeg tror det er viktig å understreke her, er at en må se på systemomleggingen i seg selv, som blir en systemomlegging der en får både CO₂-avgift og kvoteplikt. Mitt syn er at denne systemomleggingen i seg selv ikke skal føre til at den totale belastningen øker. Dermed blir det ingen dobbeltbeskatning, jf. det jeg sa i innlegget mitt om forholdet til oljesektoren. Så systemomleggingen i seg selv bør ikke føre til en økt belastning.

Så vil bare framtiden vise hva som er nødvendig av pri-

sing for å oppnå de klimaeffekter som er nødvendig for å få redusert de samlede klimautslippene i Norge i årene framover. Det er klart at for å redusere klimautslippet vil pris stå sentralt. Jeg tror det også er en diskusjon som vi stadig vil komme tilbake til i Stortinget, og som vil balansere dette på best mulig måte.

Dag Ole Teigen (A) [15:35:39]: Jeg synes det er viktig å debattere innretningen på de generelle virkemidlene i klimapolitikken. Det handler om kvotehandel og om CO₂-avgifter, men også om tilskuddsordninger som skal stimulere til forskning, utvikling og energibesparing, og til fangst og lagring av CO₂-utslipp. Et overordnet prinsipp er at forurenser skal betale. Som finansministeren var inne på, ble Norge første land til å innføre CO₂-avgift på sokkelen for 20 år tilbake, der utslippene nå er mer enn 60 pst. lavere enn gjennomsnittet i verden.

Ideelt bør prisen på CO₂-utslipp være prinsipielt begrunnet og være den samme uavhengig av hvor utslippene skjer. Kvotesystemet bør være så bredt som mulig og omfatte så mange land som mulig. Det bidrar til at vi kan lykkes i å få til så store kutt som mulig på en så effektiv måte som mulig. For meg betyr effektivitetsbegrepet at vi må bruke pengene på en slik måte at vi lykkes i å kutte mest mulig til sammen for å oppnå mest mulig kraftfulle klimapolitiske resultater.

Likevel handler kritikken mot de generelle løsningene i klimapolitikken gjerne om at de i for stor grad baserer seg på kostnadseffektivitet. I dag diskuterer vi derimot om virkemidlene er for lite effektive, hvorfor ikke nivået på CO₂-avgiftene i større grad er harmonisert. Statsministeren reflekterer også rundt det i boken Klimaparadokset.

For en liten, åpen økonomi som den norske er det en fordel med brede globale avtaler som sikrer lik virkemiddelbruk i flest mulig land. På den måten hindrer vi karbonlekkasje, at bedrifter flagger ut til områder uten klimavgifter. Men det er langt fra alle typer utslipp som kan flagges ut. Transport, oppvarming og oljeproduksjon er eksempler på oppgaver som ikke uten videre kan flytte ut av Norge. Eller som det heter i boka: Skal du kjøre bil fra Oslo til Tønsberg, må du gjøre det fra Oslo til Tønsberg. Du kan ikke kjøre fra Hamburg til Berlin i stedet. Derfor kan vi ha høyere CO₂-avgift på bensin, fyringsolje og på sokkelen, og antakelig gjenspeiler det de reelle kostnadene på en riktigere måte enn i industrien, som lettere kan velge produksjon andre steder.

Når det gjelder CO₂-avgiften på gass til oppvarming av bygg, vet vi at den ble utformet som en generell gassavgift med fritak for gass som ble brukt til andre formål, og at ESA konkluderte med at fritaket stred imot regelverket for offentlig støtte, men at avgiften ville være innenfor regelverket hvis alle betalte en avgift som er over minstesatsene i EUs energiskattedirektiv. Det nye vedtaket sier derfor at gass som blir levert til industrien og til virksomheter med kvotepliktige utslipp, får en lav sats i tråd med minstesatsene. Hvis EØS-avtalen åpner for en mer fleksibel måte å gjøre dette på, mener jeg vi må se på det, så lenge avgiften fortsatt ivaretar intensjonen og oppfyller ESAs regelverk.

Nikolai Astrup (H) [15:38:57]: La meg først få takke representanten Ketil Solvik-Olsen for at han reiser en viktig debatt.

Høyre er enig med interpellanten i at det i utgangspunktet er riktig å ha en konsekvent holdning til prisen på utslipp. Det er i tråd med de teorier om samfunnsøkonomisk effektivitet som vi legger til grunn i mange andre sammenhenger.

Det er imidlertid et prinsipp som ikke alltid følges, og i denne sammenheng med god grunn. For petroleumssektoren har man f.eks. beholdt en redusert CO₂-avgift selv etter at man innførte kvoteplikt for sektoren. Petroleumssektoren er den eneste sektoren i Norge som betaler fullt ut for sine utslipp i kvotesystemet. På toppen av dette betaler sektoren CO₂-avgift. Det skyldes at kvoteprisen er så lav at dersom man kun skulle erstatte den gamle, høye CO₂-avgiften med kvoteplikt, ville petroleumssektoren ha betalt vesentlig mindre for sine utslipp enn tidligere, og det var ikke hensikten med kvotesystemet.

At petroleumssektoren betaler CO₂-avgift i tillegg til kvotepris, gjør at det vil være lønnsomt å sette inn klimatiltak i denne sektoren som ikke ville ha vært lønnsomme i andre sektorer.

I Klimakur 2020 er det presentert en meny med lik CO₂-avgift for alle sektorer. En uniform CO₂-avgift gir ifølge økonomisk teori kostnadseffektivitet, gitt forutsetningen om velfungerende markeder. Dette er den samfunnsøkonomisk mest lønnsomme menyen i Klimakur. Modellen indikerer at en reduksjon på 12 mill. tonn CO₂-ekvivalenter kan oppnås med en uniform avgift på 1 500 kr per tonn.

Det er en løsning som ivaretar interpellantens ønske om en objektiv tilnærming på tvers av utslippskilder, og der nivået på CO₂-avgiften harmoniseres på tvers av utslippskilder.

Problemet med denne tilnærmingen er at man ser bort fra at ulike sektorer og aktører opererer i ulike markeder med svært ulik konkurransesituasjon. Løsningen vil være optimal i en ideell verden der alle land innfører den samme avgiften. Å innføre lik CO₂-avgift i Norge på 1 500 kr per tonn CO₂ vil føre til alvorlige problemer for utslippsintensiv konkurransutsatt industri. Klimakur 2020 slår da også fast at en slik uniform avgift vil gi nedskalering av selskapping og produksjon i utslippsintensive næringer. En slik avgift vil ligge langt over det konkurrerende bedrifter i andre land vil stå overfor, og vil føre til omfattende flytting av produksjon fra Norge til andre land med lavere avgifter. Denne formen for karbonlekkasje gir ingen gevinst for klimaet. Tvert om, utslippsintensiv industri vil flytte produksjon fra et land der kraftproduksjonen er basert på vannkraft, til land der kraftproduksjonen er basert på kull eller gass. Det vil kunne flytte utslipp – ikke kutte dem. Jeg går derfor ut fra at heller ikke interpellanten ser seg tjent med en slik avgift.

Skulle man i stedet lagt seg på en felles avgift på et nivå som utslippsintensiv industri kan leve med uten at det medfører omfattende karbonlekkasje, ville det gi en avgift som var så lav at den ikke ville ha noen reell effekt. I dag betaler vi som forbrukere langt mer CO₂-avgift på bensin

og diesel enn det prosessindustrien gjør for sine utslipp. Skulle vi hatt en felles avgift på nivå med det utslippsintensive industri betaler, ville det gitt betydelig lavere bensin- og dieselpriiser – noe Fremskrittspartiet sikkert ikke har noe imot – men det ville blitt umulig å få ned utslippene i transportsektoren til et nivå som gjør det mulig å innfri klimaforliket.

Det er riktig at CO₂-avgiften er en fiskal avgift, men den er en fiskal avgift med en klar miljøpolitisk begrunnelse: Den skal bidra til atferdsendringer som gjør at CO₂-utslippene går ned. Riktig utformet gjør den at vi kjøper mindre bil eller skifter til mer klimavennlige biler og drivstoff, og at utslippene dermed går ned. Galt anvendt medfører den at norsk industriproduksjon flytter til land med lavere klimavgift, og at utslippene derfor i stedet flyttes – og til og med ofte økes.

Konklusjonen er at vi må, når vi utformer CO₂-avgift, ta hensyn til ulik betalingsvilje og -evne i ulike sektorer. Skjermede sektorer og bilister må betale mer for våre klimagassutslipp enn konkurransutsatt industri.

Høyre er derfor enig med interpellanten i at man så langt råd er, bør begrense antall virkemidler, men er uenig i at det må være samme nivå for alle utslippskilder. Nivået på CO₂-avgiften må tilpasses ulike sektors betalingsevne.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [15:43:18]: Det er lenge siden jeg har deltatt i en debatt med Ketil Solvik-Olsen om klima, men det føles egentlig som om det var i går, for det er en repetisjon av den samme gamle regla, nemlig at vi egentlig ikke bør ha noe særlig avgifter på forurensning i det hele tatt. Det er helt åpenbart at verken Solvik-Olsen eller partiet han representerer, nemlig Fremskrittspartiet, har noen bekymring over klimaendringene og heller ingen bekymring over lokal forurensning.

Det var Solvik-Olsen sjøl som trakk fram dette med bomringer, som er en hyperaktuell diskusjon – ikke minst i denne byen, men enda mer på Vestlandet og i Bergen, hvor småbarnsforeldre faktisk får anbefaling om å flytte ut av byen hvis de har astmatiske barn. Noe så drøyt skal man lete lenge etter! Er det noe vi som stortingspolitikere bør ta ordentlig på alvor, er det den forurensningssituasjonen som vi bl.a. står overfor når det gjelder utslipp fra transport.

Så kan man heller velge å angripe dette ved å si at vi har for høye avgifter, f.eks. på diesel, på NO_x, eller på NO₂, men det kan også være på CO₂. Fra vår side, og fra regjeringas side, velger vi heller å se det motsatt, nemlig at vi er nødt til å løse et klimaproblem globalt sett, vi er nødt til å gjøre en jobb nasjonalt sett, og vi er nødt til også å ta fatt i den lokale forurensningsproblematikken.

Nå har klimagassutslippene gått ned i 2008 og 2009, og det er bra. Noe av det skyldes politikk, andre deler skyldes finanskrisa. Uansett blir dette et blaff om vi ikke holder trøkket oppe på dette.

Da er det sånn at vi nå skal utforme en klimapolitikk med høye mål, og alle partiene, unntatt Fremskrittspartiet, var enige om det i klimaforliket. Vi skal fornye dette i en ny klimamelding. Det vil kreve en god del av oss.

Flere av oss som deltar i denne debatten, sitter i finanskomiteen og bør også være opptatt av dette ut fra et finanspolitisk perspektiv, fordi vi har fått veldig tydelige advarsler om at jo lenger vi venter med å gjøre noe, jo dyrere vil det bli å få gjort noe med problemene. Sjøl om mange tror at klimaproblemet er avblåst fordi vi har hatt en kald vinter, så er det slik at forskerne forteller oss at nettopp fordi vi har fått klimaendringer som slår ut på spesielle måter, gir det bl.a. kaldere vintre her – og vil antakelig gjøre det i flere år framover. Men uansett kan vi ikke koble dette til et spørsmål om vær. Vi vet i hvert fall at det er et spørsmål om klasse og et spørsmål om sosial fordeling, og at de fattigste i verden rammes aller hardest av klimaproblemene når de slår ut enten i tørke, i flom eller i andre typer katastrofer.

Så bruker Solvik-Olsen flytrafikken som eksempel. Norge har jo tidligere hatt setavgift og flypassasjeravgift. Vi har en situasjon nå med innenlands CO₂-avgift, som riktignok er lavere enn for biltrafikk. Flytrafikk skal inn i EUs kvotesystem, og det mener vi er bra. Likevel vil det være uansvarlig hvis vi ikke skal vurdere virkemidlene samlet sett. Og én ting er sikkert: Vi er nødt til å få ned utslippene fra flytrafikken. Vi må faktisk også redusere flytrafikken. Det er jo noe av grunnen til at SV også er veldig opptatt av dette med lyntog. Nordmenn flyr mest i Europa – tre ganger så ofte som svenskene og ti ganger så ofte som en gjennomsnittstysker. Og vi har tre av de femten mest trafikkerte flyrutene i Europa. Så vet vi at en flyreise har ti ganger så høyt energiforbruk som en togreise og skyhøye klimautslipp. Det er derfor vi er nødt til å få ned utslippene fra luftfarten.

Innenfor offshore, hvor dette også er en aktuell problemstilling, vet vi at det er aktører, f.eks. Eidesvik Offshore, som etterlyser en satsing på dette området, fordi de ser det som et konkurransefortrinn hvis Norge er offensiv når det gjelder miljøavgifter. Jeg savner jo det perspektivet fra godeste Solvik-Olsen, nemlig å se at næringslivet faktisk kan ha nytte av et avgiftsregime som er offensivt, og som stiller krav. Det kan bety at vi får et mer innovativt næringsliv som kommer i front. Et eksempel er også microsilica, som ble produsert bl.a. som en følge av at vi fikk svovelavgift i Norge. Offshorenæringa i Norge, oljenæringa, er veldig opptatt av å vise hvordan CO₂-avgiften, som man i og for seg var imot rundt 1990, har gitt Norge konkurransefortrinn. Hvorfor ikke fokusere mer på det, istedenfor stadig vekk å svartmale situasjonen og forsøke å få folk til å tro vi ikke har et klimaproblem, og hvis vi har det, bør vi i hvert fall ikke gjøre noe særlig med det?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:48:37]: Jeg vil også takke for interpellasjonen.

Jeg merker meg en gledelig utvikling: Når vi nå snakker om klima, snakker vi ikke bare om karbondioksid, men vi begynner mer og mer å snakke om det som er kjernen i det, nemlig karbon. Dette karbonet, i form av karbondioksid, er jo ikke noen gift, det er jo mat for plantene, men i for store konsentrasjoner påvirker det livsmiljøet vårt.

Om en i forbindelse med prising av karbon fra ikke-fornybare kilder snakker om kvotepris eller CO₂-avgift, er

det for Senterpartiet et mer praktisk, pragmatisk, spørsmål. Det som er kjernen i det, er at vi ønsker å prise det ikke-fornybare karbonet, som er problemet i form av karbondioksid når det blir frigjort, slik at det endrer lønnsomheten i bruk av lagerkarbon kontra fornybart karbon.

Karbon er en kilde for energi, men det er også et byggemateriale i mange produkter. Vi har fått en stadig sterkere diskusjon i Norge om at når det gjelder energi, bør vi tenke sollys direkte, og dermed altså tenke på elektroner, vannkraft i form av vannkraftselektroner, vindkraft, eller slikt, men når det gjelder karbon, må vi tenke mer at det er byggematerialer i de prosesser og de råstoffer som vi trenger for å fungere.

Vi snakker altså om prising for å endre lønnsomheten ved å bruke fornybart karbon kontra ikke-fornybart karbon. Det ikke-fornybare karbonet er billig karbon, for det er jo veldig lite arbeidskrevende å høste det, mens det trengs mye arbeidskraft for å få fram det fornybare karbonet. Derfor ønsker vi altså å bruke et avgiftssystem, eller et annet økonomisk system, for å korrigere disse sammenhengene, slik at det fornybare karbonet blir mer økonomisk lønnsomt å bruke.

I den prosessen må en jo ha et øye for flere ting enn bare klima. En må ha et øye for konkurransevnen for vår industri, en må ha et øye for fordelingspolitiske konsekvenser for folk flest, og en må ha et øye for konsekvensen i forhold til en sentrum/periferi-tankegang.

Det som for regjeringspartiene er sentralt, og for Senterpartiet spesielt, er jo at vi legger opp til det vi har kalt for forutsigbare, endrede rammebetingelser, altså at vi innenfor det demokratiske system vi har, går ut med sterk folkeopplysning, klare politiske valg, forklarer sammenhengene og sier her at inn i framtida må vi ha en dreining over til at det ikke-fornybare karbonet blir erstattet av fornybart karbon, f.eks. som drivstoff for de biler som har så stor motorkapasitet at de ikke kan gå på elektrisk strøm. Det er derfor gledelig at innenfor landbruket sier landbrukets organisasjoner nå at landbruksnæringa skal bli fossilfri innen 2030, og at en innen det tidspunktet skal greie å skaffe teknologi og driftsmidler slik at en kan kjøre tyngre kjøretøyer, traktorer og andre ting, på biodrivstoff.

Når det gjelder prisingen, har det betydning for f.eks. plastråstoffet. Plastråstoff kan komme fra bioraffinerier eller fra dagens oljeraffinerier. Dersom vi priser oljeraffinerikarbonet med avgifter, vil det bedre lønnsomheten ved bioraffinerier.

Tilsvarende har vi store utfordringer knyttet til luftfart og skipsfart. Det skjer i dag gledelige ting når det gjelder internasjonal skipsfart ved at en rekke større havner pålegger de skip som der skal anløpe, krav til teknologi, som gjør at de blir mer miljøvennlige, og dermed vil det smitte over til den totale bransjen. Tilsvarende kan en gjøre overfor flytrafikken, stille krav til forurensning i luftrommet ved for mye CO₂-utslipp, og dermed etter hvert få en flyflåte som er mer forsvarlig.

Det jeg da er ute etter her, er at vi for å nå målet med at det fornybare karbonet skal bli mer brukt i forhold til det ikke-fornybare, må bruke økonomiske virkemidler, men vi må også være villige til å bruke lovverkemidler. Det

er sjelden at ett virkemiddel når målet. Det har for store svakheter, derfor må vi ha flere virkemidler i de fleste tilfeller.

Hans Olav Syversen (KrF) [15:53:42]: Jeg har oppfattet interpellanten dit hen at han ønsker å høre regjeringens syn på hvordan CO₂-kostnader bør innføres, at det skal være «en prinsipiell, objektiv tilnærming på tvers av utslippskilder». En debatt om det skulle det være fullt mulig å ha uten at man, hva skal vi si, går inn i en klinsj om man bør ha avgiften eller ikke, og på hvilket nivå den bør være. Her er det noen prinsipper, som uavhengig av hva vi ellers mener om dette, burde kunne debatteres.

Prinsippet om at forurenser betaler, er et viktig prinsipp i norsk klimapolitikk. Det er også nedfelt i klimaforliket. Av dette prinsippet følger det også at kostnaden ved å forurense bør være noenlunde den samme uavhengig av kilde og hvem som forurenser. Med det som bakteppe må jeg si at det er grunn til å stille noen spørsmål knyttet til både logikken og til forutsigbarheten i det systemet som vi nå har, og som regjeringen bærer ansvaret for.

Noen eksempler: Avgiftssatsene for CO₂-avgiftene i statsbudsjettet for 2011 innebærer til dels betydelig ulik kostnad for CO₂-utslipp fra ulike kilder. Bensin ilegges en avgift som tilsvarer 371 kr per tonn CO₂, mens tilsvarende avgift for diesel utgjør 218 kr. CO₂-avgiften på tungolje utgjør 99 kr per tonn, mens naturgass til bruk i industrien har en avgift på kun 25 kr per tonn.

Regjeringen har også helt forskjellige avgiftssatser for utslipp fra samme kilde. For eksempel er det slik at gasskraftverkene på Kårstø og Mongstad må betale til sammen 500 mill. kr mindre i CO₂-avgift enn et tilsvarende gasskraftverk på Snøhvit-anlegget. Hvorfor er ikke lett å forstå, og jeg har heller ikke hørt noen begrunnelse fra regjeringshold. Sammenlignet med gasskraftverket på Snøhvit slipper Kårstø og Mongstad altså unna med 1/10 av CO₂-avgiften. Der Snøhvit må betale 48 øre i CO₂-avgift per m³ gass, slipper Kårstø og Mongstad unna med 5 øre. Og som om dette ikke er nok, tildeles Mongstad og Kårstø alle sine utslippskvoter i kvotesystemet gratis fra staten. Dette skjer på samme tid som løftene om CO₂-rensing for de samme gasskraftverkene, altså Kårstø og Mongstad, i realiteten er skrinlagt. Petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen ilegges en CO₂-avgift tilsvarende 180 kr per tonn, men er samtidig også underlagt kvoteplikt.

Jeg må si at det er all grunn til å be om en nærmere begrunnelse for de store forskjellene i CO₂-pris mellom ulike kilder og sektorer. Hvis man mener at det bør være lik pris for CO₂-utslipp uavhengig av kilde og sektor, må det ryddes opp. Jeg vil tro at det vil for markedet gi mer logikk og mer forutsigbarhet, og jeg håper regjeringen griper fatt i dette.

Marianne Marthinsen (A) [15:57:48]: Dette er på mange måter en interessant debatt, og jeg vil starte med å si at det å skulle ha et fullstendig harmonisert system med en nøytral avgift på CO₂ som var høy nok til at nødvendige tiltak ble satt i verk, på mange måter er en veldig besnærende tanke. Jeg vil gå så langt som til å si at

det må jo være det klassiske «økonomenes drømmescenario».

Men vi som har fulgt de internasjonale klimaforhandlingene gjennom noen år, vet at det er veldig langt fram til vi har en global pris på CO₂ som er noe i nærheten av å føre til at vi kan oppfylle 2-gradersmålet. Realiteten er at det kommer ikke til å skje innenfor det tidsvinduet som vi har, og det gjør at vi er nødt til å bruke flere virkemidler samtidig. Da mener jeg at det er åpenbart fornuftig at vi har et system som er differensiert, og som tar høyde for at f.eks. konkurransutsatt industri tåler mindre enn skjermede bedrifter og sektorer, slik som transportsektoren er. Jeg synes at representanten Astrup hadde mange gode resonnementer rundt akkurat det.

Representanten Teigen viste til statsministerens bok «Klimaparadokset» – en bilreise i Norge kan ikke erstattes med en reise i Kina. Det samme gjelder selvfølgelig for flyreiser mellom Oslo og Trondheim. Vi har noe av det samme prinsippet på sokkelen. Skal man utvinne et oljefelt, må man jo gjøre det der oljen finnes, og der opererer vi altså med en kombinasjon av CO₂-avgift og kvoteplikt. Dette handler om å ha en balanse mellom nærings- og klimapolitikken.

Så må det selvfølgelig være et mål at virkemidlene skal være så generelle som mulig. Det var et viktig tema den gangen vi forhandlet fram klimaforliket, og da skrev vi at på «områder som er underlagt generelle virkemidler», skal man som hovedregel «unngå ytterligere regulering».

Jeg synes også det er greit at finansministeren sier at regjeringen legger opp til at kvotesystemet for luftfart i seg selv ikke skal endre incentivene til utslippsreduksjoner i innenriks luftfart. Men når det er sagt, vil jeg, til tross for at jeg har økonom-bakgrunn selv, advare mot å være helt kategorisk på at man aldri skal gjøre flere tiltak i sektorer som er kvotepliktige, i hvert fall så lenge kvoteprisen er så lav at den ikke klarer å trigge de teknologiske gjennombruddene som vi trenger. Da kan det noen ganger være riktig å gå inn med flere virkemidler for å stimulere til ytterligere utslippskutt og ytterligere bruk av ny teknologi. Og det gjør vi jo på en del områder, f.eks. på gasskraftområdet.

Så mener jeg også generelt at kombinasjoner av pisk og gulrot som regel er hyggeligere og på alle måter også mer effektive enn kombinasjoner av pisk og pisk, som man etter min mening bør være forsiktig med. Jeg ser for meg at man går inn med statlig finansiert forskning, ulike måter å stimulere på også innenfor kvotepliktig sektor. Det tror jeg er helt nødvendig.

Så er det mange som hevder at miljøavgiftene har lite med miljø å gjøre, men jeg tror ingen kan hevde noe annet enn at CO₂-avgiften har ført til betydelige utslippsreduksjoner. Selv mener jeg det er bra om vi kan kombinere det å skaffe inntekter til fellesskapet med å stimulere til riktig adferd, så jeg er en sterk tilhenger av å fortsette jobbingen med grønn skatteveksling, som vi har startet med i transportsektoren.

Så må jeg si, helt til slutt, at jeg mistenker Fremskrittspartiet for at det er ønsket om lavest mulig CO₂-kostnad for å fly som er motivasjonen for å reise denne inter-

pellasjonsdebatten, og ikke en voldsom bekymring for at miljøavgiftene skal havne i diskreditt blant folk.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [16:02:15]: Jeg vil takke de fleste bidragsyterne for en god og konstruktiv debatt. Det viktige her var å få en prinsippdebatt om prising av CO₂. Jeg er glad for at de fleste forsto det, og at en da også fikk belyst disse argumentene. Jeg takker bl.a. representanten Teigen fra Arbeiderpartiet for et godt innlegg. Det samme gjelder Høyre og representanten Astrup.

Jeg er for øvrig også enig med Astrup i at det å ha en CO₂-avgift på nivå med det Klimakur forespeilet, ikke er ønskelig. Jeg sier jo heller ikke at en bare skal ha avgift som virkemiddel når det gjelder å kutte CO₂-utslipp. Det som er spesielt med Klimakur, er jo at der har politikernes satt et mål om innenlandske tiltak, og dermed begrenset spillerommet som næringslivet har til å gjøre tiltak ut fra en global utfordring. Avgifter er heller ikke det eneste virkemiddel som kan brukes. For eksempel er avgiftsstimulans, eller skattelettelse, en måte å stimulere til tiltak på. Fremskrittspartiet har foreslått det når det gjelder f.eks. energisparing. Det ville gitt de samme effektene som en økt avgift ville gjort, men med en mer hyggelig velkomst i befolkningen.

På samme måte har også Fremskrittspartiet, og for så vidt en samlet opposisjon, sagt at når det gjelder teknologi for CO₂-rensing, bør staten være med og gi et viktig bidrag. Men i motsetning til regjeringen ønsker vi å ha en bredere tilnærming, der alle aktører som kommer med prosjekt, skal kunne få en vurdering. Regjeringen begrenser dette til Mongstad.

Så kan en alltid ta en klimademagogisk tilnærming etterpå om hvem som tar problemet mest på alvor, men det er resultatene som teller, og ikke hvem som uttrykker størst mulig bekymring. Derfor ser jeg ingen særlig grunn til å kommentere SVs innlegg noe videre.

Jeg er imidlertid veldig glad for noen av de avklaringene som finansministeren har gitt. Det at en sier at en systemomlegging ikke skal medføre en økt belastning, er en viktig og god avklaring. Det tror jeg også er noe som betrygger næringslivet: Hvis en velger å gå fra et avgiftssystem til en kvoteordning, så skal en i hvert fall ikke få en dobbel beskatning som øker belastningen i forhold til i dag. Det er viktig. Det har en jo for så vidt bekreftet for petroleumsnæringen, men miljøvernministeren ga en litt annen tilnærming enn det finansministeren gir, og jeg velger å stole på finansministeren i denne sammenheng.

Jeg ser at jeg ikke kan forvente at finansministeren vil få til en absolutt harmonisering. Det er heller ikke nødvendigvis mitt mål, men en bedre harmonisering er fortsatt et mål for min del. Jeg håper at finansministeren i hvert fall i neste års statsbudsjett kan gi en bedre begrunnelse for hvorfor en legger seg på de ulike nivåene ut fra en CO₂-argumentasjon: hvorfor en velger ett nivå for CO₂-utslipp fra én kilde, mens en velger et annet nivå fra en annen kilde.

Marit Nybakk hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [16:05:22]: Vi har nå hatt to interpellasjoner om to viktige spørsmål. Den ene har dreid seg om hvordan vi skal sikre en bærekraftig økonomi framover, og den vi har hatt nå, har dreid seg om hvordan vi skal sikre en bærekraftig klima- og miljøpolitikk. Dessverre var det få skribenter i presselosjen. Det interessante med disse to interpellasjonene er egentlig at det er i disse to sakene de viktigste skillelinjene i politikken går, og de går for så vidt ikke mellom regjeringen og opposisjonen, de går tvers igjennom det blå regjeringsalternativet. Det er bare en observasjon vi kan ta med oss til senere.

Så belyste representanten Astrup veldig godt i sitt innlegg de ulike avveininger som vi står framfor i klima- og miljøpolitikken. Og selvsagt er det slik at ut fra et rent avgiftsteknisk synspunkt er det best med avgifter som er enkle og mest mulig ensartede. Men så enkel er ikke politikken; det er på en måte noe av kjernen. For politikken skal også ivareta flere hensyn. Slik er det også med avgifter, enten det er CO₂-avgifter eller moms. Så kan en mene mye om det, men det er på en måte en del av innretningen på politikken.

Det som er det viktige, er at avgifter bidrar til det jeg vil kalle en kostnadseffektiv miljøpolitikk og klimapolitikk, der en bruker de sterkeste virkemidlene på de områder der en ønsker å oppnå størst mulig klimaeffekt på raskest mulig og på best mulig måte. Det er det ene. Det andre er å bidra til at en får en omstilling og en utvikling av klimavennlig teknologi.

Så er det jo slik at avgift og pris vil være et helt sentralt virkemiddel i klima- og miljøpolitikken framover. Derfor ender vi for så vidt i denne interpellasjonen opp med at en av de store utfordringer som vi står framfor i det neste tiåret, er å kombinere en god næringspolitikk på den ene siden med en effektiv og god klimapolitikk på den andre siden. Vi må føre en politikk som sikrer at utslipp av klimagasser går ned, samtidig som vi legger til rette for en god utvikling av næringslivet i Norge. Det er en krevende balanse, det er ingen tvil om det. Men så langt synes jeg vi har truffet denne balansen rimelig godt. Vi var tidlig ute med en aktiv klimapolitikk og med å sette en pris på utslipp av CO₂, og politikken har gitt resultater. Utslippene er i dag langt lavere enn de ellers ville ha vært. Samtidig har vi også opplevd en sterk økonomisk vekst og hatt gode vilkår for næringslivet. Flere norske bedrifter er ledende på miljøteknologi.

Det er viktig at vi klarer å holde fast ved denne balansen i klimapolitikken framover.

Jeg vil takke for debatten.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er dermed avsluttet.

Sak nr. 6 [16:08:33]

Interpellasjon fra representanten Nikolai Astrup til olje- og energiministeren:

«10. november 2010 la EU-kommisjonen frem forslag til energistrategi for EU frem mot 2020. 17. november 2010 ble strategien for energiinfrastruktur lagt frem. Sam-

let foreslår kommisjonen investeringer i størrelsesorden 1 000 milliarder euro frem til 2020. Fremtidens nett, infrastruktur for gass og CO₂-transport og fremtidens energibalanse i Europa er i støpeskjeen i 2011. I 2011 vil kommisjonen fremme en rekke konkrete forslag for å følge opp strategien. Norge er en integrert del av det europeiske energimarkedet, er en betydelig leverandør av energi til Europa og bør ha ambisjoner om å påvirke og medvirke i EUs energistrategi for fremtiden.

Hvordan vil statsråden sørge for at Norge blir en integrert del av EUs energistrategi, hvilke posisjoner vil statsråden fremme i det videre arbeidet med strategien, og hvilke konsekvenser får EUs energistrategi for Norge, norske energiaktører og nasjonale politiske veivalg?»

Nikolai Astrup (H) [16:10:05]: Det norske samfunnet er gjensidig avhengig av utviklingen i våre europeiske naboland på stadig flere områder. 80 pst. av varene og tjenestene vi eksporterer, havner i EU-land. 70 pst. av varene og tjenestene vi importerer, kommer fra våre naboland i Europa. Norge er fullt ut integrert i det indre markedet i Europa utenom fisk og landbruk, og stadig flere beslutninger med konsekvenser for Norge fattes i Brussel fremfor på Stortinget. I noen tilfeller påvirkes vi direkte, i andre tilfeller påvirkes vi indirekte. I kjølvannet av Lisboa-traktaten er det blitt vesentlig mer krevende for Norge å forsvare norske interesser i Brussel, og det er blitt viktigere enn noensinne at Norge er tidlig ute med å forme og fremme norske posisjoner i EU. Dette er i aller høyeste grad aktuelt innenfor energifeltet.

Politikk som fremdeles er i støpeskjeen – og dermed er mulig å påvirke – er EUs nye energistrategi og EUs strategi for energiinfrastruktur. Kommisjonen presenterte strategiene henholdsvis 10. og 17. november i fjor, og vil fremlegge supplerende og konkretiserende tiltakspakker i år.

Energistrategien bygger i hovedsak på gitte forutsetninger om svært ambisiøse klimamål, nødvendige oppgraderinger av infrastruktur og behovet for forsyningssikkerhet. I dette ligger ambisiøse mål for ny fornybar energi, økt satsing på energieffektivisering, «smart grids» og diversifisering av import av fossile energikilder. Strategien anslår at EU må investere 1 000 mrd. euro innenfor denne sektoren frem til 2020. Fremtidens nett, fremtidens infrastruktur for gass og fremtidens infrastruktur for transport og lagring av CO₂ vil formes i 2011. Dette er et arbeid Norge ikke kan vente med å påvirke til de 27 EU-landene har blitt enige om sluttresultatet. Da er det for sent. Norge kan heller ikke vente til regjeringen fremlegger en energimelding for Stortinget med å avklare viktige strategiske veivalg i den nasjonale energipolitikken – veivalg som er nødvendige å fatte nå dersom vi skal spille en rolle i utformingen av energisystemene i Nord-Europa.

Regjeringen har forpliktet seg til en klimapolitikk som vil føre til betydelig kraftoverskudd i Norge i årene som kommer. I disse dager, med høye energipriser og stort behov for importert kraft fra våre naboland, kan et betydelig kraftoverskudd om noen år fortone seg som en drøm. Men det er et sannsynlig utfall dersom det grønne sertifis-

katmarkedet lykkes og vi etterlever EUs krav til energieffektivisering. Det norske kraftoverskuddet bør, slik vi ser det, benyttes til tre ting.

Det ene er å legge til rette for en fortsatt sterk kraftintensiv industri sektor i Norge. Det er bra for arbeidsplassene og verdiskapingen i landet, men også for det globale miljøet. Aluminium produsert på kull medfører ti ganger så høye utslipp som aluminium produsert på vannkraft.

Det andre er å redusere sårbarheten i det norske kraftsystemet i tørre, kalde år, når lav vannstand i magasinene nødvendigvis medfører prispress for forbrukere og næringsliv.

Det tredje, og mest relevante i denne sammenheng, er å se Norges tilfang av regulerbar kraft i sammenheng med det store tilfanget av uregulerbar kraft i Nord-Europa. Norge vil aldri bli Europas batteri, til det er de norske kraftreservene for små. Men vi kan bli en viktig spiller i det nordeuropeiske markedet dersom det er politisk vilje til det.

Flere norske kraftprodusenter har tatt til orde for utvikling av pumpekraftverk i Norge. Norske vannkraftanlegg er i stor grad anlegg basert på flere mindre magasiner på fjellet. Det gjør det relativt gunstig å pumpe vannet fra et lavereliggende til et høyereliggende magasin ved lave kraftpriser, for deretter å produsere kraft ved høyere priser. I seg selv kan også pumpekraftverk bidra til å redusere sårbarheten ved lav vannstand i magasinene.

Realiseringen av pumpekraftverk og hvilket omfang dette eventuelt skal ha, er både et kommersielt spørsmål og et politisk spørsmål som bør avklares. Det store tilfanget av ny uregulerbar kraft som følger av store vindkraftutbygginger i Storbritannia, Nord-Tyskland, Nederland og Danmark, kan bidra til å øke verdien av norsk vannkraft betydelig. Samtidig kan det bidra til å stabilisere prisene for norske forbrukere.

Høyre mener Norge må ha ambisjon om å spille en betydelig rolle i utviklingen av energisektoren i Nordsjøbasen, og at denne ambisjonen må bli en integrert del av EUs strategiarbeid.

Kraftutveksling krever nettinvesteringer. Statnetts ambisjoner om flere utenlandskabler er positive, men må ses i sammenheng med utviklingen av nettet i Europa. Derfor er det positivt at Norge tar del i nordsjølandenes offshorenettinitiativ, signert i Brussel 3. desember 2010. I forlengelsen av dette er utviklingen av et eventuelt fremtidig supernett i Nordsjøen viktig.

Norge bør også bidra til EUs strategi for gass. Norsk gass er en viktig bro til fornybarsamfunnet. Derfor bør Norge ha som ambisjon å opprettholde sin rolle som betydelig gassleverandør til Europa. Det er imidlertid en ambisjon som forutsetter modige nasjonale beslutninger om bl.a. konsekvensutredning av nye letearealer nord for eksisterende gassinfrastruktur.

Det ligger i dag 7 800 km med rørledning i Nordsjøen. Verdien av denne infrastrukturen – hvordan den videreutvikles – avhenger dels av politiske valg i Norge, dels av politiske valg i EU. De geopolitiske dimensjonene veier fremdeles tungt i EUs gasspolitikk, og vil ha innflytelse på de infrastrukturvalgene EU fatter. Norge har gode kort

på hånden, men vi må se vår rolle i Europas gassforsyning i sammenheng med Russlands nordområdepolitikk, utviklingen av gassnettet i Russland og EUs ambisjon om å åpne en gasskorridor mot sør. I den sammenheng er det neppe likegyldig verken for EU eller Norge hvordan ny norsk gass finner veien til det europeiske markedet. Norges posisjon i det europeiske gassmarkedet vil svekkes betydelig dersom vi unnlater å videreutvikle ressurser og infrastruktur de neste årene. Det er selvsagt mulig å fatte beslutninger som bidrar til dette, men vi håper statsråden er enig med oss i at det ikke ville være til det beste for Norge og Europa.

Norge ønsker å bidra til utviklingen av teknologi for fangst og lagring av CO₂. Det er en ambisjon vi deler med EU. Både britene og italienerne skal fatte investeringsbeslutninger om fullskala renseanlegg for CO₂ i løpet av tredje kvartal i 2011. Norges satsing på TCM blir mer aktuell av at også andre land ser fangst og lagring av CO₂ som en mulig løsning på klimautfordringene.

På lengre sikt planlegger EU en felles infrastruktur for transport og lagring av CO₂. Det er svært relevant for Norge å ta del i. Felles infrastruktur vil gjøre det mulig å utnytte verdikjeden i CO₂ på en helt annen måte enn i dag. I Canada er man i dag i ferd med å bygge opp en felles rørledning for CO₂ som gjør at nye utslippspunkter enkelt kan kople seg på, og at CO₂-gassen deretter kan fraktes til et nettverk av kunder som kan benytte den til økt utvinning fra eksisterende oljefelt eller i produksjon der CO₂ i dag inngår som et råstoff. Det endrer prisdannelsen på CO₂. Der CO₂ i dag i hovedsak utgjør et problem og en kostnad, vil en effektiv transportinfrastruktur også gi den en positiv markedsverdi.

Norge har i tillegg betydelige muligheter til å lagre CO₂ i Nordsjøbassenget. I flere europeiske land rapporteres det om motstand mot å lagre CO₂ under strøk som er tett bebygget, til tross for at CO₂ er en harmløs gass i alle andre sammenhenger enn klima. Mulighetene for å lagre CO₂ i Nordsjøbassenget bør være en integrert del av EUs CCS-strategi.

2011 blir et viktig år i utformingen av fremtidens europeiske energipolitikk. Norge må delta. Foruten en aktiv europapolitikk forutsetter dette at regjeringen bestemmer seg for hva den nasjonale energipolitikken skal være.

Over hele verden er energipolitikk satt høyt på den politiske agendaen. I Norge er situasjonen en annen. Sist regjeringen la frem en melding til Stortinget om energipolitikk, var i 2006. Den omhandlet fornybar energi, var på fire sider, og tiltakene ble trukket tilbake året etter. Når EU diskuterer de store linjene i energipolitikken, må også Stortinget ta debatten.

Spørsmålene jeg håper vi får belyst i dagens debatt, er dels hvordan statsråden vurderer konsekvensene og mulighetene for Norge innenfor EUs energistrategi, dels hvilke posisjoner Norge vil søke å fremme i tiden som kommer, og dels hvilken strategi Norge har for å fremme og få gjennomslag for disse i EU. EU vil gjennom året 2011 søke å konkretisere energistrategien i form av tiltak som i svært mange tilfeller vil være EØS-relevante.

Norge er en del av det kontinentet EU er i ferd med å

forme, og det er i begge parters interesse at Norge tar del i det politiske fellesskapet i Europa så langt det er mulig innenfor de begrensninger som følger av vårt selv pålagte utenforskap. For å si det med Jan P. Syse: Hvis ikke vi henger sammen, henges vi hver for oss.

Statsråd Terje Riis-Johansen [16:18:50]: Jeg tror jeg skal la den siste metaforen vedrørende at EU var i ferd med å forme et kontinent som Norge også er en del av, ligge. Det får vi ta senere; jeg trodde kontinentet var der. Men energipolitikken, den skal vi diskutere.

Energipolitikken i EU har i løpet av de tre siste årene blitt intensivert. Vi har lagt merke til at EUs energiministre og statsledere har engasjert seg mer i overordnede energipolitiske spørsmål. De spørsmål som representanten Astrup viser til, vil behandles på EUs toppmøte den 4. februar.

Fra norsk side følger vi utviklingen av EUs energistrategi ut fra to ståsteder.

For det første er Norge en viktig leverandør av energi og handelspartner til EU når det gjelder naturgass, elektrisitet og olje. Vi er en integrert del av EUs marked og det regionale nordiske elektrisitetsmarkedet. Jeg har en god løpende dialog med EU-kommisjonen. Senest i dag hadde jeg den belgiske visestatsministeren på besøk på mitt kontor, og vi diskuterte nettopp disse spørsmålene.

For det andre er Norge gjennom EØS-avtalen forpliktet til å ta inn i avtalen relevant lovgivning på energiområdet. Overordnede vedtak kan i neste omgang lede til at nye forslag til direktiver og forordninger blir gjenstand for forhandlinger i EU-systemet. Jeg ser det som en stor fordel at vi er tidlig ute når det gjelder å påvirke EU-prosesser – hvilket jeg oppfattet at representanten Astrup også var opptatt av.

EU-kommisjonen la den 10. november 2010 fram et dokument med tittelen «Energi 2020 – En strategi for konkurransedyktig, bærekraftig og sikker energi». Dette er en meddelelse som nå drøftes internt i EU.

EUs medlemsland har ikke konkludert ennå. Fra norsk side vil jeg vektlegge en offensiv holdning til de rådskonklusjoner som vil komme fra EU-toppmøtet den 4. februar, og fra energiministermøtet den 28. februar.

Meddelelsen er bredere enn tidligere og med klare prioriteringer. De overordnede mål for EUs energipolitiske tilnærming ligger fast og skal bidra til bærekraftig energiutvikling, konkurransedyktige og fungerende energimarkeder og til sikker energiforsyning.

Siden representanten Astrup stiller spørsmålet om hvordan Norge kan bli en del av EUs energistrategi, er det her viktig å understreke Norges formelle EØS-utgangspunkt. Vedtakene om EUs energistrategi fattes nå i Det europeiske råd, som betyr at de mål og strategier EU vedtar, utgjør ytre rammer for våre mulig påfølgende EØS-forpliktelser. Vi er ikke direkte en del av politikkevdelene om EUs energistrategi. Senere vil vi se på nye forslag med relevans for EØS-avtalen.

Når det er sagt: Det er ikke formelle eller reelle restriksjoner på hvordan Norge og norske aktører kan påvirke prosessen framover i den tidlige fasen innen de rammer

EØS-avtalen setter. Vi må være aktive i disse prosessene og fremme norske interesser der det er tjenlig.

Meddelelsen fra Kommisjonen har som utgangspunkt at EU-landene ikke har levert tilstrekkelig i forhold til de overordnede målene, og Kommisjonen peker på at det trengs tydeligere prioriteringer og veivalg innenfor energisektoren.

Jeg vil nevne noen eksempler som er av betydning for Norges nasjonale valg av strategi, i EØS-prosesser og for Norge som energinasjon.

For det første slås det fast at det er et forbedringspotensial når det gjelder energimarkedene for elektrisitet og gass. Kommisjonen hevder at infrastruktur må moderniseres, bl.a. for å kunne absorbere økning i fornybar energi.

For det andre framheves det at det er forbedringer å gjøre innenfor energieffektivisering.

For det tredje pekes det på at en må jobbe med å stimulere til bruk av nye energiteknologier.

For det fjerde sies det at det må arbeides for å gjøre energipolitikken mer forbrukervennlig, og at det må arbeides med forbedringer i sikkerhet knyttet til energiproduksjon av ulike former for energi.

For det femte skal EU arbeide videre med utviklingen av EUs eksterne energipolitikk, f.eks. gjennom å påvirke rammene for sikker bruk av kjernekraft i ikke-EU-land.

Jeg vil kort kommentere noen av disse hovedprioriteringene i EUs energistrategidiskusjon. Hvor er våre hovedinteresser, og hvordan kan vi være offensive nok i saker som Kommisjonen trekker opp i sitt forslag til strategi?

Norge er en av hovedleverandørene av naturgass i det indre energimarkedet i EU. Leveranser fra Norge utgjør 20 pst. av forbruket i EU. Naturgass er den minst karbonintensive kilden av fossile brensler. Norge trenger klare signaler fra EU om den framtidige rollen naturgass vil få for å oppnå EUs mål på klimaområdet, sikker energiforsyning og et fungerende marked. En god dialog med EUs institusjoner og nøkkelaktører er sentralt for å få dette til. Jeg vil fortsatt jobbe aktivt for å fremme naturgassens rolle i Europas energimiks.

Fra norsk side har vi store interesser i hvordan EU utvikler et indre energimarked innen både gass og elektrisitet. Vi ønsker at EU kan rette opp eventuelle svakheter. Fra norsk side har vi vært tidlig ute med markedsreformer for elektrisitetsmarkedet, og vi er nå i ferd med å ta igjen den såkalte tredje energimarkedspakken i EØS. Jeg ønsker at våre aktører deltar aktivt i de nye mekanismene for samarbeid som er etablert gjennom det nye samarbeidet mellom energiregulatorene i det som kalles ACER, og mellom systemoperatørene for energinettverkene, det som kalles ENTSO. Jeg vil sammen med mine nordiske kolleger jobbe for at det nordiske regionale elektrisitetsmarkedet utvikles innenfor rammen av det europeiske kraftmarkedet. Ved å ha et mer integrert europeisk og nordisk kraftmarked reduserer vi sårbarheten i vårt kraftsystem, hvilket vi tydelig har sett behovet for den siste tida.

Disse spørsmålene er spørsmål som jeg regelmessig har diskutert med to ulike EU-kommissærer. Det har vært gode samtaler, samtaler hvor jeg har følt at vi blir lyttet

til nettopp fordi vi har den sterke leverandørrollen vi har, særlig av gass.

Utbygging av uregulerbar fornybar kraftproduksjon i Europa skaper nye utfordringer. Norge kan, med vannkraftsystemets reguleringsevne, bidra her. Jeg hørte at representanten Astrup mente at å kalle det Europas grønne batterier var å ta hardt i. Jeg mener vi skal se offensivt på de mulighetene som ligger her, også mulige veivalg både i EU og i Norge.

Vi er forberedt på å støtte EUs ambisjoner om å styrke satsingen på den fornybare energien. Oppmerksomhet om investeringer i infrastruktur for å bedre betingelsene for ny, fornybar energi er helt sentralt for EUs fornybarsatsing. Norges situasjon er unik i denne sammenhengen. Vi har en fornybarandel som ligger høyt over EU-gjennomsnittet. Norges andel av total fornybar elproduksjon i EU utgjør 23 pst. Vi drøfter nå med EU hvordan vi skal gjennomføre fornybardirektivet.

Fra 1. januar 2012 vil Norge og Sverige ha et felles sertifikatmarked for stimulering av ny, fornybar elproduksjon. Dette er første gang to land koordinerer satsingen på fornybar elproduksjon gjennom et felles elsertifikatmarked. Det er dermed stor interesse også fra EU-siden for en etablering av dette markedet.

Det ble fra Kommisjonens side lagt fram en infrastrukturpakke allerede den 17. november 2010 som en første oppfølging av energistrategidokumentet. Her er det mange elementer, bl.a. spørsmål som jeg nå refererte, inne. I denne pakken blir betydningen av infrastruktur for naturgass, offshore vind og elektrisitetsforbindelser med det nordiske markedet nevnt som viktig for EU. Jeg mener at Norge uten tvil også i framtida vil være en viktig aktør for utvikling av infrastruktur, som Kommisjonen framhever.

Den 3. desember 2010 undertegnet jeg en samarbeids-erklæring sammen med totalt ti land og EU-kommisjonen om å styrke samarbeidet om utvikling av rammer for offshore vind i Nordsjøen. Jeg har i mine kontakter mot Kommisjonen og med utvalgte EU-land lagt stor vekt på å utvikle samarbeidet om offshore vind. Jeg har hatt gode dialoger om temaet med både Storbritannia – herunder Skottland, som er aktivt – og Nederland. Vårt nasjonale arbeid med lovgivning og strategier med offshore vind har kommet langt, og vi ønsker at dette regionale, internasjonale samarbeidet skal gi gode synergier med det nasjonale arbeidet.

Jeg har notert meg at EU-kommisjonen og EUs medlemsland legger stadig større vekt på et annet politikkområde, nemlig energieffektivisering. I forslaget til energistrategi fra Kommisjonen er dette av høyeste prioritert. Det får vi komme noe tilbake til i den videre debatten i dag. Men som det framgår her, er det et bredt spekter av samarbeidsområder mellom Norge og EU på energi, områder som jeg mener det er i begges interesse å sørge for at vi videreutvikler framover.

Nikolai Astrup (H) [16:29:19]: La meg først få lov til å takke statsråden for et grundig svar, for et grundig innlegg om et viktig tema.

Jeg var også veldig glad for å høre at statsråden har som

utgangspunkt at vi skal være aktive og tidlig ute i vår omgang med våre venner i Brussel, og ikke at vi skal vente til EU har fattet sine formelle beslutninger for deretter å avvente at de relevante sakene kommer inn i EØS-systemet, for så å havne hos oss. Da er toget gått for å være den aktive pådriveren for de løsningene vi ønsker oss. Det gleder meg at statsråden har en slik offensiv holdning.

Så var det noen elementer som statsråden nevnte, som jeg gjerne skulle sett at han gikk litt nærmere inn på. Det ene gjelder infrastruktur, bl.a. for naturgass. Som jeg var inne på i mitt innlegg, er det ikke tilfeldig hvordan gassen i Norge finner veien til Europa. Hvordan ser statsråden på videreutvikling av den norske gassinfrastrukturen nordover, fra Nordland og nordover, slik at vi har en rute for å få gassen vår fra nord til EU, opp mot alternativene, som eventuelt er å sende gassen vår gjennom russiske rørledninger. Det var det ene.

Det andre gjelder utviklingen av automatiske målere for strøm, AMS. EU er offensive, men statsråden har også signalisert at han ønsker å forsere utviklingen av denne typen målere i Trøndelag. I hvilken grad er det et samarbeid mellom Norge og EU om felles standard på disse områdene?

Statsråden nevnte også fornybardirektivet, som utvilsomt vil være viktig. Han kommenterte ikke pumpekraft. Det kunne vært interessant om statsråden kunne si noe om utviklingen av pumpekraft i Norge, og hvordan han stiller seg til det, hvilken betydning det vil få både for fornybardirektivet og for Norge som en del av det energimarkedet som vi er, i Nord-Europa først og fremst.

Med det ser jeg frem til statsrådets svar.

Statsråd Terje Riis-Johansen [16:31:59]: Jeg svarer med glede på disse spørsmålene, som er skikkelige, ordentlige og relevante i forbindelse med denne problemstillingen. Grunnen til at noe ikke blir svart på, er rett og slett mengden av spørsmål og hvor langt vi kommer.

Når det for det første gjelder det å være tidlig ute i prosessen, mener jeg at det virkelig er av de tingene vi har erfart er viktig i forbindelse med å håndtere EØS-avtalen på de områdene hvor politikken går mellom EU og Norge. Vi må være tidlig ute, for det er da vi har best resultater i de enkelte prosessene. Det må vi fortsette med. Det ligger til grunn for veldig mye av det som formidles fra min side til f.eks. energiråden vår i Brussel.

Når det gjelder spørsmålet om infrastrukturen til gass, var representanten mest opptatt av eventuelle forlengelser nordover. Jeg tror jeg kan svare ganske kort og presist når det gjelder eventuelle nye norske gassledninger: Det vil bli basert på kommersielle vurderinger. Hvis det er kommersielt grunnlag for å bygge nye gassrørledninger i Norge – enten de går nordover, vestover eller sørøstover – mener jeg at det er fornuftig å se på det. Situasjonen nå er jo at vi også ser på hvordan vi skal utnytte de rørledningene vi har. Representanten Astrup er vel kjent med diskusjonene om hvorvidt vi har nok gass til Kårstø, f.eks., i et halvlangt perspektiv. Så her vil det kommersielle grunnlaget – de funnene som blir gjort, og volumet som skal transporteres – være det jeg mener må avgjøre

om man eventuelt setter i gang nye byggeprosjekter. Så er også LNG en konkurrent, hvis vi kan bruke det begrepet, utover det som representanten Astrup nevnte om russiske rørledninger. Vi ser jo at en ikke uvesentlig del av gasstransporten rundt omkring i verden nå foregår på den måten.

Så gjelder det AMS. Til det vil jeg si at nettopp det å ha en koordinert prosess med EU har ligget bak min og vår tenkning om dette så langt. Det ville være dumt å komme opp med løsninger i Norge som ikke var samkjørt med landene rundt oss. Derfor har vi også vært litt avventende med å forsere dette raskere enn det var grunnlag for. Den beslutningen vi tok i forrige uke, er basert på å kombinere de to hensynene – å kjøre en prosess som er felles med EU, på det viset at vi ikke ender opp med helt ulike standarder, samtidig som vi kommer raskt nok i gang i Norge.

Eirin Sund (A) [16:35:29]: Representanten Astrup tar opp et viktig spørsmål om hvordan Norge skal forholde seg til EUs prosesser i energipolitikken. Jeg er veldig glad for at representanten Astrup gjør det. Det er ingen tvil om at EU har intensivert sitt arbeid med energipolitikk de siste årene. EUs tredje pakke med energimarkedsdirektiver legger føringer for hvordan energimarkedene organiseres, også i Norge og i Norden.

Norge er en stor leverandør av energi til EU. Norge er store i Europa innen både olje, gass og strøm fra fornybar energi. Statkraft er den største produsenten av fornybar energi i Europa, mye på grunn av vannkraften. Det er klart at Norge har interesse i å følge med på hva EU gjør på energiområdet.

EUs energipolitikk er i støpeskjeen, og det er viktig at Norge følger med. Det er også viktig å være klar over at Norges forhold til EU når det gjelder konkrete direktiver, er regulert gjennom EØS-avtalen. Vi får de direktiver som er relevante for det indre markedet, men er ikke i utgangspunktet involvert i utarbeidelsen av de overordnede dokumentene til EU, noe som representanten Astrup og jeg er smertelig klar over. Vi skulle ønsket at det ikke var slik, men vi forholder oss til situasjonen. Og jeg er veldig glad for at statsråden understreker så tydelig at det ikke skal bety at vi ikke følger det arbeidet som gjøres i EU, nøye. Norge spiller en viktig rolle for EUs energiforsyning, og EU spiller en veldig viktig rolle for vår energiforsyning.

Vi samarbeider nært med våre naboland, både i Norden og i EU, om utvikling av kraftmarkedet slik at vi kan utveksle strøm mellom landene. Vi har sett i vinter hvor viktig det er at vi er knyttet til omverdenen. Det er veldig viktig at vi følger prosessene, ikke bare i kommisjonen og EU-parlamentet, men også i ACER og ENTSO-E, som er EUs organisasjoner for henholdsvis regulator og nettselskap.

Vi er, sammen med våre nordiske naboland, en integrert del av det europeiske kraftmarkedet. Derfor er det viktig at vi også jobber for at NVE og Statnett får delta for fullt i sine europeiske paraplyorganisasjoner, og det er gledelig at Statnett nå sitter i styret i ENTSO-E.

EU har satt seg ambisiøse mål for å øke andelen strøm

fra fornybare energikilder gjennom det såkalte fornybardirektivet. Regjeringen har uttalt at dette direktivet er EØS-relevant og er i forhandlinger med EU – slik også statsråden sa i sitt innlegg – om de konkrete målsettingene for Norge.

Strøm fra vindkraft er i utgangspunktet uregulerbar, altså at det produseres strøm når det blåser, enten du vil det eller ei. Tilsvarende produseres det ikke strøm når det ikke blåser, enten en vil det eller ei. Dette stiller store krav til balansekraft. Her kan Norge spille en viktig rolle i å levere svingkraft til EU og slik bidra til å balansere den store mengden vindkraft. Vannkraft er en optimal kraftkilde til å balansere vindkraft, og det er stor interesse også i EU for en slik framtidig rolle for Norge. Det er derfor avgjørende at Norge deltar når det diskuteres nye nettforbindinger i EU, slik Statnett er i ENTSO-E. Jeg vil også framheve at Norge deltar i samarbeid med flere EU-land i arbeidet med det såkalte Nordsjønett.

Norge er ikke med i EU, og derfor er det naturlig nok begrensninger knyttet til vår deltakelse i interne EU-prosesser. Dette betyr ikke – slik statsråden veldig tydelig sier – at vi skal føre en passiv europapolitikk. Det er avgjørende at Norge har en aktiv holdning til de prosesser som foregår i EU på energisiden, og det oppfatter jeg at vi har i dag.

Når det gjelder deltakelse i EUs energistrategi, henviser jeg til statsråden som slo fast fra talerstolen her i stad, at mange av de sentrale prioriteringer som EU-kommisjonen har foreslått for det indre energimarkedet, infrastruktur både for el og gass, offshore vind, fornybar energi, energieffektivisering og teknologisatsing, kan spille godt sammen med våre framtidige nasjonale veivalg og norske strategier.

Statsråden sier at vi har veldig gode kanaler inn for å påvirke prosesser, både gjennom vår dialog med EU og de regulære EØS-prosessene. Han er veldig tydelig på at han også vil fremme naturgassens rolle i framtiden, også når det gjelder infrastruktur for å føre gassen nordover eller sørover.

Jeg er glad for denne tydelige talen og for de offensive grep som statsråden og regjeringen tar i dette arbeidet.

Bjørn Lødemel (H) [16:40:32]: Noreg har vore ei energistormakt innen olje og gass i fleire tiår. Vi har hausta av dei enorme ressursane i Nordsjøen, og det har gjort oss til eit av verdas rikaste land. Framleis er det store ressursar vi kan utnytte.

Noreg er også ein storprodusent av rein fornybar energi i Europa. Det blir hevda med tyngd at vi er Europa sitt batteri på kraft. Dersom vi skal kunne spele denne viktige rolla, er det heilt avgjerande at vi har tilstrekkeleg og sikker nettkapasitet til Europa. Derfor er også infrastruktur eit viktig tema i den debatten interpellanten her tek opp.

I februar 2010 hadde vi ein interpellasjon om «supernett» til Europa her i salen. Same dag vart det underteikna ei avtale mellom Noreg og nordsjølanda om eit samarbeid om å greie ut eit offshorenett i Nordsjøen. Det vart også underteikna ei avtale 3. desember 2010 mellom partane i

The North Seas Countries' Offshore Grid Initiative, der Noreg også er med.

Det er positivt at regjeringa følgjer opp, men det hadde også vore spennande å høyre kva for konsekvensar statsråden meiner utviklinga av eit slikt offshorenett i Nordsjøen vil ha for utviklinga av nettet i Noreg og for dei andre planane om utanlandskablar som vi har sett i det siste. Det hadde også vore interessant å utfordre statsråden på i kva tempo ein ser for seg ei slik utbygging.

Noreg har stort potensial for produksjon av fornybar energi, og det er store planar for ny produksjon av fornybar energi. Regjeringa si klimamelding og klimaforliket på Stortinget frå januar 2008 viser til at Noreg innan 2016 skal realisere 30 TWh ny fornybar energiproduksjon eller energibruk.

Det eksisterer i dag kjende gasskraft- og vindkraftprosjekt som kan stå for ein årsproduksjon på mellom 40 og 50 TWh kvar dersom alt dette blir realisert og produserer for fullt. I tillegg er der kjende planlagde vasskraftprosjekt tilsvarande om lag 12 TWh årleg produksjon, og prosjekt innan varme tilsvarande 5 TWh årleg produksjon.

NVE slår fast at det er 35–40 TWh vasskraftressursar tilgjengeleg utanfor området som er omfatta av verneplanen, og vidare at det er meldt ca. 35–40 TWh vindkraft. NVE seier dessutan at 25 TWh bioenergi, medrekna 4 TWh avfall, er tilgjengelege utan å ta ressursar frå treforedling. NVE slår òg fast at innan 2020 vil kraftbalansen i Norden vise eit overskot på 30–40 TWh årleg produksjon. Av dette vil Noreg kunne ha eit overskot på opptil 12 TWh.

Dersom Noreg skal produsere meir fornybar energi, og vi ikkje forventar stor auke i innanlands forbruk, må kapasiteten til utlandet aukast vesentleg, eventuelt i tillegg til at ein også kan elektrifisere delar av plattformene på norsk sokkel.

Norsk Industri er uroa for kva kraftoverføringa til resten av Europa vil bety for prisnivået på kraft i Noreg. Leiarer i LO-forbundet Industri Energi, Leif Sande, har bl.a. åtvara mot fleire utanlandskablar.

I Dagens Næringsliv 18. januar 2010 uttalar konsernsjef Svein Richard Brandtzæg i Hydro:

«Det er ikke noen motsetning mellom eksport av kraft og eksport av aluminium. Begge deler er eksport av fornybar energi, videreforedlet eller som råvare, begge deler kan bidra til å løse klimaproblemene, og begge deler gir verdiskaping for det norske samfunnet.» Eg har tru på Hydro og på framtidig norsk foredling.

Vindmøllene har som kjent ikkje moglegheit for å lagre energi. Dermed kan heller ikkje produksjonen frå desse regulerast opp eller ned i takt med prisnivå og etterspørsel i marknaden. Noreg vil – med våre effektive moglegheiter til å regulere produksjon frå vasskraftmagasina – kunne importere billig kraft i løpet av natta. Det bør kraftkrevjande industri, med døgnkontinuerleg skift, kunne utnytte. Faktisk har denne energien vore så billig sist haust at spotprisane har vore negative til tider, og vi har betalt for å kjøpe krafta. Med større kapasitet til og frå Europa vil dette også ha innverknad på prisnivået her heime, og det er tydeleg å registrere at det er mindre skepsis til fleire

kablar mellom Europa og Noreg også på grunn av prisen. Dette er kanskje bakgrunnen for at leiaren i Norsk Industri, Stein Lier-Hansen, har uttrykt seg positivt til ei styrking av kablesambandet til utlandet.

Dersom vårt mål er at Noreg skal vere ei energistormakt som utnyttar dei industrielle moglegheitene vi har innanfor produksjon av fornybar energi, er auka kapasitet på utanlandssambandet ein grunnleggjande og nødvendig føresetnad, og då blir det viktig å sørge for at Statnett og andre så fort som mogleg får gjort investeringar i nye kablar til Europa.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [16:45:50]: Takk til interpellanten for å ta opp et viktig tema.

Norge er knyttet til Europa gjennom vår energiproduksjon. Vi er en energistormakt både relativt sett og i absolute tall på mange områder. Vi er knyttet opp gjennom gassrør som eksporterer betydelige mengder gass, og vi er også koblet opp gjennom kraftlinjer og gjennom oljetanker. Dette er alt i alt et gode for nasjonen, noe Fremskrittspartiet støtter, og noe jeg oppfatter at vi er bredt enige om i denne sal. Vi eksporterer ti ganger mer energi enn det vi bruker jevnt over. Jeg ønsker at vi skal ta gode grep for å fortsette et godt og tett samarbeid med Europa for å være deres energileverandør.

Det er viktig at vi utnytter den gassinfrastrukturen som vi har investert utallige milliarder kroner i, og som har lang levetid. Og det er viktig at Norge framhever gass som en del av framtidens energiform. Vi må ikke stille oss i en situasjon der norsk politikk gjør at gass framstår som mindre attraktiv, og at vi dermed ødelegger vår egen gullgruve. For det er slik vi kan oppfattes ute i verden, når vi tjener oss gode og rike på å produsere gass, men der det i norske selskap eid av staten nå nedlegges forbud mot å kunne investere i bruk av gass i utlandet, f.eks. forbudet Statkraft har fått mot å investere i flere gasskraftverk i Europa. Det er med på å ødelegge markedet for norsk gass i framtiden. Selv om det ikke nødvendigvis betyr de store inntektstapene for staten at Statkraft ikke får investere i gass, vil det bety veldig mye hvis Europa begynner å se seg om etter både andre energikilder og andre energibærere, og andre leverandører av gass. Det synes jeg vi skal ha i minne når vi i klimaets navn prøver å være verdens beste på hjemmebane. Konsekvensene kan være større enn vi aner.

Men også på fornybar energi har vi en stor framtid. EU har også store planer. I Tyskland i dag er vind den energiformen som har størst installert kapasitet. Det betyr at når det blåser godt over hele Tyskland, produserer de mer vindkraft enn de produserer brunskull, kjernekraft eller gasskraft separat. Det betyr at de har et betydelig effektbehov når det ikke blåser. Det gir store utfordringer i energibalansen deres, men det gir også store utfordringer for hele EU-systemet, som skal satse stadig mer på vindkraft. Den utfordringen vil også Storbritannia få hvis de realiserer de store havvindmølleplanene de har. Det gir et godt potensial for norsk vannkraft, og det bør vi utnytte. AS Norge, for å bruke den betegnelsen, kan tjene gode penger på å selge vannkraft når prisen er høy, og forsyne seg selv med bil-

lig vind når den prisen er lav. Ved å bruke teknikken med pumpekraftverk kan vi fylle vannmagasinene. Vann er en av de beste måtene i dag å lage større mengder elektrisitet på.

Derfor er tanken om og debatten rundt å være Europas batteri veldig god. Det tror jeg også vi er rimelig enige om i denne sal. Men jeg savner en mer grunnleggende debatt om hvordan dette skal gjennomføres i praksis. For vi vet også at det jobbes med å utvikle andre energiteknologier, heldigvis kan vi vel si – gasskraftverk som kan startes opp raskt, men som kan gjøre at verdien av gass opprettholdes, mens verdien av vannkraft ikke blir den store vi ser for oss, fordi at en, i mangel av at Norge gjør de nødvendige grepene raskt nok, heller bygger opp en armada av hurtigstartende gasskraftverk. Her er det veldig mange brikker som ikke er på plass. Vi skal ikke ta sorgene på forskudd, men det er noe vi må være oppmerksom på.

Samtidig som vi skal debattere regelverk og hvordan vi skal få fram norske pumpekraftverk så raskt som mulig, må vi også ha norske forbrukere med i tankene. Sett ut fra Fremskrittspartiets perspektiv er vannkraft et gode norsk industri, norsk næringsliv og husholdningene skal nyte godt av. Jeg tror det er vanskelig å få politisk aksept, uavhengig av partifarge, hvis norske forbrukere ser at en her bruker norske naturressurser for å fylle statskassen og forsyne Europa med strøm, mens det er norske forbrukere som må betale prisen. Derfor må vi jobbe fram og få en aksept for at vi skal ha Europas batteri gjennom å ha akseptable kostnader på hjemmebane. Det betyr at mens vi bygger ut mer eksportkapasitet til utlandet, må vi også bygge ut mer produksjonskapasitet på hjemmebane.

Vi må også se på hvordan vi kan stimulere vår leverandørindustri til å bli bedre til å levere teknologi og tjenester når Europa skal bygge ut andre fornybare ressurser, slik som havvindmøller. Der kan vi gjøre mye, men da er det viktig at vi hjelper dem med teknologiutvikling og ikke lar dem vente på at vi skal utvikle havvindmøller til ... (presidenten klubber).

Knut Magnus Olsen (Sp) [16:51:11]: Statsråden har gitt en grundig og god redegjørelse om Norges arbeid og posisjoner i forhold til EUs energipolitikk. Det viser at vi har en regjering som har en aktiv holdning til spørsmålene i EU-kommisjonens energipolitiske meddelelse. Norge er en viktig partner for EU når de skal meisle ut sin energi- og klimapolitikk. Vi skal bruke vår rolle som energipolitisk stormakt i europeisk sammenheng til å få gode og offensive løsninger på klima- og energiproblemene i verden. Europa må gå i front for å få det til, og vi skal være pådrivere for at det skal kunne skje.

Jo mer fornybar energi Norge produserer, jo mer bidrar vi positivt til utviklingen i hele EU-systemet. Norge er en energistormakt, og det skal vi fortsatt være. EU prioriterer bl.a. fornybar energi og offshore vind, som flere har sagt her. Som Senterpartiet har tatt opp en rekke ganger fra denne talerstol, har Norge unike muligheter i kraft av våre fantastiske naturressurser. Det fysiske potensialet for havvind er bl.a. enormt.

Senterpartiet er opptatt av den unike kompetansen vi

har innenfor vannkraft, bioenergi og offshorevirksomhet. Vi har de beste muligheter til å stå overfor en vinn-vinn-situasjon: norsk næringsutvikling og sterk delaktighet i Europas oppnåelse av klimamålene. Denne muligheten må vi gripe med begge hender. Slik bygger vi også grunnlaget for at Norge er en energistormakt selv etter at oljen tar slutt.

Jeg har lyst til å peke på to eksempler på at arbeid som gjøres i Norge, kan være mulige modeller for andre. Eksempelvis er satsingen på energieffektiviseringen gjennom Enova lagt merke til langt utover Norges land. Det samme gjelder avtalen med Sverige om et felles grønt sertifikatmarked, som statsråden også nevnte. Dette er første gang to land koordinerer satsingen på fornybar elektrisitetsproduksjon gjennom et felles elsertifikatmarked, og dette kan tjene som modell for flere.

I Europa bygges det nå ut økende mengder uregulerbar kraft. I dette perspektivet har Norge enda et fortrinn som vi må ivareta i vårt arbeid med å påvirke de pågående prosessene i EU. Vår vannkraft er regulerbar. Der produksjonen av uregulerbar kraft tikker og går jevnt hele døgnet og eventuelt er prisgitt om det blåser eller ei, kan vi i Norge velge å produsere mye kraft i perioder på døgnet der behovet er stort, og eksportere tilleggslast til utlandet når de trenger det. Motsatt kan vi bokstavelig talt skru igjen kranene når forbruket er lite i utlandet, og importere kraft tilbake igjen når utlandet har lavt forbruk.

Norge har tett energimessig samhandling med EU gjennom fornybar og annen energiutvikling. Senterpartiet er som kjent ingen tilhenger av norsk EU-medlemskap, men vi er for et sterkt internasjonalt samarbeid mellom selvstendige stater. Norge har i dag et nært samarbeid med EU på en lang rekke politikkområder, der energiområdet, som vi ser, er en viktig del. Utfordringene vi står overfor, krever samarbeid på tvers av kontinenter, noe som fungerer godt uten unionsmedlemskap. Vi har også vist at det er mulig å reversere pålegg fra EU som ikke samsvarer med norsk oppfatning av god ressursforvaltning og samfunnsutvikling. Kampen om nettopp hjemfallsretten er et godt eksempel på det.

Senterpartiet vil at vi fortsatt skal være offensive når det gjelder kontakt med EU, både til gagn for EUs oppnåelse av klimamål og for Norges fortsatte posisjon som energistormakt.

Siri A. Meling (H) [16:55:45]: Jeg har først av alt lyst til å takke interpellanten fordi han bringer en diskusjon inn i Stortinget om hvordan vi møter EUs nye strategier innenfor energiområdet. Det er bra at vi får en sånn diskusjon også hos oss.

Jeg har lyttet til statsråden og hans ord om å ha en aktiv holdning til de prosessene som skjer i EU. Det er klart at vi i dette landet betaler en pris for å stå utenfor EU og bare være tilsluttet gjennom EØS-avtalen. Det betyr at vi på mange måter ikke har den samme muligheten til å være med i prosessen, være med i de lukkede rom der beslutninger tas.

Fra mitt ståsted vil jeg si at det er en stor ulempe innenfor energiområdet, fordi Norge, som flere har vært inne

på i dag, er en stormakt innenfor energiområdet og EU er vårt viktigste marked. Det at vi står utenfor EU, betyr også at vi frasier oss muligheten til å påvirke dette viktige markedet fra innsiden, noe et medlemskap ville gjort. Men vi må selvfølgelig forholde oss til at vi er tilsluttet gjennom en EØS-avtale, og gjøre det beste ut av det. Men det er klart – et medlemskap ville gitt oss en helt annen mulighet til påvirkning av dette markedet, som kanskje er vårt viktigste innenfor energiområdet.

Interpellanten, og også andre, har tatt opp gass og betydningen av gass i et miljøperspektiv. Med halve utslippene av det kull representerer er det klart at i den grad EU bruker mer naturgass, vil en også kunne bidra effektivt til reduserte klimautslipp. Norge, som en stor leverandør av gass inn til Europa, konkurrerer bl.a. på den stabiliteten vi har, nærheten til Europa, men også stabilitet når det gjelder leveranser. Vi har en høy troverdighet som en stabil leverandør av gass til Europa. Det inntrykket EU har av Norge som en pålitelig og stor gassleverandør, er det viktig at de fortsetter å ha. Det betyr at vi fra norsk side også må kjenne vår besøkelsestid når det gjelder de signaler vi gir til EU om at vi også i fremtiden vil være en stor og sikker leverandør.

Nå har Oljedirektoratet nylig lagt frem justerte tall for gassreserver på norsk sokkel, der pilene peker nedover. Vi har dessverre en regjering som sprer usikkerhet om hva regjeringen ønsker skal skje fremover i viktige områder nordover når det gjelder olje og gass. Det betyr at vi fra norsk side sender noen vage signaler til EU om vi også i fremtiden vil være en stor gassleverandør på det europeiske markedet. Jeg vil derfor oppfordre olje- og energiministeren – i den grad han kan – til på vegne av Norge og regjeringen å være en aktiv pådriver for at vi nå får åpnet nye leteområder i nord, i attraktive områder der vi må påregne at det ligger olje- og gassressurser.

Når EU og Russland ser på muligheter for gasstransport sørover, er det også viktig å gi et tydelig signal fra olje- og energiministeren om at vi ønsker at det skal foregå transport langs vår kyst fordi vi ønsker å videreutvikle felt som ligger i nord og på norsk side. Her er det en del tog som går og beslutninger som tas i nær fremtid. Det betyr at vi ikke nødvendigvis kan avvente beslutninger om hva vi vil når det gjelder olje- og gassutvikling i nordområdene våre, og hva vi vil når det gjelder gassinfrastruktur i nordområdene, særlig lenge, for da risikerer vi at vi mister en del muligheter på vegne av energinasjonen Norge.

Jeg vil oppfordre olje- og energiministeren til å være aktiv og tydelig om disse spørsmålene overfor EU og forsikre dem om at Norge skal være en stor leverandør av energi til Europa også i årene fremover.

Nikolai Astrup (H) [17:00:33]: La meg først få lov til å takke for en positiv og konstruktiv debatt mellom alle dem som har deltatt. Jeg ønsker også å komme tilbake til noe som statsråden ikke fikk anledning til å svare på i sitt forrige svar, nemlig hvordan han ser på utviklingen av pumpekraft i Norge, hvilke konsekvenser det eventuelt vil få for fornybardirektivet, og hvilke eventuelle tilpasninger vi må gjøre hjemme for å realisere et slikt potensial. Når

det gjelder fornybardirektivet, kunne det også være interessant å høre noe mer om når vi kan forvente at det landes, og hvilke konsekvenser det da får for Norge. Jeg har forståelse for at statsråden kanskje ikke kan svare på det akkurat nå, men vi håper likevel på en avklaring snart.

Det er også interessant i det perspektivet at det fra EU meldes om at EU-landene vil innfri sine forpliktelser i fornybardirektivet, slik det ligger an nå. Da er spørsmålet i hvilken grad statsråden mener det vil være behov for den kraften som Norge ønsker å tilby inn i Europa, og om man har sett noen signaler fra EU i den sammenheng.

Jeg er også veldig glad for at statsråden er så positiv til at vi skal samhandle med Europa, slik han gir uttrykk for. Det står i kontrast til det som f.eks. representanten Ola Borten Moe i mange sammenhenger har ytret, nemlig at vi bør kutte kablene til utlandet og bli et isolert strømmarked her i Norge. Jeg er glad for at statsråden ikke deler sin partifelles syn i den saken.

Så har mange representanter vært inne på interessante temaer, representanten Lødemel, bl.a., om utviklingen av offshorenettet i Nordsjøen og hvilke konsekvenser det vil få for utbygging av linjer i Norge. Det er et perspektiv jeg håper at statsråden griper fatt i i sitt neste innlegg.

Så er jeg enig med statsråden når han sier at det må ligge kommersielle hensyn til grunn for hvordan vi utvikler røret videre for gass – det sier seg selv. Men skal vi fylle rollen vår som gassleverandør til Europa på det nåværende nivået, er vi avhengige av å fylle på med mer gass i disse rørene. Da er vi også avhengige av å avklare hva som skal skje med nye felt. Jeg håper statsråden vil lande på riktig konklusjon i den saken. Nå er vi jo bare tilhengere her i denne sal, så da kunne kanskje statsråden være så vennlig å dele det synspunktet med oss nå, i all fortrolighet.

La meg da også få lov til rett og slett å avslutte med å si takk til alle som har deltatt i debatten. Det er konstruktivt at vi har denne debatten når EU ennå ikke har landet sine synspunkter. Jeg håper vi kan fortsette med det i året som kommer, etter at EU legger frem sine perspektiver, at vi også i denne sal debatterer de viktige sakene som kommer fra Brussel.

Statsråd Terje Riis-Johansen [17:03:45]: Hadde jeg forstått at det var spørsmål om Lofoten og Vesterålen som representanten Astrup tok opp i sitt forrige spørsmål, skulle jeg selvsagt svart på det og konkludert på det da. Men nå tror jeg ikke at jeg rekker det, for jeg har akkurat fått så mange nye spørsmål, så får jeg i alle fall ta dem først.

Når det gjelder dette med «supergrids» og det å bygge nett rundt Norge og mellom nordsjølandene, som både representanten Lødemel og flere andre tok opp, jf. det jeg sa om initiativet som er tatt på nordsjølandenes vegne det siste året, er jeg en stor tilhenger av det. Så tror jeg samtidig at vi må ha to tanker i hodet samtidig her. Det vi mener når vi snakker om europeisk supernet, er et nett bygd for andre kapasiteter, en annen produksjon, enn det vi snakker om i dag. Vi skal bygge kabler, vi skal sørge for kraftutveksling mellom europeiske land, inkludert Norge, også – jeg får si, litt uavhengig av det – framover, men det

er andre nivåer, andre størrelser vi da diskuterer. Så når vi snakker om dette store supernettet, er jo det noe som primært henger sammen med stor utbygging av offshore vind. Da får vi, som representanten Olsen helt riktig var inne på, produksjon som er på et annet nivå enn det vi snakker om i dag, og det må håndteres deretter.

Så var representanten Meling opptatt av og oppfordret til å ha ulike standpunkter, handlingsmønstre overfor EU. Når det gjelder å melde til EU om at Norge skal være en stabil leverandør av olje og gass i framtida – det er jo særlig gass det handler om – er jeg helt tydelig. Jeg nevnte det bl.a. i møtet med en representant for den belgiske regjeringen tidligere i dag, og det var ett av temaene. Budskapet mitt der var at Norge skal være en sikker og pålitelig leverandør av gass til det europeiske markedet i framtida. Jeg har ennå til gode å høre noe fra våre venner i andre europeiske land som tyder på at ikke det er et oppfattet budskap – at ikke Norge blir sett på nettopp som en trygg, solid og skikkelig leverandør av gass. Norsk gassproduksjon har vi ambisjoner om å holde på dagens nivå, og øke framover. Det er også noe jeg meddeler til mine kollegaer fra EU-land.

Så er det jo da sånn – på tross av hva representanten Meling sa – at vi faktisk har åpnet nye områder. Nå har vi satt i gang en åpningsprosess rundt Jan Mayen. Det begynner å bli veldig lenge siden sist en regjering gjorde noe tilsvarende. Jeg er glad for at vi har gjort det, og jeg mener at det, i kombinasjon med det som gjøres på Island, og det som gjøres på Grønland, viser nå et initiativ – i og for seg flere initiativ – som tar inn over seg de mulighetene som ligger i disse områdene. Det er viktig at vi alle formidler det som en del av en offensiv politikk fra Norges side, også på den delen av energiområdet.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er avsluttet.

Sak nr. 7 [17:07:14]

Interpellasjon fra representanten Ketil Solvik-Olsen til olje- og energiministeren:

«Statsråden varslet allerede forrige vinter at energisituasjonen vinteren 2011 kunne bli vanskeligere enn vinteren 2010. Denne advarselen har statsråden gjentatt i høst, og utviklingen er bekymringsfull. Fyllingsgraden i magasinene er under gjennomsnitt og synkende. Siste tolv måneder har strømprisen økt 19 pst., ifølge SSB. Varsler om kaldt og tørt vær bærer bud om ytterligere prisoppgang, viser NVEs kraftsituasjonsrapport for uke 45. Forrige vinter passerte strømprisene 10 kr/kWh enkelte steder. Dette skaper betydelige utfordringer for husholdninger og næringsliv.

Hvilke virkemidler har regjeringen etablert for å sikre at situasjoner med nær tomme vannmagasin og ekstrempriser på strøm ikke oppstår kommende vinter, og hvilke virkemidler vil statsråden ta i bruk for å bøte på effektene av skyhøye strømpriser?»

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [17:08:36]: Med tanke på forrige debatt: Hvis statsråden heller vi gi oss fasiten til regjeringen når det gjelder Lofoten og Vesterålen, så skal han få bruke all sin taletid i denne debatten uten å få kritikk fra undertegnede! (Munterhet i salen) Han er blant venner blant tilhørerne i dag.

Tematet jeg tar opp, er kraftsituasjonen. Statsråden varslet at 2011 trolig ville bli verre enn 2010. Det gjorde han forrige vinter. Jeg delte, og deler, denne virkelighetsoppfatningen, og mente vi måtte bruke tiden fram til 2011 til i hvert fall å gjøre det vi kunne for både å unngå en krise og å få avbøtende tiltak på plass slik at en eventuell krise ble minst mulig smertefull.

Dessverre fikk statsråden rett i sine forventninger. Jeg vil ikke på noen måte påstå at han ønsker dagens situasjon, men det er likevel en konsekvens av den politikken som har blitt ført – ikke bare av denne regjeringen og ikke bare av denne statsråden – over lang tid i Norge. Vi har en statsminister som både har utelukket gasskraft på linje med andre land, som også har utelukket større vannkraftutbygginger og som var energiminister i 1995 da man begynte å spå et kraftunderskudd. Så dagens statsminister er egentlig den som i størst grad har hatt en finger med i det spillet vi dessverre nå ser.

Strømprisen har gått i været, og det er veldig mye oppmerksomhet rundt dette i media. Mange varsler at strømregningen vil bli 2 000–4 000 kr høyere for folk med et gjennomsnittlig forbruk. Vi har også sett at beredskapssjefen i Møre og Romsdal har gått ut i media og vært svært bekymret og ønsket alle mulige tiltak iverksatt, alt fra å stenge ned industri til å starte opp de mobile gasskraftverkene, for, som han sier, rasjonering er noe en vil unngå for enhver pris. Det er jeg enig med han i.

Det er et paradoks at vi i Norge, der vi nesten ikke engang tør å diskutere kjernekraft, bortsett fra fra et partiers side, samtidig sitter og trygler og ber svenskene om å kjøre kjernekraftverkene sine i gang så fort som mulig og så mye som mulig. Det er et paradoks i norsk energipolitikk som er vanskelig å forklare.

Dessverre, må jeg si, virker regjeringen relativt dårlig forberedt på denne situasjonen til tross for energiministerens advarsler for et år siden. Det synes jeg egentlig er litt spesielt, siden energiministeren var veldig tydelig i en kraftdebatt vi hadde forrige vinter. Når en leser nasjonalbudsjettet for 2011, ser en at regjeringen skriver at den anslår at strømprisene i 2011 vil være om lag uendret i forhold til 2010. En ser altså ingen varsler om prisøkning. Det er ganske spesielt, all den tid statssekretæren i Finansdepartementet, SVs Roger Schjerva, i NRK Dagsrevyen forrige uke var ute og sa at kommunene måtte forstå og vente at strømprisene i år ville bli høyere enn i fjor. Derfor kunne de ikke forvente noen utstrakt hånd fra regjeringen med tanke på at de fikk en strammere kommuneøkonomi med høyere strømpriser. Det er litt rart at regjeringen, eller i hvert fall SV i regjering, sier at kommunene skal ha bedre analyseverktøy enn det regjeringen selv legger fram i nasjonalbudsjettet.

Regjeringen har nå nettopp fremmet forslag om å øke bostøtten med 2 500 kr. En har fremmet forslag om å styr-

ke Enova. Dette er bra. Dette er tiltak som har kommet på plass etter at jeg leverte en interpellasjon. Regjeringen skal ha honnør for det. Men det bekrefter samtidig at regjeringen ikke ventet at denne situasjonen skulle oppstå og at en ikke hadde den under kontroll, fordi både Enova-støtte og bostøtte var et tema da statsbudsjettet ble behandlet og i forslag som ble diskutert i Stortinget 16. desember – og regjeringspartiene stemte da imot. Det er veldig bra å snu, men det vitner om at en ikke forutså situasjonen på samme måte som opposisjonspartiene.

Relatert til dette har også energiministeren kommet med noen utspill den siste uken. En har framskyndet prosjektene rundt AMS, eller toveiskommunikasjon, automatisk måleravlesning. Det er veldig bra. Det varslet også Bondevik-regjeringen om i krisepakken sin i 2003–2004. Vi er veldig glad for at det er blitt framskyndet etter å ha blitt utsatt en rekke ganger. Det som likevel er et poeng, er at beregninger som Fjordkraft har gjort, eller som Fjordkraft i hvert fall har presentert, viser at med dagens strømpriser i Norge, med de prisvariasjonene som er i døgnnet, ville en gjennomsnittshusholdning spart 45 kr i året på å ha toveiskommunikasjon. Det gir ikke den store stimulansen til å vaske klær om natten i stedet for om dagen hvis besparelsen er knapt en krone i uken. Derfor skal vi ikke ha for store forhåpninger til at dette løser noen situasjon, selv om det gir et viktig prissignal til forbrukerne.

Utspill om månedsfakturering, som også har fått stor oppmerksomhet, er for så vidt hyggelig for folk som ikke klarer å styre sin økonomi. Men det er ikke en bedring av økonomien til privathusholdninger, fordi strømregningen blir ikke lavere totalt sett. Og vi skal huske at i stort sett alle bransjer i dette landet kan en betale for å utsette betalingen sin. Mange betaler gjerne 250 kr for å slippe å betale for møbelkjøpet sitt de neste ni månedene. Det regjeringen gjør, er å tvinge folk til å få mindre gratis kreditt. Nå skal en ikke få kreditt i opp til to måneder for den strømmen en kjøper, men maks én måned. Det er greit for dem som ikke klarer å styre økonomien, men det er faktisk dårligere økonomi for de privathusholdningene som klarer det. Så dette er egentlig ikke mye å skryte av.

Så skal jeg også gi regjeringen ros for at den nå har bestemt seg for å framlegge en energimelding. Det har vi hatt debatt om før, men da denne interpellasjonen ble tatt opp, var regjeringen imot en energimelding. Nå er den for, og det er bra for de langsiktige tiltakene som trengs. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dem, men på det å kunne gjøre noe på kortere sikt for å bøte på effektene.

Bostøtte er bra, men det er ikke tilstrekkelig. Veldig mange husholdninger, gjerne enslige pensjonister med nedbetalte hus, men ikke nødvendigvis med veldig god kontantstrøm, vil ikke kunne kvalifisere for bostøtteordningen. Her vil en elavgiftsreduksjon være et bidrag, selv om det ikke vil oppveie for de prisøkningene de opplever. Derfor har Fremskrittpartiet foreslått at elavgiften skal kunne brukes. Jeg minner om at elavgiften ikke omfatter hele det norske markedet, og at det norske markedet bare er en liten del av det nordiske markedet. Når regjeringspartiene forsøker å si at en elavgiftsreduksjon vil gi en til-

svarende prisøkning på strøm, har de bevisbyrden på sin side. Så lenge priselastisiteten på strøm er på -0,4, er det altså en veldig liten respons.

Neste punkt gjelder kommunene. Jeg vil gjerne høre hvordan regjeringen ser på dette at vi nå opplever kutt i tjenestetilbudet i kommunene. Når Roger Schjerva, statssekretær i Finansdepartementet, sier at dette skulle kommunene ha forutsett, er mitt spørsmål til regjeringen: Hvordan kan kommunene forutse noe som regjeringen ikke har forutsett? Et godt svar på dette imøteses.

Jeg registrerer at regjeringen mener det er bedre samfunnsøkonomi å stenge industri enn å starte opp kraftverk som i dag ikke er i bruk. Jeg vil gjerne høre hva slags tanke som ligger til grunn for denne prioriteringen fra regjeringen, når dette skal være med og bedre kraftforsyningen i landet. Det må jo bety at en generelt synes at de bedriftene som stenger ned, ikke gir et veldig stort samfunnsøkonomisk bidrag – når det egentlig er bedre å stenge dem enn å starte opp kraftproduksjon.

Jeg vil også gjerne utfordre regjeringen med hensyn til turbin nr. 2 i kraftvarmeverket på Mongstad som i dag ikke er i bruk, men som kunne ha vært startet. Hva har regjeringen gjort for å få tatt den i bruk, med tanke på at kraftbalansen er så stram som den er?

De mobile gasskraftverkene skal jeg ikke ta opp i denne debatt, de hører litt inn under industrien, men statsråden kjenner godt Fremskrittspartiets synspunkter på dette. Vi mener disse skulle vært tatt i bruk på et langt tidligere tidspunkt, for å bidra til å rasjonere på vannet. Når det er vann vi mangler i magasinene, er det mer logisk å ta i bruk gassen, som vi har mer enn nok av, enn å fortsette å pumpe ut vann for å spare på gassen.

De temaene jeg har nevnt, er ikke i seg selv en endelig løsning på noe som helst problem. Mange av dem er mer å kalle bedøvelse av konsekvensene av en feilslått politikk enn de løser noen langsiktige problemer. Og det er helt riktig: Det finnes veldig få, om noen, «quick fix» på dagens problemer. Og det hjelper ikke at vi har lagt oss på en linje med «slow fix». Jeg minner om at ordningen med grønne sertifikater ble utsatt. Vindkraftmål ble avlyst. Når det gjelder gasskraftverk i Midt-Norge, har samtlige fire prosjekter enten blitt avlyst eller står urealisert.

Det er veldig gledelig det som Industrikraft Møre kom med i Aftenposten i dag, at en sammen med Siemens kan lansere og bygge et fullskala gasskraftverk med fullskala rensing, men at det trengs noen avklaringer fra regjeringen. Jeg ønsker ikke å utfordre regjeringen på å komme med disse løsningene i dag, men jeg håper en ser på dette med åpne øyne og med en positiv holdning, slik at både norsk gass og mer vannkraft kan brukes i Norge, og at de andre nye fornybare energikildene kan tas i bruk – med tanke på en langsiktig løsning.

Statsråd Terje Riis-Johansen [17:18:53]: Kraftsituasjonen og de kraftprisene vi opplever, er utfordrende for både husholdninger og næringsliv. Det er ingen tvil om at prisene i desember i fjor var uakseptabelt høye, med variasjoner landsdelene imellom. Mitt mål er å få en lik og forutsigbar strømpris i hele landet. Derfor er

målet om en stabil kraftforsyning sentral i energipolitikken.

Det er fundamentalt for norsk kraftforsyning at nær 100 pst. av all kraftproduksjon er fra vannkraft. Vannkraften gir oss en unik tilgang til ren fornybar energi, men temperatur, nedbør og tilsig kan variere fra år til år, og dermed også vannkraftproduksjonen. Systemet medfører også at prisen på strøm varierer mellom sesonger og år. Vanligvis er prisen lav om sommeren og høyere om vinteren.

Det ble produsert om lag 4 TWh mer strøm i Norge vinteren 2009–2010 – fra november til februar – enn gjennomsnittet for de fem foregående årene. Dette må ses i sammenheng med at det var svært kaldt, og at store deler av svensk kjernekraftproduksjon uventet var ute av drift. Kombinert med lite snø i fjellet og en tørr vår førte dette til at magasinene hadde et dårligere utgangspunkt for vinteren 2010 enn tidligere år. Hele 2010 var det kaldeste året på 70 år. Nettotilsiget i 2010 var på 100 TWh. Dette er 23 TWh mindre enn normalt. 100 TWh utgjør ca. tre fjerdepartar av det årlige forbruket i Norge – *kun* tre fjerdepartar, kunne jeg lagt til.

Løsningen på den stramme kraftsituasjonen som vi nå opplever, må finnes i tiltak på både lang, mellomlang og kort sikt.

Av tiltak på kort sikt vil jeg kort nevne tilskuddsordningen for husholdninger, som regjeringen har styrket med 70 mill. kr ekstra i 2011. Ordningen forvaltes av Enova og er rettet mot tiltak som begrenser avhengigheten av strøm til oppvarming. Dette er gode tiltak som er rettet inn mot den enkelte husholdning.

Denne ekstraordinære bevilgningen innebærer nesten en tredobling av satsingen på dette området i 2011. Jeg vil særlig oppfordre folk i områder med en anstrengt kraftsituasjon om å søke om midler fra denne ordningen.

I statsråd 17. desember ble det vedtatt å gi Statnett dispensasjon fra vilkårene i anleggskonsesjonene for bruk av de mobile gassfyrte reservekraftverkene på Tjeldbergodden og i Nyhamna. Samtidig ble utslippstillatelsene midlertidig endret. Begge vedtak er gjeldende for ukene 1–20 i 2011.

Dispensasjonen og den midlertidige endringen av utslippstillatelsene gjør at anleggene også kan tas i bruk ved eventuelle feil og i vanskelige driftssituasjoner, og dermed være med på å motvirke tvangsmessig utkobling av forbruk. Dette er således et viktig tiltak for forsyningssikkerheten i området.

Jeg vet at mange bekymrer seg for strømreregningen som kommer i disse dager. Jeg har tidligere oppfordret kraftleverandørene til å være behjelpelige overfor kunder som ønsker å dele opp regningene sine. Jeg er enig med representanten Solvik-Olsen i at det ikke blir lavere kostnader av dette, totalt sett, men jeg vet at mange leverandører tilbyr dette og mener at det bidrar til at alle kunder får en bedre oversikt over strømutgiftene sine i perioder med store svingninger.

Regjeringa har også foreslått en ekstra utbetaling av statlig bostøtte. Saken er forelagt Stortinget. Vi vet at en familie på fem da vil få utbetalt 2 900 kr mer. Den utbetalingen vil komme i begynnelsen av mars. Jeg mener at

det er et målrettet tiltak som husholdninger med en stram økonomi både vil glede seg over og reelt sett ha nytte av.

I tillegg til dette har jeg også sørget for å framskynde prosessen med innføring av AMS. Jeg vil be NVE stille krav til at 80 pst. av forbrukerne i Midt-Norge skal få installert AMS innen utgangen av 2013, og 80 pst. i landet for øvrig innen utgangen av 2015. Jeg har stor tro på at intelligente strømmålere og bevisste forbrukere vil gi lavere energibruk uten at det går på bekostning av komforten. Dette er et bra tiltak både for forbrukerne og for samfunnet som helhet.

Det er viktig med tiltak på kort sikt, men for å få til de varige forbedringene og nå målet om en lik, forutsigbar strømpris i hele landet, trenger vi også mer langsiktige tiltak:

- Nettutbygging, ny produksjon og energieffektivisering er svarene på det. Vi er mer enn godt i gang på alle områdene.
- For perioden 2006 til og med 2011 har regjeringa satt av nesten 9 mrd. kr til satsing gjennom Enova. Det gir resultater. Fra 2006 til og med 2009 er det gitt tilskudd til prosjekter med et forventet energieresultat på hele 8,3 TWh årlig produksjon.

Energieffektivisering og energiomlegging i husholdningene er veldig bra, på den måten at det bidrar til bedre energibalanse og reduserer avhengigheten av strøm.

På produksjonssiden skjer det også mye. Vi skal etablere et felles elsertifikatmarked med Sverige. I den perioden vi har lagt bak oss, 2006–2009, ble det gitt tillatelser til prosjekter med forventet produksjon på om lag 6 TWh per år, nesten dobbelt så mye som i foregående periode. Jeg vil også trekke fram at vi nå ser resultater av satsingen på konsesjonsbehandlingen av småkraft. I 2010 avgjorde NVE 101 saker, noe som f.eks. er en firedobling sammenliknet med seks år tidligere. Men det som er enda viktigere enn at det er gitt konsesjon til mange prosjekter, er at det er mange som er satt i drift. I perioden 2006–2009 ble det satt i drift prosjekter med en forventet produksjon på 3,5 TWh per år.

Nettutbygging er det viktigste tiltaket for å redusere store og langvarige prisforskjeller og sikre at alle landets regioner har en tilfredsstillende forsyningssikkerhet. Statnett planlegger å investere opp mot 40 mrd. kr på utbygging og oppgradering av nytt strømmnett i Norge fram mot 2020. Det er store satsinger, og det er satsinger som kommer til å bety en forskjell.

Vannkraftressursene er ujevnt fordelt mellom landets regioner og er heller ikke lokalisert i nærheten av de store forbrukssentrene. Dette gjør det ekstra nødvendig med et robust og velutbygd kraftnett. Kraftproduksjonen varierer også fra år til år, avhengig av tilsig, som jeg var inne på tidligere. Gjennom overføringsforbindelsene både internt i Norge og ut av landet reduserer vi kraftsystemets sårbarhet for disse variasjonene.

Vi har erfart at nettutbygginger, spesielt de større ledningene, kan være kontroversielle. Jeg har stor forståelse for at det er stor oppmerksomhet rundt de lokale miljøvirkningene av nettutbygginger, men all energibruk har miljøkonsekvenser. Jeg mener helt klart at hvis vi skal ha

tilfredsstillende forsyningssikkerhet og nå våre ambisiøse fornybar- og klimamål, må vi også akseptere inngrep i landet vårt, for å si det på en enkel måte, knyttet til utbygging av fornybar energi. Det hjelper ikke å kjøpe ny bil hvis det ikke er veier å kjøre bilen på.

Statnett vurderer nå kraftsituasjonen i store deler av Norge som stram. Norden og store deler av Norge er avhengig av import av kraft. Vi er derfor mer sårbare for feil på nordiske kraftverk og overføringsanlegg enn vanlig, men sannsynligheten for at kraftsituasjonen i løpet av vinteren skal by på store problemer, vurderes likevel ikke som stor. Det er ifølge Statnett en sannsynlighet for rasjonering på mellom 5 og 20 pst. fra Trøndelag og sørover og mindre enn 5 pst. sannsynlighet for rasjonering i Nord-Norge.

Statnett har en rekke virkemidler for å håndtere anstrengte kraftsituasjoner. I ordinære driftssituasjoner kan Statnett bl.a. opprette nye prisområder, avlyse revisjoner, starte informasjonskampanjer, koble ut kjeler, drive nettet med redusert driftssikkerhet og spesialregulere produksjon for å sikre full import eller for å spare på vann i særlig viktige kraftverk.

Dersom det skulle oppstå en svært anstrengt kraftsituasjon, kalt SAKS, med over 50 pst. fare for rasjonering, kan Statnett i tillegg løse inn energiopsjoner og idriftsette reservekraftverkene.

I sommer gikk Statnett til innkjøp av energiopsjoner i forbruk. Effekten som kan gjøres tilgjengelig gjennom innløsning av disse avtalene, er 600 MW, med et samlet energivolum på 1 100 GWh. Hoveddelen av disse avtalene er i Midt-Norge og på Vestlandet. Dette er et betydelig større volum enn sist vinter, da Statnett hadde energiopsjonsavtaler på 164 MW.

I det året som vi har lagt bak oss, har vi fått på plass mange milepæler i energipolitikken. Så skal vi jobbe videre med det og samtidig begynne arbeidet med en energimelding som skal bli forelagt Stortinget.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [17:29:17]: Sommeren og tidlig høsten 2006 var det en kraftsituasjon i Norge som lignet på den vi har i dag. Den kom veldig tidlig. Strømprisene var på over 75 øre /kWh. Da gikk Senterpartiets Ola Borten Moe ut og anbefalte folk å binde strømprisen. Jeg håper og tror at de fleste ikke gjorde det – heldigvis.

Senterpartiet hadde flere oppslag i media om at de tok situasjonen på alvor. I Klassekampen den 24. august 2006 sa representanten Ola Borten Moe at kraftkrisen var en stor utfordring, og at det var et viktig tema som skulle opp på Senterpartiets landsstyremøte. Løsningene var mer nett, mer strøm og mer enøk. Så står vi her en del år senere, og det er det samme budskapet fra regjeringen. En skryter av hva Enova har fått av penger, og at de har gjort mye, men situasjonen nå er verre enn den var for fem og et halvt år siden. Det synes jeg er betegnende nok – regjeringen prater for mye og har gjort for lite.

Ja, det har blitt bygd ut vindmøller, ja, det har blitt bygd ut småkraft – men langt fra i de dimensjonene som en trenger. Samtidig har de store prosjektene som ville gitt volum, og som faktisk hadde hatt en mye større effekt, mer

eller mindre blitt skrinlagt. Det gjelder gasskraftverk, det gjelder stor vannkraft, og det gjelder mange av vindkraftprosjektene i dette landet. Jeg minner om at vi i over ti år hadde et vindkraftmål på 3 TWh, hvor en altså er kommet en tredjedel på vei.

Bostøtte og Enova er bra ting i seg selv, men det er altfor begrenset i omfang. Jeg er skuffet over at statsråden ikke har noe mer å dra ut av ermet enn det han hadde.

Når det gjelder mobile gasskraftverk, brukte en også i fjor den endringen i konsesjonsreglene som en nå skryter av. Det betyr ikke at kriteriene for å sette dem i bruk reelt sett er endret. I fjor ble de ikke tatt i bruk, til tross for de pristoppene vi så, og den situasjonen som da gjorde at energiministeren ble bekymret. Jeg minner om at hvis vi hadde satt i gang de mobile gasskraftverkene vi har hatt i drift i ett års tid, ville det utgjort en kraftproduksjon på 2,6 TWh. Det er mer enn nettoimporten til Norge de siste seks månedene. Det er en tredjedel av nettoimporten til Norge de siste tolv månedene. Det er altså et betydelig bidrag, som kunne gjort at vi hadde hatt mer vann i magasinene, og gjort at beredskapssjefen i Møre og Romsdal hadde kunnet sove litt bedre.

Enovas store kapitalbeholdning er noe som alle partier på Stortinget har stemt for. La oss understreke at dette er ikke fordi vi så på det som en optimal løsning. Det er fordi det var et krisemiddel etter at regjeringen selv skrinla de grønne sertifikatene, fordi enkelte partier i regjeringen ikke kunne tåle mer vannkraft i et sertifikatsystem. Derfor fikk vi en ujevn byrdefordeling.

Jeg er glad for at Statnett har store investeringsplaner, men jeg minner om at de siste fire årene har de bedt om kapitaltilførsel tre ganger og fått nei tre ganger. Jeg håper regjeringen er mer offensiv neste gang.

Statsråd Terje Riis-Johansen [17:32:35]: Jeg oppfatter at representanten Solvik-Olsen synes han hører det samme budskapet gjentatt. Det er jo i og for seg sant, for det er ikke så mange hemmeligheter knyttet til kraftbalansen i Norge som det er i andre land. Jeg kommer alltid til å svare det samme. Det handler om nett, det handler om produksjon, det handler om energieffektivitet. Så hører jeg mellom linjene at også representanten Solvik-Olsen ser at det skjer mer på området nå, sjøl om representanten vel mener at det burde skjedd mer. Men min åpenbare melding på dette området er at vi på nett, gjennom den satsinga som Statnett nå er godt i gang med, gjør det som skulle vært gjort tidligere, men som kommer til å bety en forskjell. På produksjon bruker vi nå mer penger gjennom Enova, og vi har også forhandlet fram en avtale med Sverige som handler om 26,4 TWh i våre to land. Når det gjelder energieffektivisering, har vi også resultater å vise til som er på en helt annen bane enn hva vi har sett tidligere. Hvis vi er enige om hva som er de tre viktige områdene å jobbe med, tror jeg også vi må samle oss om at det skjer viktige ting på alle områdene.

Så trekker representanten fram vindkraftmålet som eksempel på at det ikke har skjedd så mye på området som en skulle ønske. Der har jeg lyst til å si to ting. For det første mener jeg det var helt riktig av Enova å ta en fot i

bakken da kostnadseksplosjonen kom innenfor denne sektoren. De tallene vi så for kostnader knyttet til bygging av vindkraftverk i Norge for ca. to år siden, var ikke tall som var bærekraftige for å få lønnsom vindkraftproduksjon i Norge over tid. Enova gikk inn i de enkelte prosjektene, jobbet målrettet for å se på mulighetene for kostnadsreduksjoner, og det mener jeg vi nå har begynt å se bære frukter. Men vi er nødt til også å fokusere på kostnadssida knyttet til bygging av fornybar energi, hvis en skal lykkes i det lange løp. Det er det ene.

Det andre er at Enova vurderte vindkraftmålet opp mot Enovas totale mål for perioden. Det betyr at det er ikke slik at det å ikke bygge ut en vindmølle betyr at det ikke har skjedd tilsvarende ting på energiområdet i denne perioden. Enova har tvert imot sagt at de har klart å oppnå et nøyere totalmål, en høyere totalleveranse, på energiområdet ved å bruke de pengene de har, på energieffektivisering, på varme og også noe på teknologiutvikling. Så en kan ikke plukke ut vindsatsinga som ett element fra den totale satsinga de siste årene og ut fra det si at en ikke har fått produksjon inn på markedet.

Tor-Arne Strøm (A) [17:36:10]: Strømsituasjonen i vinter er utfordrende. Det er lite vann i magasinene, og vinteren har vært rekordkald. Vi har hatt to tørre år og to kalde vintre på rad. I tillegg har situasjonen med svensk kjernekraft i fjor vinter gjort at vi gikk inn i denne vinterseongen med et dårlig utgangspunkt. Disse problemene er et utslag av at nær 100 pst. av kraften i Norge er basert på vannkraft. I år har dette gitt oss høyere priser. Historisk har vannkraften gitt oss lave priser i europeisk sammenheng og grunnlag for utvikling både av industri og av arbeidsplasser.

Det er slik at det bl.a. er tre grupper av tiltak som må gjøres for å få oss ut av denne situasjonen – og det er flere som har vært inne på det her i dag. Vi må produsere mer strøm. Vi må oppgradere og styrke overføringsnettet for strøm. Vi må satse på enøktiltak for å bruke mindre strøm og bruke strømmen smartere. Regjeringen har mangedoblet innsatsen innenfor alle disse områdene. Vi har styrket satsinga på fornybar energi betraktelig siden vi tok over i 2005. Avtalen med Sverige om grønne sertifikater vil gi en ytterligere styrking av innsatsen her. Til sammen skal Norge og Sverige bygge ut 26,4 TWh ny fornybar kraft i Norge. Det betyr i Norge ca. 13,2 TWh. Dette vil bidra meget positivt i kraftmarkedet.

Regjeringen har doblet saksbehandlingskapasiteten i NVE. Det vil også gi kortere saksbehandlingstid for søknader om bygging av fornybar energi. NVE prioriterer i sin behandling områder som har kraftunderskudd, slik som bl.a. Midt-Norge.

Statnett har en bra nettutviklingsplan. Det er viktig å få på plass de nødvendige linjer for å jevne ut prisen i Norge og for å gjøre det mulig å bygge ut ny kraftproduksjon. Kraften må flyttes fra produksjonssted til forbruk, og kraften må kunne flyte mellom områder når forbruket og behovet varierer.

Fra perioden 2006 til 2011 har regjeringen støttet arbeidet med ny produksjon og fornybar energi og energi-

sparing gjennom Enova med over 8,9 mrd. kr. I tiden mellom 2006 og 2009 har Enova gitt tilskudd til prosjekter som totalt ville gi en effekt på 8,3 TWh per år.

Jeg er også veldig fornøyd med at regjeringen har besluttet å styrke Enovas tilskuddsordning til prosjekter i husholdningen med 70 mill. kr ekstra i 2011. Regjeringen har også varslet en økning av bostøtten med til sammen 318,5 mill. kr. Dette tiltaket vil gi en ekstra utbetaling til 125 000 mottakere av bostøtte. En familie på fem vil kunne få utbetalt ca. 2 900 kr, og som statsråden sa, kommer utbetalingen i begynnelsen av mars, og det er veldig positivt. Det er sikkert mange som synes dette er bra.

I denne sammenhengen er det også viktig å trekke fram garantiordningen for industrikraft. Det begynner å gi effekter nå, og det er gledelig. Det er viktig at industrien sikrer seg levedyktige rammebetingelser. Jeg tenker bl.a. på de to kontraktene som er inngått nå bl.a. med Norske Skog og Finnfjord Smelteverk. Jeg tør også å minne om at hadde det vært opp til Bondevik II-regjeringen, hadde vi ikke hatt et slikt kraftregime på plass. Det synes jeg man også skal ta inn over seg. Til sammen vil tiltak som regjeringen har satt i gang og utført gjennom disse årene, bidra til å bedre situasjonen i kraftmarkedet. Det vil også gi mer stabile priser for forbrukerne.

Når vi nå har fått på plass alle disse tiltakene, er det veldig bra at vi her på Stortinget får anledning til å diskutere de lange linjene i energipolitikken, som statsråden har sagt tidligere. Regjeringens varslede energimelding og energiutredning vil gi denne muligheten.

Regjeringens innsats i energipolitikken er bra. Satsingen vil bedre situasjonen både for industrien og for vanlige forbrukere. Det er bare det at ting tar tid.

Oskar J. Grimstad (FrP) [17:40:35]: Statsrådens uttalte frykt for ein enda meir utfordrande situasjon på kraftmarknaden vinteren 2010–2011 ser ut til å slå ut i større grad enn han og regjeringa og elles mange andre har håpa på og ønskt. Rekninga for manglande politisk handlekraft blir no betalt av næringsdrivande og private. Spesielt er dette belastande for dei som sit nedst ved fellesskapet sitt bord. Vi veit at i staden for at dei kunne komme seg ut av fattigdommen med hjelp av den raud-grøne regjeringa, har det berre blitt fleire fattige dei siste seks og eit halvt åra som denne regjeringa har styrt. Med makta som ligg i eit fleirtal, har denne regjeringa hatt tidenes moglegheit til å handle, men i staden ser det ut som om denne regjeringa har hatt så store interne kamper i mange saker at det lammar fullstendig den handlekrafta som er gitt.

Det er også eit paradoks at Norden har hatt straumunderskot i to år og blir redda av russisk atomkraft. Det blir det ikkje snakka særleg høgt om. For føregåande året blei straumunderskotet i eit samla Norden på over 16,2 TWh. Det gir oss ein enkel fasit. Utan russisk atomkraft ville det blitt straumkrise. Det er altså ok med russisk atomkraft, men ikkje med norsk gasskraft.

Det er mogleg at påstanden frå ein svensk politikar om at Noreg er blant dei siste kommunistiske landa, er feil, men vi er i alle fall avhengige av straumproduksjonen deira, slik vår politiske leiing har stelt seg.

At vi er avhengige av svensk atomkraft, var også representanten Solvik-Olsen innom. Vi var nyleg på eit besøk på IFE Halden og fekk presentert det dei jobba med. Dei forskar jo bl.a. på sikkerheit når det gjeld atomkraft, og då er det spesielt å merke seg at konsesjonstida deira som har vore gitt ti år i slengen, under denne regjeringa har blitt redusert til seks år. Det er slåande at sånt kan skje når vi er så avhengige av nettopp denne typen arbeid som dei styrer med, og det handlar om sikkerheit.

Kva er det så som må til for å få straumprisar som resten av Europa misunner oss, igjen? No er det slik at trass alle våre vassressursar, betaler vi ein pris langt over den europeiske. Vi kan kanskje lytte til forslaget frå kraftverksjef i Statkraft, Ole Christian Povenius, som tek til orde for å opne opp for å bruke fleire freda vassdrag til vasskraft. Om verdas eksistens står i fare på grunn av global oppvarming, ville ikkje det vore for mykje å be om, spesielt når vi også kjenner til fleire gode forslag der inngrepa i verna område knappast ville bli nemneverdig synlege, og ny teknologi kunne brukast, eller vi seier ja til konvensjonelle gasskraftverk i staden for å importere straum frå europeiske kolkraftverk. Mange fleire andre tiltak kunne vore nemnde, men mange av desse ser ikkje på det å få straumrekning oftare som eit columbi egg, slik ein kan få inntrykk av frå den politiske leiinga i Olje- og energidepartementet. Straumen blir ikkje billegare for forbrukaren med slike tiltak, men det illustrerer godt denne regjeringas handlekraft.

Elles var alle representantane frå Møre og Romsdal samla i Molde nyleg. Der kom det fram ei sterk bekymring i forhold til vassmagasina og vasstanden der. Dei endra konsesjonsvilkåra for dei mobile gasskraftverka tok ikkje vekk denne problemstillinga. Sjølv med rekordlåg vassstand ville ikkje dei mobile gasskraftverka bli starta opp før vasstanden var betydeleg lågare. Med ein indikasjon på at det ville ta slutt før veke 16–17, som er den tida på året med lågast vassmengde i magasina, og ein dette året var nede på rekordlåg nivå, var det likevel ikkje eit signal om å starte opp desse. Fylkesmannen og beredskapsjef ropte varsku og skulle møte NVE dei neste dagane. Biletet i Møre og Romsdal er også slik at ein av dei store kraftforbrukarane, Norsk Hydro, har stengt ned betydelege delar av sitt forbruk.

Vi veit samtidig at Industrikraft Møre står klar til å gå i gang med anlegget sitt, om dei får lov til det. Men der er kravet reinsing. Spørsmålet er vidare om dei får på plass reinsing, slik det er indikert i eit oppslag i dag i Aftenposten. Er det då tiltak som kan ta imot denne reinsa CO₂-en, som blir teken ut frå eksos?

Siri A. Meling (H) [17:45:40]: Jeg vil først rette en takk til interpellanten for å reise dette temaet til diskusjon. Vi har fra Høyres side stor sympati med alle de enkeltmennesker som nå skal betale en høy strømregning, og som har problemer med dette. Vi er derfor glade for at regjeringen nå signaliserer økt bostøtte til utsatte grupper.

I tillegg til enkeltpersoner som møter store utfordringer, er det klart at næringslivet og industrien vår gjør det samme i enkelte deler av Norge. Det å ha en utrygghet

med hensyn til leveringssikkerhet og det å møte et høyt prisnivå – i den grad man må ut å forhandle om nye strømleveranser – er det klart at gir industrien vår ekstra utfordringer i sitt virke. Så det å ha fokus på nok energi-produksjon og et forutsigbart og konkurransedyktig prisnivå er klart en viktig oppgave, sett fra Høyres side. Det å ha opsjoner på å stenge ned industri er bra for å ivareta en forsyningssikkerhet. Men det er klart at for de industri-bedriftene dette gjelder, har det også en kostnad å slutte å produsere i en periode og kanskje kunne være mindre aktive i et marked – gjerne et globalt marked – som ofte krever at man må være til stede hver dag for å opprettholde markedsandelene.

De tiltakene som statsråden har skissert, er opplagte tiltak. Både det å sikre infrastrukturen, altså å bygge ut mer nett, å bygge ut mer energi og å fokusere på energieffektivisering er alle tre opplagte satsingsområder som også Høyre stiller seg bak. Det er klart at det å redusere sårbarheten vår er det det handler om. Vi må sørge for at vi har en mer differensiert energiproduksjon enn det vi har i dag. Vi er for avhengige av nedbør. Vi trenger å styrke energiproduksjonen vår innenfor andre områder, som gjør oss mindre sårbare og avhengige av nedbør.

Det å ta i bruk gass har vært nevnt av flere. Det er også et synspunkt som vi fra Høyres side stiller oss bak. Vi er også opptatt av å ivareta våre klimaforpliktelser med tanke på å tilrettelegge for rensing. Vi håper fremdeles at regjeringen vil stille seg bak de initiativ som nå har kommet, om å flytte rensprosjektet ut av Mongstad for å få det realisert tidligere og kanskje til en rimeligere penge. Det er viktig, ikke bare for å ivareta energiforsyningen til landet, men også for å få frem teknologi som er anvendbar også utenfor Norges grenser, i forbindelse med rensing av gasskraftverk.

Offshore vind ligger nok langt frem i tid for å kunne være kommersielt tilgjengelig. Men jeg håper at vi kan fokusere på de mulighetene dette gir, gjennom teknologi-utvikling og forskning på området. Det er klart at her vil vi også ha et potensial som er uavhengig av vannkraftproduksjonen vår.

Jeg er glad for at regjeringen omsider har begynt å rulle ut automatiske strømmålersystemer i Midt-Norge. Vi har fra Høyres side etterlyst en raskere fremdriftsplan på dette området, og jeg er glad for at man i hvert fall nå begynner i Midt-Norge, og at statsråden synliggjør i dagens debatt en ambisjon om at resten av landet skal ha tilgang til dette senest i 2015.

Til slutt: Skal vi få frem mer energi, er det viktig at NVE er i stand til å ha en effektiv saksbehandling av alle de søknadene som kommer dit. Jeg er klar over at saksbehandlerkapasiteten er doblet, som også representanten Strøm var inne på. Men allikevel er det altfor lang tid når bl.a. småkraftverk må vente i kø i over fem år for å få konsesjonsbehandlet sine søknader. Så jeg håper at statsråden kan være med på å snu alle steiner med tanke på de krav som stilles til søknader og til selve konsesjonsbehandlingen, slik at ikke det skal være en hindring for å få frem mer energi, som det faktisk er i dag.

Snorre Serigstad Valen (SV) [17:50:35]: Jeg må først si at det er sjelden regjeringen får såpass mye skryt i en interpellasjonsdebatt. Det er jo et gledelig tegn. Det senger riktignok det polemiske nivået i debatten, men det gir mer følelse av en meningsfylt utveksling, og det synes jeg er bra.

Når magasinutfyllingen går ned mot 40 pst. tidlig i januar, er det langt under medianen for de siste 20 årene. Derfor er vi i SV enige med LO og Roar Flåthen om at vi må vurdere framover om det er behov for å stille strengere krav til å holde igjen vann i magasinene for å unngå at de går tomme. Det er særlig viktig når vi har flere slike år på rad. Så må vi ikke glemme at Norge er nettoeksportør av kraft i de fleste år, og framover vil jo kraftoverskuddet – det er i hvert fall det vi legger til grunn i vårt arbeid – bli større over tid. Derfor snakker vi nå om tiltak for å unngå de store svingningene og økningene når det er kaldt om vinteren, at vi bør vurdere å holde igjen mer vann når vi allerede har hatt en kald vinter og derfor i utgangspunktet ligger dårligere an, og andre tiltak. Samtidig er det lansert flere forslag med det samme målet, som skal gi incentiver til kraftselskapene for å holde tilstrekkelig vann i magasinene sine til å klare kalde vintre, og ikke utfordre forsyningssikkerheten. Derfor er det veldig positivt at statsråden er enig i at vi må gå gjennom erfaringene fra to kalde vintre på rad og se på hvordan systemene virker, og om det kan forbedres. Det tror jeg det kan.

Det er også grunn til å trekke fram at regjeringen setter ned et eget energiutvalg, som i 2011 skal utrede energi- og kraftbalansen fram mot 2030 og 2050. Hovedproblemet til Fremskrittspartiet, som har fremmet denne debatten, er jo at de prinsipielt vil ha et fritt marked. De har langt på vei fått det akkurat som de ville, gjennom energiloven. Tilbud og etterspørsel skal regulere prisene. Det var nettopp det som ga investeringstørke både når det gjelder utbygging av nett, og når det gjelder fornuftige prosjekter innenfor fornybar energi. Det gikk faktisk så langt at det ble ytret i debatten om energiloven tidlig på 1990-tallet at Norge har et for godt utbygd distribusjonsnett for strøm. Det kan sies positive ting om energiloven, men et stort problem med den er at den ikke har bidratt til utbygging av nettet, ei heller til produksjon. Det må en aktiv politikk til.

Olje- og energiministeren har gjort godt greie for at denne regjeringen har satset mye og vil satse enda mer framover for å bygge ut fornybar energi, utvikle kraftnettene og satse på energiøkonomisering. Vi får grønne sertifikater, og det kommer inn nye terawatt-timer i kraftnettene de neste årene. Denne regjeringen har utstyrt Statkraft med 14 statlige, friske milliarder, slik at selskapet kan investere over 80 mrd. kr i fornybar energi de neste årene.

Så har vi beslutningen om å forsere utrulling av automatiske strømmålere i Midt-Norge, som representanten Meling var glad for. Det er jeg også veldig glad for. Det snakket jeg mye om sammen med mange på Trøndelagmøtet for en uke siden, og bare to dager etter hadde regjeringen tatt grep og kom med den gledelige nyheten. Jeg tror ikke jeg skal ta på meg hele æren for det alene, selv om jeg ser at statsråden nikker raust. Men dette er et veldig viktig tiltak.

For akkurat en uke siden var jeg på besøk hos Malvik Everk, som er det eneste selskapet i landet som tilbyr smarte strømsparingsystemer i forbindelse med toveis kommunikasjon. De viser, i samarbeid med undersøkelser SINTEF har gjort, et helt annet potensial enn det representanten Solvik-Olsen prøver å avskrive det med. Dette dreier seg jo ikke bare om å vaske klær om natten. Det dreier seg ikke om at folk til enhver tid må sitte og se hva strømmen koster, og så handle etter det. Det dreier seg jo først og fremst om mer smarte styringssystemer som gjør at kundene nettopp slipper å gjøre det hele tiden. Der ligger det et kjempepotensial. For eksempel: Hvis mesteparten av bare eneboligene og rekkehusene i Trøndelag kobler ut varmtvannstanken samtidig om morgenen, når forbruket er høyest – det er tiltak som ikke vil merkes på komforten for forbrukerne – tilsvarer det det doble av effekten av de mobile gasskraftverkene i Midt-Norge.

Vi har kjempestore effektreserver på lager når det gjelder energisparing, hvis vi får smarte systemer på plass. Potensialet i boliger og bygg er faktisk å redusere 20 pst. av energiforbruket innen 2020. Det tilsvarer tre Kårstø-kraftverk og halverer energiforbruket innen 2040. Det er elleve–tolv Kårstø kraftverk. Industrien kan spare og gjenvinne 27 TWh energi. Det tilsvarer 40 Alta kraftverk.

Den som dermed ikke ser det enorme politiske potensialet i å spare energi, er nokså blind eller svaksynt. Dette dreier seg også om noe som jeg tror vi er uenige med Fremskrittspartiet om, nemlig at det er smartere å frigjøre strøm til elektrifisering av bilpark, av sokkel og til lyn-tog, som jeg tror veldig på, og som representanten Solvik-Olsen ikke tror noe på. Det er smartere å bruke strøm til det enn å bruke den til oppvarming av hus.

Da ser jeg at jeg har brukt opp taletiden min, selv om jeg bare er halvveis i manus. Men det ser jeg at presidenten ikke har tenkt å ha noen forståelse for.

Presidenten: Nei, hun har nok ikke det.

Knut Magnus Olsen (Sp) [17:55:51]: Senterpartiets mål er å få til en lik og forutsigbar strømpris i hele landet, og som statsråden nevnte, er målet om en stabil kraftforsyning sentralt i energipolitikken.

Det vil være slik at det må jobbes med mange tiltak samtidig for å få dette til. Det vil handle om nettutbygging for å få en god og helt nødvendig flyt av strøm mellom de ulike delene av landet – fra overskuddsområder til underskuddsområder, fra områder med stor produksjon til områder med stort forbruk – og for å få ny fornybar energi fram til forbruker. Dette krever både oppgradering av eksisterende ledninger og etablering av nye. I Senterpartiet er vi vel kjent med at dette kan være kontroversielt, men vi mener det er helt nødvendig for å sikre stabil kraftforsyning i alle deler av landet.

Nå arbeides det med linjene Ørskog–Fardal, Sima–Samnanger, og Statnett har søkt om konsesjon for bygging av 420 kV kraftledning mellom Balsfjord og Hammerfest.

Senterpartiet mener dette er viktige grep for nettopp å sikre stabil kraftforsyning. Satsing på bygging av ny for-

nybar energi for å sikre nok miljøvennlig strøm inn på nettet er også helt avgjørende.

Det er gledelig for Senterpartiet at den stimulansen som er gitt til utbygging av slik energi, og effektivisering av konsesjonsbehandling i NVE, sammen med regionvis koordinering av konsesjonsbehandling, har ført til at vi de siste fire årene har fått nesten en dobling av tillatelser, og at disse har en forventet produksjon på ca. 6 TWh per år – ingen ubetydelig mengde. Takten øker fortsatt, og NVE avgjorde i 2010 fire ganger så mange saker som i 2004.

Det tredje området som er viktig, vil være en stadig mer effektiv bruk av energien. Enova spiller her en helt sentral rolle. De siste fem årene har regjeringen satt av nesten 9 mrd. kr, som statsråden også nevnte, nettopp til satsing gjennom Enova. Prosjekter med tilskudd fra dem vil ha et forventet energieresultat på over 8 TWh per år.

For alle de tre områdene er dette et langsiktig arbeid som Senterpartiet er opptatt av at det skal jobbes kontinuerlig med.

Samtidig er det viktig at vi har ordninger som sikrer dem som rammes verst, når vi på grunn av unormale situasjoner, som i vinter, får svært høye strømpriser. Ekstra utbetalingen til alle mottakere av statlig bostøtte, som regjeringen i dag fremmet for Stortinget, er et viktig eksempel på det.

Viktig er det også at vi sikrer forsyningsikkerhet når forsyningene er så stramme som nå, slik regjeringen har gjort gjennom den dispensasjonen som Statnett har fått fra vilkårene i anleggskonsesjonene for bruk av de mobile gassfyrte reservekraftverkene for de første 20 ukene i 2011.

Et viktig grep som flere har nevnt, var også å sette i gang arbeidet med å innføre AMS, med start nettopp i Midt-Norge.

Det viktige for framtiden, som statsråden også understreket, blir likevel å holde trykket på arbeidet med utbygging av fornybar energi, fordeling gjennom et stadig bedre ledningsnett, og at bruken av energi stadig effektiviseres. På den måten kan vi i større grad unngå slike situasjoner i framtiden.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [17:59:46]: Ved inngangen til 2011 var kraftsituasjonen i Norge mer alvorlig enn på mange år. En tørr og kald vinter kan gi Norge den mest utfordrende kraftsituasjonen på svært lenge. Lite nedbør, høyt strømforbruk og vannmagasiner som aldri fikk hentet seg inn igjen etter forrige vinter, er ifølge Statnett hovedårsaken til den anstrengte situasjonen.

I desember 2010 lå vannstanden i norske vannmagasiner 20 prosentpoeng lavere enn i et gjennomsnittså. Det er ikke registrert så lav vannstand i norske vannmagasiner på denne tiden av året på 20 år. Med normal nedbørsmengde og temperatur kan det ta to år før vannmagasinnivåene er normalisert igjen. Da kan kanskje statsråden gjenta noe av det innlegget han hadde tidligere i denne salen, om to år med normal temperatur og normal nedbørsmengde.

Den anstrengte kraftsituasjonen kombinert med høyt forbruk har ført til rekordhøye priser på strøm. Strømreg-

ningene for siste del av 2010 er tidenes høyeste. Fakturaen vil for mange strømkunder bli opptil 50 pst. høyere enn på samme tid i fjor.

Kristelig Folkeparti fremmet i sitt alternative budsjett økt bostøtte for 2011. Vi fremmet også forslag om å øke bevilgningene til Enova. Dette er forslag som Kristelig Folkeparti mener er på sin plass.

Vinteren 2002–2003 opplevde Norge en liknende forsynings situasjon med lav magasinifylling og høye strømpriser. Daværende olje- og energiminister Einar Steensnæs måtte tåle hard kritikk i Stortinget og i mediene for høye strømpriser. Senterpartiet førte an i denne kritikken, og fremmet et forslag i Stortinget om sterkere regulering av vannkraftverkene med innføring av minstekrav til magasinifylling.

Etter at den rød-grønne regjeringen overtok, har det blitt gjort lite for å hindre gjentakelse av strømkrisen fra 2003. Ett av de viktigste langsiktige tiltakene fra 2003 har blitt kraftig utsatt. Det gjelder grønne sertifikater. Disse skulle ha vært på plass 1. januar 2006, men vil nå først være på plass 1. januar 2012, etter at regjeringen sa nei til svenskene i 2006. I 2003 var det altfor lenge å vente til 2006 for dagens regjeringspartier. Da måtte vi ha innført grønne sertifikater fra 1. januar 2005.

Nye kraftlinjer til Bergen og Midt-Norge, som Bondevik II-regjeringen startet planleggingen av, lå til behandling i Olje- og energidepartementet i hele forrige stortingsperiode. Opposisjonens kreative forslag fra 2003 har vi sett lite til. Einar Steensnæs var for øvrig den siste statsråden som la fram en energimelding for Stortinget. Kristelig Folkeparti har derfor fremmet et representantforslag der vi ber om at det i løpet av dette året, 2011, utarbeides en plan for å sikre forsynings sikkerheten for strøm og hindre framtidige kraftkriser.

Regjeringen ved olje- og energiminister Terje Riis-Johansen lanserer at en energimelding vil komme i 2013. Det er ti år etter forrige energimelding.

Jeg kunne godt tenke meg å utfordre statsråden på hvordan han ser på Senterpartiets eget forslag fra 2003 om sterkere regulering av vannkraftverkene med innføring av minstekrav til magasinifylling, noe LO-sjef Roar Flåthen har tatt til orde for, og som også representanten Snorre Serigstad Valen tok til orde for tidligere i denne debatten.

Situasjonen i dag er tilnærmet identisk med det den var i 2003, da forslaget fra Senterpartiet ble fremmet. Jeg kunne også tenke meg å høre statsrådets vurderinger av andre kortsiktige tiltak, som f.eks. innføring av en forsikringsordning for sluttbrukere dersom magasinene går tomme og det må iverksettes rasjonering. En slik ordning kan innrettes på samme måte som KILE-ordningen, som pålegger netteierne å betale verdien av tapet ved strøm som ikke leveres på grunn av feil i nettet.

Jeg kunne også tenke meg å høre statsrådets vurdering av å etablere en ordning for statlig kjøp av opsjoner for energilevering mot slutten av tappesesongen fra kraftprodusentene i tillegg til, som i dag, større elektrisitetsforbrukere.

Jeg kunne også tenke meg å høre statsrådets tanker om skattemessige grep som kan motvirke magasinøtom-

ming, f.eks. innføring av maksimalpris ved beregninger av grunnrenteinntekten i unntakssituasjoner.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [18:04:49]: Representanten Serigstad Valen syntes det var kjekt at regjeringen fikk litt mer skryt i denne debatten enn vanlig, og regjeringen fortjener skryt når den snur i politikken. Det er veldig bra at regjeringen nå er for en bostøtteordning de i november stemte imot. Det er bra at regjeringen gir mer penger til Enova, noe den sa ikke var nødvendig den 16. desember. Det er bra at regjeringen nå skal legge fram en energimelding, som regjeringen den 3. desember i fjor var imot skulle bli framlagt. Det fortjener den honnør for. Slik sett er det også bra at regjeringen nå sier at de skal komme med toveiskommunikasjon på strømmåling. Så framstilles det som at dette framskyves til 2013 av denne regjeringen. Ja, det er en framskyving i forhold til målet, som var 2018. Men denne regjeringen utsatte vitterlig dette før de nå framskyver det igjen, så vi er nesten tilbake på stedet hvil.

Det som er problemet, er at mye av det vi skryter av nå, er det vi også hørte skryt av i 2005–2006. Representanten Børge Brende fremmet en debatt om kraftsituasjonen i Midt-Norge i november 2005. Det var ikke måte på hvor mye denne regjeringen skulle gjøre de neste årene. Her står vi i en debatt fem og et halvt år senere og hører akkurat de samme visjonene om hva vi skal gjøre.

Så skryter også representanten Strøm av hva regjeringen har gjort. Ja, noe har regjeringen gjort, men veldig mye har de utsatt. Det er verdt å merke seg når lederen i Småkraftforeninga, Trond Ryslett, sier at det som nå skjer i småkraftbransjen, skjer på tross av og ikke på grunn av regjeringen. Da kan en bare tenke seg hvor mange muligheter og hvor mye potensial man har gått glipp av fordi regjeringen har kranglet seg imellom.

Det er litt spesielt når dagens energiminister nærmest ikke vil erkjenne at det har vært to statsråder før ham. Det er litt spesielt når representanten Snorre Serigstad Valen snakker som om han er første SV-representant som sitter i energi- og miljøkomiteen i en rød-grønn regjeringsperiode. Når han begynner å ta opp diskusjonen om magasinifylling, er det akkurat de samme tingene som ble framhevet av regjeringspartiene i 2006, at dette skulle vi se på. Regjeringen har faktisk gjort en evaluering av energiloven når det gjelder magasinifylling, og regjeringen sa i proposisjonen til Stortinget at gjennomgangen tilsa at det ikke var behov for endringer. Men nå plutselig framstår det som om denne regjeringen skal gjøre store tiltak og evaluere dette. Det har blitt evaluert. Regjeringen sa nei. Hvis regjeringen mener at det er grunn til å kikke på det, er det selvsagt noe vi ønsker velkommen. Men det blir spesielt å framstille det som offensivt når regjeringen allerede har avslått det.

Toveiskommunikasjon er bra. Alle partiene er for det, men vi skulle gjerne ha sett det innført for lenge siden. Men regjeringen har inntil nå sagt at dette var teknologisk vanskelig, og derfor skulle en gjøre det først i 2018. Bransjen forstår i hvert fall ikke hvorfor det plutselig nå skulle gå an å gjøre det i 2013, men regjeringen har gjerne funnet noe som bransjen ikke har. Men å framstille det

som om dette er et stort energisparetiltak: Det å fyre opp varmtvannsbereederne om natten i stedet for om morgenen gjør ikke at du sparer strøm. Det bare fordreier hvilken tid du bruker den. Og det er det det er gjort beregninger på. Med dagens timeprisforskjeller i løpet av døgnet sparer du 45 kr året på det – mindre enn én krone uken. Det er det som forbrukeren har å glede seg til. Da er det andre tiltak som er mye viktigere.

Statsråd Terje Riis-Johansen [18:08:07]: Først til representanten Hjemdal som sa, i hvert fall etter det jeg noterte, at de store kraftlinjesakene hadde ligget i departementet – så vidt jeg oppfattet, ble det sagt – i årevis. Det er feil. Verken saken om Ørskog–Fardal eller Sima–Samnanger har ligget til behandling i Olje- og energidepartementet i mange år, sånn vi kunne få inntrykk av da vi hørte representanten Hjemdal.

Så var det mange spørsmål rundt magasinutfylling. Jeg har ikke mulighet til å komme inn på alle dem nå. Men jeg kan sånn på litt generelt grunnlag si følgende: For det første mener jeg, som flere av representantene har vært inne på her i dag, at det også er riktig etter to så spesielle år som vi har vært gjennom nå, at vi går gjennom disse årene og ser hvordan systemet har fungert. Jeg mener det er ansvarlig, fornuftig og veldig bra hvis vi ut av det også kan trekke lærdom og forbedre politikken.

Når det er sagt: Hvis vi konkret går inn på det året vi har bak oss, er situasjonen den at på vårparten i fjor, hvor en eventuelt skulle spart vann, at det var behov for det vannet. Det var kraft som ble produsert etter en vinter hvor det var knapt med ressurser, og hvor behovet for kraft var til stede. Hvis man hadde gått inn på slutten av fjoråret og sagt at mer skulle ligge igjen i magasinene, så ville det betydd at en da måtte funnet den kraften et annet sted, for det var et reelt kraftbehov.

Så har det vært to perioder i 2010 hvor det har vært eksport av kraft. Den ene var på tampen av vårsesongen, hvor produksjonen var stor sammenliknet med forbruket i Norge. Så har vi hatt en periode på høstparten, eller tidlig på vinteren, hvor svenske kjernekraftverk sto nede, og hvor det også da i et nordisk perspektiv var nødvendig med norsk vannkraft for å holde den nordiske kraftbalansen ved like. Når en nå ser det norske behovet for svensk kjernekraft og import av kraft, er det, for å si det forsiktig, mulig å se en viss sammenheng i dette knyttet til hva som var Norges bidrag tidligere, i høst, og hva som har vært andres bidrag senere i denne sesongen.

Når det gjelder AMS, så vil jeg bare gjenta det jeg har sagt før, at her har vi vært opptatt av også å ha en tett dialog med EU for å sørge for å lage et system som er såpass likt mellom naboland at det ikke blir upraktisk. Og når det gjelder hva vi kan få ut av det systemet, mener jeg generelt at det er mye, mye mer enn det representanten Solvik-Olsen her tar opp, uten at jeg har tid til å komme inn på det nå.

Presidenten: Sak nr. 7 er dermed ferdigbehandlet.

Line Henriette Hjemdal overtok her presidentplassen.

Sak nr. 8 [18:11:24]

Interpellasjon fra representanten Svein Harberg til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Stadig flere ønsker å etter- og videreutdanne seg. Mange av disse har brukt muligheten for selvstudium i kombinasjon med å være arbeidstaker. Andre velger å studere i institusjoner som ikke er godkjent for endelig eksamen. Disse gruppene velger forskjellige studier, men spesielt jusstudiet har hatt mange studenter som går opp til eksamen som privatist. I løpet av høsten er denne muligheten sterkt redusert gjennom at UiO av forskjellige grunner har lagt ned privatisttilbudet til jusstudenter. Flere hundre studenter har hvert år tatt eksamen på denne måten, og for veldig mange av dem er det ikke et alternativ å gå over på heltidsstudium. Justisdepartementet har advart om at dette kan skape mangel på kompetente medarbeidere, spesielt i det offentlige.

Hvordan vil statsråden gripe fatt i denne nasjonale utfordringen, sikre privatisteksamen i bl.a. jusstudiet også i fremtiden, og dermed sikre tilgangen på faglig kompetanse?»

Svein Harberg (H) [18:12:46]: Bakgrunnen for denne interpellasjonen er at Universitetet i Oslo fra høsten 2011 innfører ny ordning for jusstudiet. Dette innebærer at muligheten for å ta eksamen som privatist forsvinner. Gjennom det blir situasjonen endret for mange unge som er i ferd med å gjøre, eller allerede har gjort, det valg å studere jus uten å følge studiet ved universitetene som i dag har dette tilbudet. Universitetet i Oslo har riktignok etter aktiv møtevirksomhet og forhandlinger gått med på en overgangsordning som sikrer at de som allerede har startet på studiet andre steder, får mulighet til å ta eksamen. Universitetet i Bergen har tidligere gjort en tilsvarende endring, og Universitetet i Tromsø, som nå blir eneste gjenværende eksamensmulighet for privatistene, er bekymret for den voldsomme pågangen de nå kan få. De vurderer derfor å gjennomføre de samme endringer.

Det bekymrer meg at vi på denne måten sterkt reduserer muligheten, eller som konsekvens til og med fjerner muligheten, for å ta eksamen som privatist i et så viktig fag.

Endringene ved Universitetet i Oslo begrunnes med behovet for å øke kvaliteten i utdanningen, og det er jo et formål vi på ingen måte vil kjempe imot. Det enkelte universitet skal til enhver tid ha fokus på kvaliteten og resultatene, og fra vår side er det ingen tvil om at den intensjonen støttes. Det virker imidlertid underlig at det ikke samtidig kan arbeides for å sikre kvaliteten og resultatet for privatistene, men at disse heller utelukkes. Det vises til at strykprosenten er større hos privatistene. Da bør en finne ut hva som kan gjøres for å bedre resultatene. Jeg må si at jeg i den sammenheng hadde forventet at statsråden hadde engasjert seg for å opprettholde et viktig tilbud.

I forbindelse med endringene i Oslo ble også Justisdepartementet hørt. I sin høringsuttalelse pekte de på det reduserte volum dette ville føre til, og bemerket at kanskje spesielt det offentlige dermed vil kunne merke at det blir vanskelig å skaffe nok kvalifisert arbeidskraft med juridisk

kompetanse. Det er selvsagt ikke Universitetet i Oslo ansvar alene å sørge for nok kompetanse til arbeidslivet. At de dermed ikke tok den bekymringen så alvorlig, er bare naturlig, men heller ikke etter denne bekymringsmeldingen kom statsråden på banen. Statsråden har et ansvar for å sikre et allsidig og godt tilbud innen høyere utdanning som sikrer den kompetanse arbeidslivet trenger. Når en mengde studenter da forsvinner, burde etter min mening statsråden umiddelbart gå i dialog for å sikre et alternativt tilbud.

De som tar eksamen som privatister, kan i hovedsak deles i to grupper. Den ene gruppen er unge som velger å følge undervisningen gjennom andre, i hovedsak private, tilbud som ikke har eksamensrett. Dette er tilbud på både hel- og deltid. Denne gruppen kunne nok i stor grad følge undervisningen på universitetet dersom det hadde vært nok studieplasser. Jeg har registrert at statsråden senest i forrige uke fordelte de siste nye studieplassene som er finansiert i budsjettet for 2011, og det er bra. Dette er imidlertid ikke nok til å erstatte de studieplassene vi her snakker om.

Den andre gruppen er voksne mennesker som ønsker å ta videre utdanning i kombinasjon med arbeid, familieliv og andre engasjement. Dette er en verdifull gruppe med både livserfaring og erfaring fra arbeidslivet. Ved fullført studium vil de ha en svært verdifull kompetanse som er en kombinasjon av det faglige studium og de erfaringer de har. For denne gruppen er det ofte ikke et alternativ å velge fulle studier. I denne siste gruppen er det også mange som bor slik at det er vanskelig å følge studier ved et universitet, men likevel kan gjennomføre eksamen der. Folkeuniversitetet har undervisning for mange av disse.

Jeg må innrømme at jeg har lurt på om den manglende innsatsen fra statsråden skyldes at det er private aktører som i hovedsak gir de alternative studietilbudene som hjelper privatister fram til eksamen. Statsråden og hennes parti er tydelige på hvilke betingelser private aktører i utdanningen bør ha, men jeg kan samtidig ikke forstå at det skulle være bakgrunnen her. Kan det være at det ikke har vært nok fokus på hvor mange dette gjelder? Jeg registrerer nemlig at statsråden i svar til Dagrud Eriksen i august 2010 påpeker at det er så få dette gjelder. Enkelttall fra fjerde år i en begrenset periode, som igjen er resultat av omlegging, forteller ikke situasjonen. Dette gjelder flere hundre som hvert år går opp til eksamen som privatister. Denne store gruppen tar altså utdannelsen uten å beslaglegge plasser ved universitetene.

Det kan også diskuteres om grunnlaget for å avvise privatister i henhold til universitetsloven er til stede, men det er ikke mitt anliggende her. I Høyre er vi glad for de alternative tilbudene som finnes, vi er glad for alle som vil starte på høyere studier, og vi er glad for dem som gjennom egen innsats og systematisk arbeid kan oppnå resultater. Kunnskapsnasjonen Norge trenger dette. Jeg må også få lov å minne om det store presset som er på nye studieplasser på grunn av nye, store ungdomskull. Bortfall av privatistmuligheten, og som konsekvens nedleggelse av tilbud ved private utdanningsinstitusjoner, vil føre til at enda flere skal kjempe om de studieplassene som tilbys.

Det er et faktum at endringene vil føre til et redusert antall personer som tilegner seg juridisk kompetanse, og at den gruppen som kombinerer dette med lang erfaring, står i fare for å bli betydelig mindre. Det er vi ikke tjent med. Derfor må statsråden gripe fatt i denne problemstillingen og sørge for retten til å ta eksamen som privatist også i framtiden. Vi trenger denne kompetansen, og det offentlige trenger god tilgang på kompetansen. God tilgang på juridisk kompetanse er faktisk en viktig faktor for å skape trygge og gode lokalsamfunn. Vi trenger å vite at noen passer på at både private og offentlige forholder seg til lover og regler, og vi trenger å være trygge på at når vi trenger råd og hjelp dersom vi er urettferdig behandlet, ja så er kompetansen på plass for å hjelpe oss.

Nå er jeg spent på om statsråden vil ta imot denne invitasjonen til å følge opp privatisttilbudet. Mitt ønske er at vi nå kan samle oss om å skape rom for gode løsninger også for dem.

Statsråd Tora Aasland [18:20:27]: For ordens skyld vil jeg først klargjøre bakgrunnen for denne saken. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – NOKUT – nedsatte i 2006 en sakkyndig komité for å gjennomgå og reakkreditere de norske juristutdanningene. Rapporten ble lagt fram i 2008, og i denne ble flere institusjoner, bl.a. Universitetet i Oslo, tydelig kritisert for måten undervisningen ble gjennomført på.

Universitetet i Oslo har etter dette tatt tak i de utfordringene som ble påpekt, og de har kommet fram til at det var behov for en omlegging av studieplanen. Endringene medfører bl.a. en tettere oppfølging av studentene, mer kontinuerlig tilbakemelding til studentene og innføring av obligatoriske undervisningsaktiviteter. Når det gjelder innføringen av obligatoriske elementer i studier, begrunnes dette i at enkelte ferdigheter som er viktige for en utøvende jurist, ikke er lette å oppøve og prøve gjennom ordinær eksamen. Det gjelder f.eks. argumentasjonsteknikk og muntlig framleggelse. Men det handler også om den modningsprosessen som følger av å delta aktivt i en forskningsbasert undervisning.

Jusstudiet har tradisjonelt vært et fag der mange har basert seg på selvstudium. Men tidene endrer seg, og gjennom Kvalitetsreformen vedtok Stortinget en nødvendig fornyelse av høyere utdanning i Norge. Og de siste årene ser vi helt tydelig at jusstudenter som har basert seg på selvstudium, gjennomgående har gjort det dårligere på eksamen enn de ordinære studentene. Det er altså et faktum at privatister fram til nå har hatt et svakere læringsutbytte enn de ordinære studentene, og gjennom den kvalitetshevingen som Universitetet i Oslo nå gjennomfører i sin undervisning, vil denne forskjellen trolig bare bli større.

Så på dette punktet vil jeg være klar: Jeg støtter Universitetet i Oslo i de faglige vurderingene de her har gjort. Universitetet gjør endringene fordi det er helt nødvendig ut fra hensynet til kvaliteten på studiet. Det norske samfunnet er først og fremst tjent med å ha en god juristutdanning.

Universitets- og høyskoleloven § 1-5 gir også institusjonene faglige friheter og ansvar som jeg heller ikke kan overprøve.

Men så er det altså slik at innføring av obligatoriske undervisningsaktiviteter også påvirker privatisttilgangen. Her er det to viktige hensyn som representanten trekker fram. Den første utfordringen er å utdanne et tilstrekkelig antall jurister til å dekke behovet i arbeidsmarkedet. Tradisjonelt har svært få personer fullført en full juristutdanning som privatister. Mange privatister ønsker bare å ta de innledende deler av studiet, mens andre etter hvert søker seg inn på den ordinære utdanningen. I perioden 2006–2008 var det totalt 1 745 studenter oppmeldt til fjerde avdeling ved Universitetet i Oslo, og bare 19 av disse var privatister. Det tilsvarer ca. 1 pst.

Men jeg har erkjent at vi har hatt behov for å øke utdanningskapasiteten innen juridiske fag, og derfor foreslo jeg i statsbudsjettet for 2011 å bevilge midler til 190 nye studieplasser i juridiske fag, og jeg merket meg at representanten Harberg hadde fått med seg det. I tillegg nedsetter jeg i disse dager en arbeidsgruppe som vil få i oppdrag å utrede det framtidige behovet for juridisk kompetanse i det norske arbeidsmarkedet. Universitetet i Bergen har sagt seg villig til å lede dette arbeidet.

Den andre utfordringen representanten Harberg trekker fram, er behovet for desentraliserte og fleksible studietilbud, ofte gjennom Folkeuniversitetets tilbud. Dette har jeg også diskutert grundig med Universitetet i Oslo. Det er ikke slik at alle emnene i jusstudiet vil få obligatoriske undervisningsaktiviteter, det gjelder bare noen få emner. Altså vil en stor del av emnetilbudet innen juridiske fag fortsatt være tilgjengelig for privatister som ønsker kompetanseheving innen dette fagfeltet, og jeg kan forsikre representanten om at jeg ikke er på noe korstog mot privatistutdanningen. Den skal selvsagt bestå. Men Universitetet i Oslo har vært tydelig på at de emnene som vil stenges for privatister, ikke er de emnene som desentraliserte privatister tradisjonelt har ønsket å ta. Det vil fortsatt være mulig å ta de innledende delene av studiet som privatist, og det vil tilbys en rekke spesialemer på ulike nivåer. Det er nettopp slike kurs som har vært mest etterspurt gjennom de desentraliserte studietilbudene. Dermed vil ikke endringene i studieplanen til Universitetet i Oslo påvirke de desentraliserte privatistene i særlig grad.

Når det gjelder de generelle privatistmulighetene, har jeg følgende kommentar: Voksenopplæringsloven ble endret fra 1. januar 2010. Etter den gamle voksenopplæringsloven av 1976 med forskrift hadde universitetene og høyskolene en plikt til å godkjenne studieringer på høyere nivå. Dette ble ikke videreført i ny voksenopplæringslov med forskrift som trådte i kraft 1. januar 2010. Bakgrunnen for dette var de store endringene som har skjedd siden 1976, ikke minst som følge av Kvalitetsreformen. Mulighetene til å ta høyere utdanning desentralisert eller som fjernundervisning i regi av de høyere utdanningsinstitusjonene er også betydelig bedre enn de var i 1976, som følge av både teknologiske og organisatoriske endringer i sektoren, bl.a. med opptak på grunnlag av realkompetanse. Tiden har med andre ord løpt fra systemet i den gamle loven. Utfordringen nå blir å finne fram til hensiktsmessige organisasjonsformer innenfor dagens system og med høy kvalitet. Det er avtalt møte med Folkeuniversitetet i

slutten av januar for å drøfte dette, og jeg kan forsikre om at vi har hatt møter med både Folkeuniversitetet og andre parter som tilbyr privatistutdanning.

Til slutt vil jeg peke på at regjeringen ved flere anledninger og spesielt gjennom framleggelsen av St.meld. nr. 44 for 2008–2009, Utdanningslinja, samt bevilgninger til mange nye studieplasser innen etter- og videreutdanning, har vist at vi satser tungt på en offensiv kompetansopolitikk og på å styrke mulighetene for livslang læring. Kvalitetsreformen la vekt på nye læringsformer og tettere samarbeid med samfunnslivet. Dette må derfor også få konsekvenser for hvordan høyere utdanning tilbys. Med dette ønsker jeg ikke, som jeg nevnte, å avvikle privatistordningen, men innenfor dagens høyere utdanning har denne ordningen sin begrensning.

I tiden framover vil jeg ha en særlig oppmerksomhet på kvaliteten i høyere utdanning og hva departementet kan gjøre for å styrke dette viktige området ytterligere.

Svein Harberg (H) [18:27:20]: Jeg takker for statsrådens innlegg og svar. Jeg er veldig glad for at det var flere ting der som viste at en har fulgt aktivt opp etter at denne situasjonen oppsto. Det setter jeg pris på, og det vil nok hjelpe på noen av bekymringene våre.

Først av alt – bare for å understreke det som jeg også sa i mitt hovedinnlegg – det at Universitetet i Oslo gjør grep for å sikre kvaliteten i undervisningen, er bra. Det støtter vi. Så det er ingenting i den delen av det som skjer, som vi setter spørsmålsteget ved eller synes er ille.

Samtidig registrerer jeg, når det ble vist til NOKUT og samarbeidet med Universitetet i Oslo, at NOKUT påpeker at privatistene på første avdeling, som er opptil halvparten av dem som går opp til eksamen, ikke belaster fakultetets undervisningsressurser, men eksamensressurser, og at NOKUT ikke har noe imot at det fortsetter sånn. Men da må jo universitetet finansiere det på en eller annen måte. Jeg vet ikke om statsråden kan svare på om dette også kan oppfattes som en kamp om ressurser fra Universitetet i Oslo, at dersom en hadde fått økte ressurser til å gjennomføre eksamen, så kunne altså privatisteksamen bli fulgt opp.

Det er nok slik at det er størst press på dette i Oslo, fordi Oslo på mange måter er mest tilgjengelig. Det har selvfølgelig i seg at det er mye folk her. Det er et stort omland, men det er også tilgjengelig kommunikasjonsmessig for andre som eventuelt skal reise for å ta dette.

Så viste statsråden også nå til de lave tallene på fjerde avdeling i 2006, 2007 og 2008. Det er jo riktig, fordi endringene i 2005 gjorde at de som skulle begynne på tredje året, gikk inn ved fakultetet, og dermed ble det færre som gikk videre til fjerde året. Så det gir ikke et godt bilde. I samme periode var det altså ca. 1 700 som tok privatisteksamen. Det er kanskje et viktigere tall enn de 19 som tok fjerde avdeling. Så behovet er fortsatt stort.

Jeg må si at jeg fortsatt mangler litt svar på hvordan en skal greie å fylle det volumet som både Justisdepartementet, Advokatforeningen og brukergruppene av disse ferdigutlærte har meldt. Hvordan skal vi sikre at det blir

nok jurister, nok juridisk utdanning, også i framtiden? Det trenger vi et svar på.

Statsråd Tora Aasland [18:30:27]: Jeg håper representanten Harberg la merke til at jeg også la vekt på den kvaliteten i utdanningen som ligger i at man faktisk er til stede og modnes i sin tid som student. Det tror jeg faktisk er like viktig for en student innenfor de juridiske områdene som for andre studenter, hvor vi ofte snakker om viktigheten av, la oss bruke et ord som dannelse. Det tror jeg man blir mer til del når man er en del av et undervisningsopplegg. Dermed har nok det noe med kvaliteten på opplegget å gjøre – selv om jeg ikke skal underslå at mange av dem som tar seg fram som privatister, kanskje har en god porsjon realkompetanse å fare med.

Likevel: Jeg er opptatt av at vi utdanner nok jurister. Derfor er det verdt å merke seg at når det gjelder de 190 studieplassene som vi nå også har fått Stortingets aksept for å fordele gjennom statsbudsjettet for 2011, er det lagt opp til at vi starter opp med det vi kaller rettsvitenskap på bachelornivå også på universiteter og høyskoler hvor man tidligere ikke har hatt en full juristutdanning. Det tror jeg kan være et godt tiltak for å tilfredsstille Advokatforeningen og andre i noe av det de er ute etter, nemlig å ha en arbeidskraft og utdanne folk som kan noe om det regelverket og de juridiske utfordringene man har i mange typer arbeid, enten det er innenfor helsesektoren, Nav eller barnevernet – bare for å ta disse som omhandler sosial og helse, men det er også mange andre områder. Vi håper vi kan fylle et behov ved å sette noen nye læresteder i stand til i første rekke å utdanne på bachelornivå. Så vil det være helt naturlig at de store breddeuniversitetene tar seg av den litt mer langvarige juristutdanningen. Men jeg tror det ligger en avlastning i det vi nå har lagt opp til med nye studieplasser, og jeg håper at vi på den måten kan tilfredsstille behovene for juridisk kompetanse på mange nivåer og innenfor mange områder i framtiden.

Tor Bremer (A) [18:32:59]: Eg trur at dei aller fleste er samde om at interpellanten har eit poeng når han peikar på at det er fleire sektorar som har behov for fleire og meir kompetente medarbeidarar med juridisk utdanning. Men eg er sterkt i tvil om at Høgre er politisk målretta, viss partiet meiner at å fortsetja som før med ei ordning som langt ifrå held eit godt nok fagleg nivå, er vegen å gå.

Eg vil minna om at ei av dei viktigaste leiestjernene i den høgare utdanningspolitikken er å vera tydeleg på kvalitetskravet. Ingen er tente med at storting eller regjering er utydeleg her. Det vil svekkja utdanninga, og det vil til sjuande og sist gå ut over studentane og samfunnet. Ei overkøyring av institusjonane våre på dette området vil vera både svært uheldig og direkte lovstridig.

Det vil dessutan vera svært uklokt om me no overprøver NOKUT sine klare råd og universitetet sitt arbeid for å heva kvaliteten på studietilbodet. Men det er absolutt ønskjeleg at fleire utdannar seg innanfor det spennande fagområdet som jussen er. Difor er det veldig målretta når det i det vedtekne budsjettet for 2011 er øyremerkt midlar til 190 nye studieplassar i juri-

diske fag. Dette er eksempel på godt politisk handverk.

Eg vil minna om at det som interpellanten fokuserer på, tilsvarar ca. 1 pst. av dei studentane som tek fjerde avdeling i dette faget ved Universitetet i Oslo. Det er òg slik at det er behov for desentraliserte og fleksible studietilbod, som t.d. Folkeuniversitetet kan tilby. Difor er det hyggeleg at det ikkje er slik at alle emne i jusstudiet vil få obligatoriske undervisningsaktivitetar. Det gjeld faktisk berre for nokre få emne. Altså vil ein stor del av emmetilbodet innan juridiske fag framleis vera tilgjengelege for privatistar som ønskjer kompetanseheving innan enkelte fag.

Vidare er det slik at dei emna som blir stengde for privatistar, ikkje er dei emna som desentraliserte privatistar tradisjonelt har ønske om å ta. Det vil framleis vera mogleg å ta dei innleiande delane av studiet som privatist. Det er nettopp slike kurs som har vore mest etterspurde gjennom dei desentraliserte studietilboda.

Sett i forhold til at arbeidstakarar i dagens og ikkje minst i morgondagens arbeidsliv vil ha eit sterkare behov for ei livslang læring med høg kvalitet, er dei endringane som Universitetet i Oslo no gjer, og dei fleksible tilboda som t.d. Folkeuniversitetet tilbyr, avgjerande viktig. Denne kombinasjonen vil innfri forventningane om ei utdanning som er kvalitetsmessig betre enn den gamle, og som framleis kan vera både desentralisert og fleksibel.

Michael Tetzschner (H) [18:36:33]: Jeg tror vi alle deler statsrådets syn på at vi ønsker en utdanning, et embetsstudium, et jusstudium som har vekt på kvalitet. Da vil jeg også peke på at statsråden sammen med kunnskapsministeren også har et samlet ansvar for å sikre kvaliteten på vei inn i den høyere utdanningen, f.eks. ved at man har etablert en god videregående skole, og før det en god grunnskole.

Så er det ingen som har sagt at de studentene som skal uteksamineres, skal ha lavere standard enn om de hadde gått et standardløp som er støpt til dem fra universitetet en gang for alle. Jeg synes man, hvis man har disse to forutsetningene klart for seg, høy kvalitet ved inngangen til studiet og høy kvalitet ved avleggelse av endelig eksamen, kan se litt mer avslappet på at det er flere veier til samme mål, hvor kundeorientering, for å bruke det uttrykket, også må være ganske vesentlig. Vi har i Norge historisk erfaring for at Handelshøyskolen BI kjempet seg frem ved nettopp å tilby fleksibilitet i forhold til livssituasjon, arbeidssituasjon og ikke minst en geografisk distribusjon. Det er jo blitt et høyere lærested, kunnskapsbasert og forskningsbasert, som har vokst frem, så vidt tolerert av det offentlige systemet. Så jeg kan ikke helt fri meg for at underliggende i dette lite imøtekommende svaret er det en bekymring for å bli utsatt for en ubehagelig konkurranse. Jeg tror alle blir bedre av konkurranse, samtidig som jeg respekterer at Universitetet i Oslo gjør denne omleggingen, for de er jo presset av rammer som gjør at de må tilgodese sine heldidsstudenter.

Så nettopp i en situasjon hvor vi politikere legger et ytre press på lærestedene våre for å sikre en betydelig studentgjennomstrømming, er det også viktig at man opp-

rettholder ventiler i systemet, og en av disse ventilene er privatistadgangen. Så får vi sammen arbeide for at det er sertifiserings- og eksamenssystemene som passer på at det ikke blir sluppet jurister ut i samfunnet som ikke har fullgod utdanning.

Jeg ser at statsrådets svar om å nedsette en arbeidsgruppe inneholder en liten åpning om at man i hvert fall skal se på problemstillingen. Men jeg vil nok anbefale at man har en noe mer offensiv holdning til å akseptere at det er flere veier til høyere utdanning enn bare den universitetsopptrukne sti. Vi lever i et samfunn som er på vei inn i en tidsalder etter oljen, og hvor vi stadig minner hverandre på ved høytidsstunder – og senest statsministeren i nyttårstalen – at vi nå skal leve av kompetansen, og ikke minst hverandres kompetanse, og da må vi ikke ha et offentlig system som er rigid, der man tror at man selv blir bedre eller sikrer kvaliteten ved å strupe alternativene.

Dagrun Eriksen (KrF) [18:40:28]: Utviklingen i samfunnet er slik at snart har vi alle behov for å ha en eller annen avdeling fra jusen som bakgrunn for å manøvrere. Vi ser i denne saken, og vi hører både fra interpellanten og fra statsråden, at vi har et økende behov for jurister. Mange deler av samfunnet trenger flere utdannede jurister. Det er det ene perspektivet i denne saken: Hvordan skal vi klare å skaffe nok jurister til den etterspørselen som faktisk finnes?

Så er det også et behov for å få økt kvalitet i jusstudiet, og det er jo det som ligger til grunn for NOKUTs kommentarer på hvordan dette jusstudiet skal være. Men det er også sånn at det er mange som tar studiet utenfor de offentlige universitetene og de etablerte universitetene og jusstudiene.

Det har kommet litt fram, men Kristelig Folkeparti kjenner en bekymring med tanke på de studieforbundene som tilbyr jus. Folkeuniversitetet er blitt nevnt, og i svaret til meg fra statsråden, den 27. august 2010, sier hun at de i «liten grad vil bli berørt». Folkeuniversitetet og andre aktører som tilbyr juseksamen, melder om at det er feil, for det er ikke sånn at man bare tilbyr delfag. Både i Oslo og i Trondheim tilbyr Folkeuniversitetet første til fjerde avdeling innen jusstudiet. Det gjør også Treider. Så det er ganske mange som har behov for at det finnes et eksamenstilbud som en forlengelse av det studiet man tar. Det at Folkeuniversitetet blir berørt, og at de har bekymringer for denne omleggingen, er en reell situasjon. Jeg håper at statsråden vil ta aktivt tak i hvordan man kan tilby nettopp disse gruppene en eksamensressurs som gjør at de kan få fullført de avdelingene de tar via Folkeuniversitetet.

Jeg må også be om at statsråden på nytt ser på de tallene hun bruker, for å se på hvor mange det faktisk var – i og med at ordningen ble omlagt i 2005, er det kanskje litt feil å vise til tallene fra 2006 til 2008 og legge dem til grunn, for første fjerdeavdelingstall fra 2009 vil være klare.

Så vi har en bekymring for folkeuniversitetene. Vi ønsker at det skal være et tilbud som de kan gi, sånn at vi får dette ut i hele landet. Og hvordan kan man klare å stille med en eksamensressurs som gjør at man får fullført sine studier, også gjennom disse forbundene?

Svein Harberg (H) [18:43:36]: Ja, det ble som forventet ingen lang debatt, for intensjonen er vi nok enige om.

Jeg vil først si at jeg ble noe forundret over Tor Bremers innlegg. Han omtalte dette som om Høyre ville fortsette som før. Men når han får manuset mitt etterpå, blir han nok overbevist om det motsatte, for det jeg nettopp preserte, var at vi ønsker ikke å fortsette som før. Vi ønsker at Universitetet i Oslo skal gjøre grep, og vi ønsker at man også kan se om man kan gjøre grep som sikrer kvaliteten, slik andre har vært inne på her, også for privatistene.

Så må jeg kommentere dette underlige fokuset på å få ned tallene. Representanten Tor Bremer sa at det tilsvarer jo bare 1 pst. av de som gikk opp til eksamen på fjerde avdeling. Men man kan jo ikke se på fjerde avdeling isolert. Statsråden selv har jo fortalt hva som skjer underveis i studiet. Jeg har her tallene fra 2006 og fram til nå. I perioden 2006 til 2008 varierte tallet på privatister som møtte fram til eksamen, fra 12 pst. til 26,9 pst. Det var stor deltakelse av privatister. Våren 2009 var det 30,7 pst. privatister blant dem som tok eksamen, og høsten 2009 17,3 pst. Tallene for 2010 er ikke klare ennå – jeg har prøvd å få dem i dag, men de er ikke klare. Så det er en betydelig mengde, og det må vi ta på alvor. Det var den ene bekymringen.

Så må jeg si at når jeg hører statsrådets svar om alle de mulighetene som nå ligger der, er det i hvert fall ikke det som er oppfattet hos disse aktørene som driver og underviser. Det er heller ikke det som er oppfattet hos studentene og disse andre som vi nå har snakket om, studieringer eller hva det måtte være. Så jeg må virkelig oppfordre statsråden til å gå i dialog med Universitetet i Oslo om å få kommunisert de mulighetene som er der. På nettsidene deres ser det ikke ut som om det er store muligheter til å fortsette som privatist, og som sagt, alle disse som skal bruke det, oppfatter at dørene lukkes. Så hvis det er slik at det fortsatt er store muligheter, og det kan hjelpe på med hensyn til det antallet som vi trenger å utdanne, håper jeg at statsråden i hvert fall vil ta grep for virkelig å kunngjøre og synliggjøre de tilbudene som er der, parallelt med de tiltakene som hun lovet å ta videre for å sikre at det er andre muligheter.

Statsråd Tora Aasland [18:46:39]: Det kan jo på debatten høres ut som om vi verken snakker med Universitetet i Oslo eller har oversikt over de tallene som ligger til grunn for de ulike tiltakene, og at vi heller ikke følger med på hva som er kvalitativt bra. Vi gjør alt dette. Vi har hyppige dialoger med Universitetet i Oslo. De har forsikret oss at det vil lages overgangsordninger for dem som er privatister nå, slik at de får fullført sine planlagte studier innen rimelig tid, og vi har også sterke og hyppige dialoger med de tilbyderne av privatistutdanning som eksisterer i dag, først og fremst Folkeuniversitetet.

Det som er den viktigste utfordringen, er kvalitet. Det er vanskelig å komme inn på jusstudiet, og det skal det være. Det stilles noen krav til studentene som ønsker å komme inn der, og da skal det jo ikke være slik at man setter lavere krav til de utdanningene som er andre steder. Det vil jeg si, også som svar på Tetzschners innlegg, at selvfølgelig

er det greit nok med konkurranse, og vi har jo flere universiteter som tilbyr juristutdanning, men vi kan ikke akseptere en konkurranse hvor noen av tilbyderne ikke holder den kvaliteten som vi setter krav om, og det tror jeg alle vil være enige om. Vi trenger å ha høy kvalitet – én ting er i inntaket, og en annen ting er gjennom studiet.

Så er, som jeg nevnte i innlegget mitt, universitetene og høyskolene blitt ganske gode på det å tilby desentralisert utdanning, og det har vokst fram som en god kompetanse hos våre utdanningsinstitusjoner, som på mange måter har tatt over det markedet som ulike andre aktører hadde før. Men jeg kan forsikre om at vi er opptatt av at vi skal finne en løsning f.eks. med Folkeuniversitetet som tilfredsstiller kvalitetsvilkårene. For det er avgjørende, og der mangler det heller ikke på dialoger om hvordan vi skal gjøre det.

Vi har tro på at ikke minst studieforbundene kan gjøre en jobb på en del av utdanningstilbudene, men det er nok ganske krevende å gi tilbud på en såpass langvarig utdanning som juristutdanningen i sin hele og fulle bredde er. Der tror jeg nok også utviklingen har ført til at man stiller høyere krav. Men det er mangfoldet som er viktig for oss, og som jeg nevnte i svaret til interpellanten, er det slik at vi nå også tilbyr kortere studier, eller opp til bachelornivå innenfor rettsvitenskap, og jeg tror det vil utfylle bildet godt.

Så er det slik, også til representanten Tetzschner, at den arbeidsgruppen som jeg har satt ned, ikke nødvendigvis skal gå inn i forholdet mellom ordinære studier og privatiststudiet, men den skal kartlegge behovet for juridisk kompetanse, slik at vi får et godt bakteppe for ytterligere tiltak når det gjelder å utdanne gode jurister, for det tror jeg vi alle kan være enige om at vi trenger også i framtiden.

Presidenten: Debatten i sak nr. 8 er dermed avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering.

I sakene nr. 1 og 2 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til avtalen om utvidelse av IMF's multilaterale innlånsordning «New Arrangements to Borrow» (NAB), innenfor en ramme for lån fra Norge på 3 871 mill. SDR.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 4–8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 9 [18:57:00]

Referat

1. (158) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer kommuneloven (møteoffentlighet) (Lovvedtak 30 (2010–2011))
  2. lov om endringer i dekningsloven (rettsvern for avtaler om inntredelsesrett i langsiktige kraftavtaler) (Lovvedtak 38 (2010–2011))
    - er sanksjonert under 14. januar 2011.
    - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (159) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om lov om endringer i arbeidsmiljøloven (lovregulering av permitteringer) (Dokument 8:63 L (2010–2011))
3. (160) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen og Vigdis Giltun om lov om endringer i arbeidsmiljøloven (lovfesting av permitteringer) (Dokument 8:65 L (2010–2011))
  - Enst.: Nr. 2 og 3 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
4. (161) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hoftstad Helleland og Olemic Thommessen om endring av lovverket for foreldrepenger ved barns død (Dokument 8:66 S (2010–2011))
  - Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
5. (162) Samtykke til å setje i kraft ein overeinskomst mellom Kongeriket Noreg og Fyrstedømmet Liechtenstein om opplysningar i skattesaker underskriven i Paris 17. desember 2010 (Prop. 60 S (2010–2011))
  - Enst.: Sendes finanskomiteen.
6. (163) Samtykke til inngåelse av avtale med Den europeiske union (EU) om utvidet handel med landbruksvarer etter EØS-avtalens artikkel 19 (Prop. 62 S (2010–2011))
  - Enst.: Sendes finanskomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
7. (164) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om seniortiltak for å beholde verdifull kompetanse i skolen (Dokument 8:61 S (2010–2011))
  - Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
8. (165) Ekstra utbetaling til mottakarar av bustøtte som hjelp til å dekkje høge energiutgifter (Prop. 61 S (2010–2011))
  - Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
9. (166) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingjerd Schou, Øyvind Halleraker, Lars Myraune og Gunnar Gundersen om konkurranseutsetting av Kongsvingerbanen (Dokument 8:62 S (2010–2011))
  - Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.